

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

RIGORÓZNÍ PRÁCE

***Manželské majetkové právo
zaměřeno na majetkové režimy***

Mgr. Markéta Žďánská

Plzeň, 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

RIGORÓZNÍ PRÁCE

***Manželské majetkové právo
zaměřeno na majetkové režimy***

Mgr. Markéta Žďánská

oborová katedra: katedra občanského práva

obor: občanské právo a civilní proces

datum a místo uzavření rukopisu: 30. 4. 2017, Plzeň

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem onu rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem pro její sepsání použila jen zdroje, které jsou v práci uvedeny.“

Mgr. Markéta Žďánská

VĚNOVÁNÍ:

Ačkoliv někteří nedoporučují činit v odborných pracích věnování, tak v tomto případě musím udělat výjimku a předmětnou práci věnuji osobě, která mi ještě donedávna říkala: „*Bylo by hezké, kdybys měla před jménem takovou tu mašličku.*”

OBSAH:

1 ÚVOD	8
2 STRUČNÝ EXKURZ DO HISTORIE PRÁVNÍ ÚPRAVY MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA	10
2.1 období římského práva.....	10
2.2 obecný zákoník občanský z roku 1811	11
2.3 zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.....	14
2.4 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník	16
2.4.1 zákon č. 131/1982 Sb.....	20
2.4.2 zákon č. 509/1991 Sb.....	21
2.4.3 zákon č. 91/1998 Sb.....	22
3 PRAMENY MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA A JEHO ZAŘAZENÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU	24
4 POJEM „MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ PRÁVO“	26
5 POJEM „MANŽELSKÝ MAJETKOVÝ REŽIM“	28
6 POJEM „SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ“	30
6.1 rozdíly mezi společným jměním manželů a spoluvlastnictvím	33
6.2 krátký exkurz o úvaze Melzera a Téglala o existenci obligace mezi majetkovým společenstvím manželů a jedním z nich.....	36
6.3 vznik společného jmění manželů	38
6.3.1 krátký exkurz ohledně Fialovy úvahy o zrušení společného jmění manželů jako „povinnosti“ vznikající ex lege	42
6.4 zánik společného jmění manželů	44
6.4.1 zánik společného jmění manželů spolu s manželstvím	45
6.4.1.1 smrtí	45
6.4.1.2 prohlášením jednoho z manželů za mrtvého.....	45
6.4.1.3 rozvodem manželství	45
6.4.1.4 prohlášením manželství za neplatné	45
6.4.1.5 změnou pohlaví.....	46
6.4.2 zánik společného jmění manželů bez zániku manželství	46
6.4.2.1 uložení trestu propadnutí majetku.....	46
6.4.2.2 prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů	48
6.4.2.3 rozhodnutí soudu.....	53
6.4.2.4 smlouvy manželů	53

6.5 vypořádání bývalého společného jmění manželů (§ 736 – 742)	54
6.5.1 vypořádání na základě dohody manželů o vypořádání (§ 738 – 739)	55
6.5.2 vypořádání pomocí soudního rozhodnutí (§ 740 a 742)	57
6.5.2.1 vypořádání úročeného dluhu	63
6.5.2.2 náhrada nákladů řízení o vypořádání společného jmění manželů	64
6.5.3 vypořádání na základě zákonné domněnky (§ 741)	65
7 ZÁKONNÝ REŽIM (§ 709 – 712)	67
7.1 aktiva společného jmění manželů	67
7.1.1 specifické majetkové hodnoty, které jsou součástí společného jmění manželů	71
7.1.1.1 zisk z výlučného majetku (viz § 709 odst. 2)	71
7.1.1.2 podíl v obchodní společnosti nebo družstvu (viz § 709 odst. 3)	75
7.1.1.3 příjem z pracovního poměru (viz § 711 odst. 2)	82
7.1.2 negativní vymezení aktiv společného jmění manželů, aneb to, co do něj nespadá	83
7.1.2.1 věc sloužící osobní potřebě jednomu z manželů (§ 709 odst. 1 písm. a) ..	85
7.1.2.2 věc, kterou jeden z manželů nabyt darem, ledaže dárce při darování projevil jiný úmysl (§ 709 odst. 1 písm. b)	87
7.1.2.3 věc, kterou jeden z manželů nabyt děděním či odkazem, ledaže zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl (§ 709 odst. 1 písm. b)	88
7.1.2.4 věc, kterou jeden z manželů nabyt jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech (§ 709 odst. 1 písm. c)	89
7.1.2.5 věc, kterou jeden z manželů nabyt právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (§ 709 odst. 1 písm. d)	90
7.1.2.6 věc, kterou jeden z manželů nabyt náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku (§ 709 odst. 1 písm. e)	91
7.2 pasiva společného jmění manželů (§ 710)	92
7.2.1 společné dluhy	94
7.2.1.1 dluh převzatý oběma manželi společně za trvání manželství	94
7.2.1.2 dluh převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství za účelem obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny	95
7.2.1.3 dluh převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství, k němuž dal druhý manžel souhlas	97
7.2.1.4 dluh vzniklý z výhradního majetku jen jednoho z manželů rovnající se zisku z tohoto majetku	98
7.2.1.5 dluh, který byl do společného jmění manželů přiřazen na základě modifikační smlouvy manželů	99

7.2.2	výhradní dluhy	100
7.2.2.1	dluh vzniklý jinak než převzetím.....	100
7.2.2.2	dluh převzatý jen jedním z manželů	100
7.2.2.3	dluh vztahující se k majetku patřícímu výhradně jen jednomu z manželů, který převyšuje výši zisku z tohoto majetku.....	102
7.2.2.4	dluh vzniklý před uzavřením manželství	102
7.2.3	odpovědnost manželů za dluhy a jejich uspokojení	103
7.2.3.1	odpovědnost za společný dluh a jeho uspokojení.....	103
7.2.3.2	odpovědnost za výlučný dluh a jeho uspokojení	104
7.2.3.2.1	výlučný dluh vzniklý za trvání manželství.....	106
7.2.3.2.2	výlučný dluh vzniklý před uzavřením manželství.....	109
7.2.3.3	krátký exkurz o § 262a a 262b občanského soudního řádu	111
7.3	obvyklé vybavení rodinné domácnosti (§ 698 – 699).....	114
7.4	správa v zákonném režimu (§ 713 – 715).....	120
8	SMLUVENÝ REŽIM (§ 716 – 721).....	127
8.1	režim oddělených jmění (§ 729 – 730)	136
8.2	režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství .	137
8.3	režim spočívající v rozšíření či zúžení rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu	139
8.3.1	režim rozšíření rozsahu společného jmění manželů	139
8.3.2	režim zúžení rozsahu společného jmění manželů.....	140
8.4	správa ve smluvném režimu (§ 722 – 723)	141
9	REŽIM ZALOŽENÝ ROZHODNUTÍM SOUDU (724 - 727)	144
9.1	správa v režimu založeném rozhodnutím soudu (§ 728)	146
10	STRUČNÝ EXKURZ O NĚMECKÉ ÚPRAVĚ.....	148
11	ZÁVĚR.....	151

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK:

občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
exekuční řád	zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
insolvenční zákon	zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Listina základních práv a svobod	usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
notářský řád	zákon č. 358/1992 Sb., zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
starý občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
zákon o obchodních korporacích	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů
zákon o zvláštních řízeních soudních	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

1 ÚVOD

Cílem této práce je poskytnout čtenáři komplexní informace o manželském majetkovém právu, resp. o majetkových režimech manželů (na tomto místě je vhodné předeslat, že manželské majetkové právo je velice široká oblast, a vzhledem k faktu, že je práce již tak obsáhlejšího rozsahu, je zaměřena právě jen na majetkové režimy manželů), neboť tento institut je jedním z nejvýznamnějších institutů rodinného i společenského života vzhledem k tomu, že se s ním během života z menší či větší míry setká většina z nás, a to nejen v důsledku uzavření manželství, ale např. i při právním jednání s osobou, která se ve svazku manželském nachází, neboť manželé jsou jakousi ekonomickou jednotkou, která vstupuje do právních vztahů se třetími osobami (vyslovení souhlasného „ano“ dvou osob odlišného pohlaví má za následek vznik specifických majetko-právních vztahů nejen mezi manželi, ale i mezi manželi a třetími osobami).

Ačkoliv jde o poměrně zásadní problematiku dotýkající se většiny lidí, neboť ti zpravidla během života vstoupí do manželství, tak veřejnost s ní není příliš seznámena. Snahou práce je tedy tento institut představit tak, aby si čtenář mohl po jejím přečtení vytvořit povědomí o tom, jaké majetko-právní dopady má uzavření manželství a jak je lze případně nějakým způsobem regulovat, a aby poznatky získané přečtením této práce mohl případně aplikovat ve svém životě. Většinová lidská populace si totiž neuvědomuje, resp. nemá ani tušení, jaké veškeré právní následky (a že jsou různorodé a dalekosáhlé) nastávají v důsledku uzavření manželského svazku; že uzavření manželství není jen o změně příjmení a osobního stavu, ale i o dopadu do majetkové sféry, a to nejen samotných manželů, nýbrž i třetích osob. A tak možná poté, co si čtenář onu práci přečte, si více uvědomí případná majetko-právní rizika spojená se vstupem do manželství a bude chtít ona rizika co nejvíce eliminovat např. tím, že si zvolí modifikovanou formu manželsko-majetkového režimu. České právo je totiž založeno na konceptu, že pokud manželé neučiní jinou volbu ohledně úpravy svých budoucích majetko-právních vztahů, pak uzavřením manželství se ex lege začíná vytvářet jakási množina společného jmění, kdy již majetkové hodnoty nabyté jedním z manželů nezůstávají výhradně jen v jeho vlastnictví, ale zařazují se do společného (tzv.

společného jmění manželů), kdy za určité typy dluhů manželé odpovídají společně a nerozdílně, ačkoliv se na jejich vzniku podílí jen jeden z nich, kdy dochází k jakémusi omezení autonomie vůle každého z manželů, neboť určité majetko-právní jednání jsou podmíněny souhlasem obou manželů atd.

Práce je systematicky řazena tak, aby čtenář byl schopen si postupně vytvořit ucelený pohled na onu problematiku, a protože nejde o novodobý institut, tak úvodní kapitola této práce pojednává stručně o historickém vývoji manželského majetkového práva. Poté následuje kapitola zabývající se prameny práva a zařazením institutu v právním řádě České republiky, která plynule přechází ke kapitolám, jež pro lepší uchopení oné problematiky objasňují základní pojmy jako je manželské majetkové právo, manželský majetkový režim a společné jmění manželů. Po těchto kapitolách přicházejí na řadu ty, které se zabírají jednotlivými manželskými majetkovými režimy, přičemž značná část této práce je věnována zákonnému majetkovému režimu jakožto základnímu manželsko-majetkovému režimu. Závěrečná kapitola pak z důvodu rozsáhlosti práce stručně pojednává o německé právní úpravě manželského majetkového práva. V práci jsou určité kapitoly zaměřené na specifické problematické nebo aplikačně nejasné záležitosti, přičemž práce je doplněna aktuální judikaturou (tj. i z roku 2016, jedno rozhodnutí Nejvyššího soudu je z ledna 2017), jakož i značnou odbornou periodikou.

2 STRUČNÝ EXKURZ DO HISTORIE PRÁVNÍ ÚPRAVY MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA

Právní úprava manželského majetkového práva prošla dlouhým historickým vývojem, kdy kořeny této oblasti sahají až k římskému právu, a tak je vhodné na úvod věnovat pár řádků historii, které v krátkosti pojednají o právních předpisech, jenž upravovaly onu tematiku.

2.1 období římského práva

Historické kořeny úpravy manželského majetkového práva lze v první řadě, stejně tak jako u většiny soukromoprávních institutů, hledat v právu římském, přičemž úprava majetkových vztahů mezi manželi byla tehdy vytvářena zejména právem zvykovým.¹

Z počátku římské právo uplatňovalo koncept, kdy uzavřením manželství žena opustila svoji dosavadní rodinu a přešla do rodiny muže, což mělo za následek, že se podřídila rodinné moci svého manžela,² který se dostal do pozice tzv. „cum manu“.³ Žena se svému manželi podřídila i majetkoprávně, a tím tak nemohla sama nabývat žádný majetek.⁴ Manželka byla ve vztahu k svému choti v pozici dcery a ke svým dětem v pozici sestry. Tento typ manželství se označoval jako manželství s manželskou mocí nad ženou – tzv. *matrimonium cum in manum conventione*.

Později se začal uplatňovat volnější koncept formy manželství, kdy se již žena nepodrobovala manželově moci (již nebyla v pozici dcery ve vztahu k svému muži), a

¹ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť. s. 57. ISBN 80-86395-70-7.

² KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. s. 133. ISBN 80-7179-031-1.

³ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 15. ISBN 978-80-7201-747-8.

⁴ SOMMER, Otakar, SPÁČIL, Jiří, ed. *Učebnice soukromého práva římského*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. Klasická právnická díla. s. 162. ISBN 978-80-7357-616-5.

tím se tak nestala majetkoprávně závislá na svém muži. Manželka si již mohla ponechat svůj vlastní majetek tzv. „bona parapherna“ (parafernání jmění), který mohla spravovat sama (zpravidla však správu majetku přenechala muži). Tato forma manželství se nazývala jako tzv. „matrimonium sine in manum conventione“.⁵ Nicméně ani volnější forma manželství nezměnila nic na existenci nerovného postavení muže a ženy – ta zůstávala stále podřízena muži, a to buď svému otci, anebo svému poručníkovi, tzv. tutorovi.⁶

Je vhodné říci, že římské právo vytvořilo zvláštní domněnku vlastnictví tzv. „*mucianskou presumpci*“, která se uplatňovala až do 31. 12. 1949 (Obecný zákoník občanský z roku 1811 ji převzal do svého § 1237). Tato domněnka se aplikovala v případech, kdy nebylo zcela jasné, zda určitá věc patřila muži či ženě, přičemž dle této domněnky platilo, že v pochybnostech věc náleží muži, neprokáže-li žena, že spornou věc nabyla ona.⁷

2.2 obecný zákoník občanský z roku 1811

První rozsáhlou právní úpravu zabývající se vztahy manželů přinesl obecný zákoník občanský z roku 1811 (neboli Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), který byl schválen dne 1. 6. 1811 a který se stal účinným ode dne 1. 1. 1812. Předmětný zákoník lze hodnotit jako velmi dobře propracované dílo, neboť obsahoval 1502 paragrafů, které byly seskupeny do tří samostatných dílů, přičemž úprava majetkových manželských vztahů byla v onom právním předpise zakotvena ve druhém díle, který nesl název „O právu k věcem“, ve oddíle druhém označeném jako „O osobních právech k věcem“ a v dvacátéosmé hlavě pojmenované jako „O svatebních smlouvách“, kdy jí bylo věnováno ustanovení § 1217 – 1266.⁸

⁵ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. s. 134. ISBN 80-7179-031-1.

⁶ KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. s. 75. ISBN 80-7179-031-1.

⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 15. ISBN 978-80-7201-747-8.

⁸ SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků*,

I v této době, stejně jako v době starověkého Říma, bylo postavení muže a ženy nerovnoprávné, muž byl stále vůči ženě v nadřazeném postavení. Platilo, že muž měl v rodině (v manželství) dominantní postavení, byl hlavou rodiny.⁹ Muži náleželo právo řídit rodinnou domácnost a určovat společné bydliště; žena byla povinna ho následovat, převzít jeho jméno a starat se o domácnost. Na manželku se hledělo jako na osobu, která nedokázala zcela obstarávat věci, a tak byla omezena na uspokojování běžných potřeb rodinné domácnosti – to znamenalo, že mohla činit jen menší nákupy k udržení rodinné domácnosti. Nerovnoprávnost mezi mužem a ženou se rovněž projevovala např. i v situaci, kdy dítě nemělo otce – to muselo mít poručníka, protože mateřská či rodičovská moc ženy nepřicházela v úvahu.¹⁰

Nerovnoprávnost muže a ženy se rovněž dotýkala i jejich majetkových vztahů. Obecný občanský zákoník z roku 1811 sice stejně jako římské právo vycházel z principu oddělených majetků manželů (tedy pokud si manželé smluvně nezaložili společenství statků, tak každý z nich nabýval majetek do svého výlučného vlastnictví; viz tehdejší § 1237), nicméně v případě sporů mezi manželi ohledně vlastnictví věci (tj. zda ta či ona věc patřila muži či ženě) se uplatňovala tzv. mucianská presumpce převzatá z římského práva, o které bylo pojednáno výše (tj. pokud manželka neprokázala opak, tak věc patřila manželovi).¹¹ Tehdejší právní úprava totiž vycházela z teze, že v manželství (rodině) bude aktivně činným a výdělečným manžel a že manželka ho bude v této činnosti jen podporovat. Rovněž se aplikovala právní domněnka, dle které platilo, že pokud manželka neprojevila odpor, tak správu svého veškerého majetku svěřila manželovi jako svému zákonnému zástupci (viz tehdejšího § 1238).¹²

Uzavření manželského svazku mezi mužem a ženou tak sice samo o sobě automaticky

důvodových zpráv a dobových komentářů. Ostrava: Key Publishing, 2012.s. 201. ISBN: 978-80-7418-146-7.

⁹ EFFENBERGER, Karel. Z historie rodinného práva. *Právní rádce.* 1997, č. 7, str. 38.

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství.* Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 128. ISBN 978-80-7502-046-8.

¹¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 9. ISBN 978-80-7400-565-7.

¹² RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva.* Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnícké učebnice. s. 45-46. ISBN 80-7179-182-2.

nevedlo ke vzniku majetkového společenství manželů, nicméně bylo možné jej založit zvláštní smlouvou – tzv. smlouvou svatební.¹³ Manželé pomocí svatební smlouvy zakládali tzv. společenství statků, které bylo chápáno jako spoluvlastnictví, kde nebyly určeny majetkové podíly, přičemž tato idea bezpodílovosti se stala inspirací pro občanský zákoník z roku 1964.¹⁴

Svatební smlouvu bylo možné uzavřít jak během manželství, tak i před jeho vznikem, přičemž platilo, že takto smluvně vzniklé majetkové společenství manželů nebylo možné po dobu existence manželství smlouvou zrušit.¹⁵ Svatební smlouva musela být sepsána ve formě notářského zápisu. Tehdejšího § 1217 obecného občanského zákoníku z roku 1811 sděloval, že svatební smlouva upravuje jmění v souvislosti s manželským svazkem a že jejím předmětem je zejména věno, obvěnění, jitrní dar, společenství statků, správa a požívání vlastního jmění, dědická posloupnost, doživotní požívání jmění určeného pro případ smrti a vdovský plat.¹⁶ Obecný občanský zákoník z roku 1811 připouštěl, aby se společenství statků vztahovalo jak na veškerý majetek, tak i jen na jeho část, přičemž se mohlo týkat jak majetku, který již některý z manželů vlastnil, tak i majetku, který teprve měl být v budoucnu nabyt.¹⁷ S ohledem na skutečnost, že předmětný zákoník nikterak nepojednával o obsahu svatební smlouvy, bylo zcela na vůli manželů, jak obsah takovéto smlouvy bude vypadat – pokud smlouva o společenství majetku manželů neobsahovala nemožné plnění nebo neodporovala dobrým mravům, tak mohla mít jakýkoliv obsah. Úprava společného jmění manželů

¹³ KRČMÁŘ, Jan, SPÁČIL, Jiří, ed. *Právo občanské*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Klasická právnická díla. s. 64. ISBN 978-80-7478-411-8.

¹⁴ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 21. ISBN 978-80-7201-747-8.

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In: DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVI. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 416. ISBN 978-80-7357-753-7. nebo STARÁ, Ivana. Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník. In: DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVI. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 411. ISBN 978-80-7357-753-7.

¹⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Předmanželská smlouva de lege lata a rekonstrukce českého rodinného práva. *Právní rozhledy*. 2003, č. 6, str. 263.

¹⁷ ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1937. Komentáře velkých zákonů československých. s. 501-502. ISBN: 978-80-7418-146-7.

tak byla zcela dispozitivní.¹⁸ Co se týče dluhů, tak platilo, že oba manželé byli zavázáni společně a nerozdílně za dluh, který se týkal jejich společného majetku. Za dluh, který nikterak nesouvisel se společným majetkem, odpovídal každý z manželů osobně.¹⁹

Odborná literatura uvádí, že majetkové společenství manželé tehdy zakládali buď za účelem hmotného zajištění manželství, nebo za účelem zajištění druhého manžela po smrti jednoho z nich, přičemž pokud ze svatební smlouvy jednoznačně nevyplývalo, že upravuje společenství statků za trvání manželství, tak platilo, že jde o společenství pro případ smrti, neboť se vycházelo z myšlenky, že manželé mají mít stejnou životní úroveň a že teprve v okamžiku smrti jednoho z manželů, kdy se může projevit zámožnost jednoho manžela a chudoba druhého, má být svatební smlouvou umožněno odstranit takovou nerovnost. V případě společenství pro případ smrti měli manželé po dobu trvání jejich manželství oddělený majetek, přičemž po smrti jednoho z nich se majetek obou jakoby sloučil, došlo k úhradě závazků a zbylý majetek se rozdělil rovným dílem mezi dědice a pozůstalého manžela.²⁰ Obecný občanský zákoník z roku 1811 rovněž pamatoval i na situaci, kdy došlo k tzv. odloučení manželů (tj. kdy manželé přestali společně bydlet a intimně se stýkat, ačkoliv jejich manželství trvalo nadále). V takovém případě se manželé mohli rozhodnout, zda svatební smlouvu ponechají v platnosti nebo zda ji modifikují (viz tehdejší § 1263).²¹

2.3 zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Obecný občanský zákoník z roku 1811 byl vystřídán zákonem č. 265/1949, o právu

¹⁸ ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1937. Komentáře velkých zákonů československých. s. 450. ISBN: 978-80-7418-146-7.

¹⁹ ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1937. Komentáře velkých zákonů československých. s. 502. ISBN: 978-80-7418-146-7.

²⁰ STARÁ, Ivana. Majetkové vztahy mezi manžely a Všeobecný občanský zákoník. In: DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVIČ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 411-412. ISBN 978-80-7357-753-7.

²¹ ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Praha: Linhart, 1937. Komentáře velkých zákonů československých. s. 583. ISBN: 978-80-7418-146-7.

rodinném, který začal být účinný od 1. 1. 1950 a který vznikl v rámci právníkové dvouletky po komunistickém převratu v roce 1948. Tento právní předpis značně pozměnil úpravu majetkových práv mezi manželi, kdy z obecné úpravy občanského práva vyčlenil samostatné speciální odvětví – rodinné právo, jehož součástí se stala i úprava manželského majetkového práva. Odborná periodika uvádí, že důvodem tohoto oddělení byla potřeba osvobodit manželství od majetkových aspektů, jakož i potřeba odklonit se od dosavadního právního pojetí manželství, jenž bylo bráno jako smlouva.²²

Podstatnou změnou se stalo zavedení institutu zákonného majetkového společenství manželů (viz tehdejší § 22), který byl prezentován jako nový institut socialistického manželského majetkového práva. Rozsah tohoto institutu si byl velmi podobný s rozsahem současného institutu společného jmění manželů. Do zákonného majetkového společenství manželů totiž spadaly veškeré majetkové hodnoty, jenž byly nabyty jedním z manželů za existence manželství vyjma věcí získaných v důsledku dědění či darování, jakož i věcí, které sloužily osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů.²³ Zákonné majetkové společenství manželů bylo svým charakterem podílovým spoluvlastnictvím, kdy podíly obou manželů byly stejné (viz tehdejší § 26 odst. 2). Obvyklou správu zákonného majetkového společenství manželů mohl vykonávat každý z manželů samostatně, aniž by potřeboval souhlas druhého; ten byl nutný, pokud šlo o věc přesahující rámec obvyklé správy.

Tento zákon tak přinesl zcela opačný koncept, který do tehdy platil. Najednou uzavřením manželství začalo ex lege vznikat majetkové společenství manželů, kdy již nebylo třeba žádné smlouvy uzavřené mezi manželi (došlo tak k odchýlení se od dobrovolnosti uzavřít majetkové společenství). Dosavadní volná právní úprava se tak najednou stala úpravou rigidní. Zákon o právu rodinném vycházel z dispozitivnosti právní úpravy a umožňoval rozsah a správu jmění spadajícího do zákonného majetkového společenství manželů během existence manželství modifikovat (viz tehdejší § 29), kdy mohlo dojít k zúžení či rozšíření rozsahu majetkového společenství

²² DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 26. ISBN 978-80-7357-597-7.

²³ CECHLOVÁ, Eva, TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*. 2006, č. 2, str. 46.

dohodou manželů, pro kterou zákon stanovoval formu notářského nebo soudního zápisu. Zákonné majetkové společenství manželů mohlo být rovněž zrušeno soudem, a to ze závažných příčin na žádost kteréhokoli z manželů (viz tehdejší § 25).²⁴

Zákonné majetkové společenství manželů zanikalo např. smrtí jednoho z manželů, rozvodem manželství nebo i v případě, kdy byl jeden z manželů zbaven svéprávnosti (což byla jakási zvláštnost této právní úpravy). Při zániku zákonného majetkového společenství manželů se aplikovaly základní ustanovení o spoluvlastnictví, kdy podíly obou manželů byly považovány za rovné. Při zániku zákonného majetkového společenství manželů však zákon připouštěl možnost snížit podíl manželovi, pokud zavinił rozvod manželství a pokud se nepříčinil o nabytí majetku vůbec nebo jen nepatrně; rovněž se při určování podílu vycházelo i z toho, zda některý z manželů osobně pečoval o děti a společnou domácnost.

S ohledem na skutečnost, že došlo k zavedení zcela odlišného konceptu, musel se zákon o právu rodinném vypořádat s předchozí právní úpravou, a tak stanovil, že majetkové hodnoty, které každý z manželů získal ještě před nabytím účinnosti (tj. před 1. 1. 1950) předmětného zákona, nebudou spadat do zákonného majetkového společenství manželů, avšak že ten majetek, k jehož nabytí došlo po účinnosti onoho zákona, již bude zahrnován do zákonného majetkového společenství manželů bez ohledu na to, že manželství vzniklo ještě za účinnosti předchozí právní úpravy.

2.4 zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Po zákoně o právu rodinném z roku 1949 přišel zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, který se stal účinným od 1. 4. 1964 a platil až do 31. 12. 2013, kdy byl nahrazen současným občanským zákoníkem – tj. zákonem č. 89/2012 Sb. Je možné zaznamenat, že určitá část odborné veřejnosti vyjádřila svůj nesouhlas se zrušením předmětného zákona, kdy argumentovala, že se doposud užívající právní úprava

²⁴ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Manželské majetkové právo: od smlouvy ke smlouvě? In: DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolína ADAMOVIČ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s- 416. ISBN 978-80-7357-753-7.

osvědčila a že pro laickou veřejnost bude nová právní úprava v rozsáhlém kodexu nepřehledná.²⁵

Zákon č. 40/1964 Sb. vrátil právní úpravu majetkových vztahů mezi manželi ze speciálního samostatného právního předpisu zpět do obecného občanského zákoníku, kdy důvodem onoho zpětného přesunutí byla dle důvodové zprávy k tomuto zákonu snaha sjednotit všechny majetkové vztahy manželů do obecného právního předpisu.

Předmětný právní předpis nenavázal na institut „zákonného manželského majetkového společenství“, ale zavedl institut nový, a to „bezpodílové spoluvlastnictví manželů“, které bylo tehdy hodnoceno velmi kladně.²⁶ Inspiračním zdrojem tohoto institutu se stalo společenství statků podle obecného zákoníku občanského z roku 1811.²⁷ Dle důvodové zprávy k onomu právnímu předpisu došlo k zavedení tohoto institutu z důvodu, že tím byla nejlépe vyjádřena povaha majetkoprávních vztahů mezi manželi, které mají vůči sobě rovné postavení.

Institut zákonného majetkového společenství manželů byl založen na dispozitivnosti a týkal se veškerého společného majetku, tzn. nejen věcí, ale i pohledávek a dluhů. Oproti tomu institut bezpodílového společenství manželů se vyznačoval značnou kognentností, užším rozsahem a vysokou rigidností právních vztahů.²⁸ Právní úprava bezpodílového spoluvlastnictví vůbec neumožňovala manželům si jakkoliv odchylně upravit jak způsob nabývání, trvání a zánik jejich bezpodílového spoluvlastnictví, tak i práva a povinnosti vyplývající z tohoto právního poměru. Pokud manželé uzavřeli smlouvu, která obsahovala odlišnou právní úpravu, tak šlo dle tehdejšího § 39 o

²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana. Co přinese zasazení rodinného práva do nového občanského zákoníku? In: ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Luboš TICHÝ. *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva: konaných 20. října 2006, 24. listopadu 2006, 9. února 2007 a 30. března 2007 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*. Praha: ASPI, 2007. Sborník. s. 111. ISBN 978-80-7357-294-5.

²⁶ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť. s. 57. ISBN 80-86395-70-7.

²⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 21. ISBN 978-80-7201-747-8.

²⁸ VESELÝ, Jan. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů. *Právní rozhledy*. 1998, č. 6, str. 299.

neplatný právní úkon.²⁹ Bezpodílové spoluvlastnictví manželů mohlo být zrušeno jen soudem ze závažných důvodů, kdy návrh na zrušení musel učinit jeden z manželů. Závažným důvodem vedoucím ke zrušení bezpodílového spoluvlastnictví byl důvod, který odporoval pravidlům socialistického soužití; soudní praxe považovala za takový důvod např. vyhýbání se práci, ne hospodárné nakládání se společným majetkem jedním z manželů, soustavné požívání alkoholu či omamných prostředků, soustavné zadlužování atp.³⁰ To, že manželům zákon upřel možnost ovlivnit rozsah svého společného majetku, znamenalo velký zásah do jejich majetkové sféry.³¹

Bezpodílové spoluvlastnictví bylo specifické v tom, že nebyl vyjádřen podíl míry účasti manžela jakožto spoluvlastníka na společné věci. Právo manžela k věci tak nebylo omezeno velikostí podílů. Institut byl založen na názoru, že každý z manželů má jak ve vztahu k sobě navzájem, tak i ve vztahu k dětem totožná práva a povinnosti a že každý z manželů se přičiňuje dle svých možností a sil o rozkvet rodiny, ať již výdělečnou činností či tím, že usnadňuje a podporuje výdělečnou činnost druhého manžela péčí o děti a společnou domácnost.³² Podíly manželů se určily až při zániku manželství v rámci vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, přičemž podíly obou manželů se považovaly za stejné.³³

Rozsah bezpodílového spoluvlastnictví manželů byl oproti rozsahu zákonného majetkového společenství manželů užší. Do bezpodílového spoluvlastnictví manželů sice stále patřilo vše, co mohlo být předmětem osobního vlastnictví a co bylo získáno některým z manželů za existence manželství vyjma věcí zděděných, darovaných a sloužících osobní potřebě nebo výkonu povolání jednoho z manželů, nicméně již do něj nespádaly pohledávky a dluhy (tj. v případě rodinného domu byl součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů jen dům, hypotéka již součástí společného majetku nebyla). Demonstrativní výčet věcí, které spadaly do bezpodílového

²⁹ CECHLOVÁ, Eva, TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*. 2006, č. 2, str. 45-46.

³⁰ ČEŠKA, Zdeněk. *Občanský zákoník: Komentář. Díl 1*. Praha: Panorama (nakladatelství a vydavatelství), s. 521. 1987.

³² KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. s. 229. Praktické příručky (Orbis).

³³ SPÁČIL, Jiří. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, č. 1, str. 1.

spoluvlastnictví manželů, poskytoval tehdejší § 127. Šlo především o příjem, který spadal do bezpodílového spoluvlastnictví manželů v okamžiku jeho faktické převzetí (nárok na příjem nebyl součástí), přičemž nehrál roli právní titul, na základě kterého některý z manželů tento příjem nabyt (mohlo tedy jít i o příjem ze sociálního zabezpečení).³⁴ Bezpodílové spoluvlastnictví manželů bylo tvořeno i užitky, přírůstky a výnosy z věci nacházející se ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů, přičemž bral se veškerý výnos neponížený o náklady. Co se týče pozemků, tak ty se nacházely vždy v režimu soukromého vlastnictví, protože nebyly schopny být předmětem osobního vlastnictví, neboť byly považovány za výrobní prostředky.³⁵

Běžné záležitosti týkající se bezpodílového spoluvlastnictví manželů mohl vyřizovat každý z manželů sám; jen v případě, kdy nešlo o běžnou záležitost, byl nutný souhlas obou manželů. Pokud nebyl souhlas udělen oběma manželi, tak šlo o absolutně neplatné právní jednání (úkon), kdy byla vyloučena jakákoliv možnost zhojení např. udělením dodatečného souhlasu. Změnu ohledně neplatnosti právního jednání (úkonu) přinesl až zákon č. 131/1982 Sb. (viz více níže v kapitole 2.4.1).

Zákon č. 40/1964 Sb. poprvé užil termínu vypořádání, který je používán dodnes. Tehdy zákon připouštěl vypořádat bezpodílové spoluvlastnictví manželů buď dohodou manželů (viz tehdejší §149 odst. 2), nebo soudně na návrh některého z manželů (viz tehdejší §149 odst. 3). Dohodu ohledně vypořádání nebylo možné uzavřít za trvání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (manželé se tedy nemohli předem dohodnout, jak jejich bezpodílové spoluvlastnictví vypořádají pro případ rozvodu). Pro vypořádací dohodu zákon nestanovoval žádnou zvláštní formu, té bylo třeba jen v případě vypořádání nemovité věci. Pokud se manželé nedohodli na vypořádání svého společného majetku prostřednictvím dohody, tak nastoupilo soudní vypořádání. Podíly obou manželů byly na počátku vypořádání považovány za podíly stejné, přičemž výše podílu se následně měnila v závislosti na určitých faktorech, kdy se přihlíželo k potřebě nezletilého dítěte, k míře péče o rodinu, k tomu, jak se který manžel zasloužil o nabytí

³⁴ ČEŠKA, Zdeněk. *Občanský zákoník: Komentář. Díl 1.* Praha: Panorama (nakladatelství a vydavatelství), 1987. s. 503

³⁵ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů.* 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 27. ISBN 978-80-7201-747-8.

a udržení společných věcí, či jak který manžel obstarával péči o domácnost nebo o děti. Rovněž se aplikovalo pravidlo, že manžel si směl nárokovat to, co ze svého výlučného vlastnictví vynaložil do bezpodílového spoluvlastnictví manželů, nebo co naopak z bezpodílového spoluvlastnictví manželů bylo vynaloženo na věc patřící výhradně jen jednomu z manželů. Toto pravidlo se však vykládalo restriktivně. Původní znění zákona neznalo nevyvratitelnou právní domněnku spočívající ve fiktivním vypořádání společného majetku, pokud do tří let od zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů nedošlo k jeho vypořádání. Tato právní domněnka byla vložena do předmětného právního předpisu až 1. 4. 1983, a to v důsledku přijetí zákona č. 131/1982 Sb. (viz více níže v kapitole 2.4.1).

Zákon č. 40/1964 Sb. díky své počáteční kogentnosti a rigidnosti doznal během své platnosti několika změn, které s sebou přinesly rozsáhlé novelizující zákony, kdy o některých bude velmi stručně pojednáno na následujících řádcích.

2.4.1 zákon č. 131/1982 Sb.

První významnější změny byly učiněny zákonem č. 131/1982 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 4. 1983. Jak již bylo uvedeno výše – tato novela s sebou přinesla zákonnou právní domněnku vypořádání společného majetku do tří let ode dne zrušení společného vlastnictví. Předmětná domněnka byla zakomponována do tehdejšího § 149 odst. 4. a nastupovala subsidiárně po uplynutí tříleté prekluzivní lhůty. Dle ní platilo, že movitá věc, kterou užíval jen jeden z manželů, připadla do jeho výhradního vlastnictví a ostatní movité a nemovité věci spadly do nově vzniklého podílového spoluvlastnictví, kdy podíly obou (bývalých) manželů byly stejné.³⁶ Do zavedení této právní domněnky platilo, že se právo na vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů nepromlčilo, neboť vlastnické právo bylo nepromlčitelné (to ovšem přinášelo značné problémy zejména v případě, kdy bývalí manželé uzavřeli nové manželství, aniž by mezitím vypořádali svůj předchozí společný majetek).³⁷

³⁶ HAŠEK, Josef, KAZDA, Petr. Nevyvratitelná právní domněnka vypořádání BSM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 5, str. 36.

³⁷ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 43. ISBN 978-80-7357-597-7.

Tato novela rovněž přeměnila u právního jednání, jenž bylo učiněno bez souhlasu druhého manžela a netýkalo se běžné záležitosti, absolutní neplatnost za neplatnost relativní tím, že vytvořila tehdejší § 40a. Právní jednání (úkon) učiněné bez souhlasu druhého manžela tak bylo nově považováno za platné až do okamžiku, kdy obojí manžel namítl jeho neplatnost; v případě namítnutí neplatnost platila ex tunc (tzn., že se na právní jednání hledělo, jako by vůbec nikdy nevzniklo). Právo manžela dovolat se neplatnosti právního jednání se ovšem promlčovalo v obecné tříleté promlčecí lhůtě. Neplatné právní jednání bylo možné rovněž nově zhojit, a to udělením dodatečného souhlasu.³⁸

2.4.2 zákon č. 509/1991 Sb.

Další velmi důležitou novelou byl zákon č. 509/1991 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 1992. Tento zákon přidal za tehdejší § 143 nové ustanovení, a to § 143a, které odstranilo kogentní pojetí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, jelikož si manželé mohli nově upravit své poměry odlišně od zákonné úpravy prostřednictvím dohody, která musela mít formu notářského zápisu. Ve své podstatě šlo o návrat možnosti smluvní modifikace rozsahu a správy společného majetku manželů.

Dále novela obohatila zákon č. 40/1964 Sb. o § 148a, jenž poskytl ochranu manželů před nepřiměřeným rizikem vzešlým z podnikání druhého manžela. Za prvé byl zaveden požadavek souhlasu nepodnikajícího manžela k použití společného majetku k podnikatelským aktivitám a za druhé nepodnikajícímu manželovi nově příslušelo právo podat návrh na zrušení bezpodílového spoluvlastnictví manželů soudem.

Rovněž předmětná novela zúžila rozsah bezpodílového spoluvlastnictví manželů o věc vydanou v rámci předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který onu vydanou věc vlastnil ještě před uzavřením manželství nebo kterému byla ona věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

³⁸ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 141-142. ISBN 978-80-7400-108-6.

2.4.3 zákon č. 91/1998 Sb.

Podstatné změny přinesl zejména zákon č. 91/1998 Sb., jehož účinky nastaly ke dni 1. 8. 1998 a který novelizoval jak zákon č. 40/1964 Sb., tak i zákon č. 94/1963 sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů (zákon o rodině byl novelizován zavedením tehdejšího § 24a, který umožnil manželům se rozvést na základě jejich společného návrhu, kdy museli zároveň uzavřít smlouvu upravující jejich majetkové poměry po rozvodu manželství, přičemž smlouva musela být opatřena úředně ověřenými podpisy).

Zásadní změnu, kterou daná novela přinesla, bylo nahrazení dosavadního institutu bezpodílového spoluvlastnictví manželů novým institutem společného jmění manželů, kdy tento institut v sobě zahrnoval nově i věci sloužící k výkonu povolání manžela včetně podniku,³⁹ jakož i dluhy, které vznikly jen některému z manželů nebo oběma manželům společně za trvání manželství, vyjma těch, které se týkaly výhradního majetku jednoho z manželů, a těch, které převzal jeden z manželů bez souhlasu druhého a jejichž rozsah přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.⁴⁰

Odborná periodika uvádí, že zákon sice neoznačoval společné jmění manželů již jako formu spoluvlastnictví vedle spoluvlastnictví podílového, přesto však věci tvořící společné jmění manželů byly i nadále předmětem bezpodílového spoluvlastnictví, kdy každý z manželů byl vlastníkem celé věci a jeho vlastnické právo bylo limitováno stejným vlastnickým právem druhého manžela.⁴¹

V souvislosti s touto významnou změnou novela ve svých přechodných ustanoveních zakotvila, že pokud ke dni 1. 8. 1998 existovalo bezpodílové spoluvlastnictví manželů, tak došlo k jeho transformaci na společné jmění manželů.⁴² Soudní praxe sice

³⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2002 sp. zn. 22 Cdo 1717/2000 nebo TELEEC, Ivo. Společné jmění manželů a věci k výkonu povolání. *Právní rozhledy*. 1998, č. 11, str. 565.

⁴⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 965. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁴¹ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 44. ISBN 978-80-7357-597-7.

⁴² DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť. s. 61. ISBN 80-86395-70-7.

vysloвила, že tyto dva instituty jsou zcela rozdílné, a to nejen pojmenováním, ale i předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem, nicméně na druhou stranu připustila, že souvislost obou institutů je nepochybná, protože oba instituty plní stejnou funkci (oba dva jsou základními majetkovými společenstvími mezi manželi).⁴³

Rovněž novela vtělila do zákona č. 40/1964 Sb. vyvratitelnou právní domněnku, která stanovovala, že pokud nebyl prokázán opak, tak se majetek získaný za dobu existence manželství považoval za majetek společný, což se projevilo zejména při soudním vypořádání majetku.

Dále se rozšířil § 143 o odstavec druhý, kdy šlo pouze o jakési výslovné vyjádření toho, co soudní praxe již dovozovala; nový odstavec byl do zákona zakomponován spíše z důvodu předejití spekulacím, které se předpokládaly s ohledem na nové široké pojetí majetkového společenství manželů. Uzákoniло se, že členství jednoho manžela v obchodní společnosti nebo v družstvu automaticky nezakládalo členství druhého manžela ve společnosti nebo družstvu, vyjma bytových družstev.⁴⁴

Novela rovněž přinesla nová pravidla ohledně změny rozsahu společného majetku manželů. Explicitně zakotvila možnost, aby se modifikační smlouva vztahovala i na již existující věci. Ve světle předmětné novely soudní praxe aplikovala uvedené pravidlo i na dohody uzavřené před 1. 8. 1998.⁴⁵ Od zákonné úpravy se mohli smluvně odchýlit již i snoubenci. Zároveň zavedla možnost si odložit vznik společného jmění manželů až ke dni zániku manželství. Nově nebylo možné zrušit společné majetkové společenství manželů, šlo pouze zúžit jeho rozsah až na věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti.

⁴³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000

⁴⁴ JEHLIČKA, Oldřich, Marta ŠKÁROVÁ a Jiří ŠVESTKA. *Občanský zákoník: Komentář*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. Komentované zákony. s. 491. ISBN 80-7179-881-9.

⁴⁵ rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 1999 sp. zn. 33 Ca 166/98

3 PRAMENY MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA A JEHO ZAŘAZENÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU

Českým pramenem manželského majetkového práva je nejen „obyčejný“ zákon (tj. občanský zákoník), ale i zákon ústavní, a tím je Listina základních práv a svobod. Ta ve svém čl. 1 proklamuje elementární právní zásadu, a to princip rovnosti, a dále pak ve svém čl. 3 přiznává základní práva a svobody všem bez rozdílu. Na těchto zásadách je úprava manželského majetkového práva, resp. úprava společného jmění manželů, postavena, když muž a žena mají vůči sobě a ostatním ve společnosti rovné postavení (poznámka: rovnoprávnost muže a ženy byla začleněna do českého právního řádu až v roce 1948 na základě ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, který zakotvil, že muži i ženy mají stejné postavení jak v rodině, tak i ve společnosti; na tento ústavní zákon pak navázal zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, viz výše kapitola 2.3, který vycházel z rovného postavení muže a ženy v manželství). Listina základních práv a svobod dále ve svých člancích zakotvuje právo na ochranu rodinného života, jakož i to, že děti narozené v manželství i mimo něj mají stejná práva.

Vzhledem ke skutečnosti, že se manželské majetkové právo (jak ostatně již sám název napovídá) váže k manželství a je úzce spojeno s rodinnými vztahy, není tedy překvapením, že těžiště právní úpravy předmětného institutu je v občanském zákoníku systematicky zařazeno v části druhé upravující rodinné právo, v hlavě první nesoucí název manželství, v díle čtvrtém označeném jako práva a povinnosti manželů, jehož součástí je právě oddíl druhý zvaný jako manželské majetkové právo. Je potřeba rovněž nezapomenout na přechodná ustanovení vztahující se k předmětné tématice – tj. na § 3038 až 3040.

Nicméně určitá ustanovení týkající se úpravy manželského majetkového práva lze nalézt i v jiné části občanského zákoníku (např. dědické právo manželů) a rovněž i v jiném právním předpise (např. v insolvenčním zákoně – oddlužení manželů, v občanském soudním řádě – výkon rozhodnutí na společné jmění manželů, v trestním zákoníku – zánik společného jmění manželů v důsledku udělení trestu propadnutí

majetku, v zákoně o zvláštních řízeních soudních – vypořádání společného jmění manželů v případě smrti jednoho z manželů, v notářském řádu – evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu aj.).

Manželskému majetkovému právu věnuje občanský zákoník celkem 46 ustanovení, in concreto § 708 až § 753 (starý občanský zákoník upravoval danou oblast pomocí 11 paragrafů); jde tedy na první pohled o podrobnější úpravu. Předmětná ustanovení upravují kromě režimu zákonného, smluveného, založeného rozhodnutím soudu či režimu oddělených jmění, kdy systematika zákona je taková, že je vždy nejprve pojednáno o rozsahu a pak o správě v režimu, i ochranu třetích osob ve vztahu k manželům, jakož i některé majetkové záležitosti pro případ zániku manželství, přičemž nechybí ani speciální ustanovení proti domácímu násilí.

Problematika manželského majetkového práva, resp. společného jmění manželů, již tak není zařazena v části věnované věcným právům, v hlavě zabývající se i spoluvlastnictvím (viz § 143-151 starého občanského zákoníku). Občanský zákoník manželské majetkoprávní vztahy vydělil z obecné úpravy a podřídil je úpravě zvláštní s cílem přispět k společensky žádoucí stabilitě manželství. Jde o speciální právní úpravu, což není nic neobvyklého, neboť i v jiných evropských právních úpravách kontinentálního typu lze nalézt zvláštní právní úpravy manželských majetkových vztahů.⁴⁶ V zahraničních právních úpravách se lze setkat zpravidla se dvěma modely začlenění manželského majetkového společenství v právních normách – buď je tato oblast upravena v samostatném kodexu mimo rámec občanského zákoníku, nebo je naopak tato oblast koncentrována v jednom právním předpise, a to zpravidla právě v občanském kodexu.

⁴⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře.s. 336. ISBN 978-80-7400-108-6.

4 POJEM „MANŽELSKÉ MAJETKOVÉ PRÁVO”

I přestože se termín manželské majetkové právo sice jako takový objevil až s příchodem rekodifikace občanského zákoníku, tak nejde o zcela nový právní pojem, ale spíše jde o návrat k předchozím právním úpravám.⁴⁷

Neexistuje legální definice termínu „manželské majetkové právo”. Důvodová zpráva předmětný pojem definuje jako soubor právních norem, které se týkají majetkových poměrů manželů v nejširším slova smyslu.⁴⁸ Z odborné literatury se lze dozvědět, že jde o souhrn právních pravidel, která upravují majetkoprávní důsledky uzavření manželství mezi manželi a mezi manželi a třetími osobami.

Jde o právní institut, který, jak by mohl název nesprávně napovídat, neupravuje pouze vlastnické právo k majetku manželů, ale pod který spadá vedle úpravy společného jmění manželů např. i úprava výživného mezi manželi (§ 697), úprava obvyklého vybavení rodinné domácnosti (§ 698-699), úprava rodinného závodu (§ 700 a násl.), úprava bydlení manželů (§ 743 a násl.) či úprava dědického práva v tom rozsahu, kde je upraveno postavení pozůstalého manžela; pod předmětný pojem lze zařadit většinu práv a povinností majetkové povahy, které s institutem manželství souvisí. Některé další majetkové záležitosti manželů pak stále zůstávají částečně upraveny odděleně v jiných zákonech, například v trestním zákoníku nebo v notářském řádu.⁴⁹ Zkrátka manželským majetkovým právem se rozumí právní úprava veškerých majetkových poměrů, k jejichž vzniku, změně či zániku dochází v důsledku uzavření manželství muže a ženy bez zřetele k tomu, ve kterém právním odvětví jsou upraveny.

To, že zákon speciálně upravuje oblast vztahů, které v manželství vznikají, mění se či zanikají jak mezi manželi, tak i mezi manželi a třetími osobami, je dáno s ohledem na

⁴⁷ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 122. ISBN 978-80-7478-457-6.

⁴⁸ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 310. ISBN 978-80-7208-922-2.

⁴⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 155. ISBN 978-80-7400-503-9.

účel, funkci a povahu manželství (na posílení jeho pevnosti a trvalosti), jakož i z důvodu existence potřeby právně chránit jednoho manžela před druhým manželem, resp. z důvodu vyloučení případného zneužití silnějšího postavení jednoho z manželů z pozice osobní nebo hospodářské síly.⁵⁰ Na tomto místě je vhodné poznamenat, že část odborné veřejnosti⁵¹ poukazuje na nedostatečnost právní úpravy, co se týče vztahů trvale soužijících párů, kdy partneři sice oficiálně nežijí ve svazku manželském, ale de facto v něm žijí.

Co se týče vztahu institutu „manželského majetkového práva“ a institutu „společného jmění manželů“ tak lze říci, že jde o pojmy, které nejdou proti sobě; nejde však o synonyma a nelze je zaměňovat. Manželské majetkové právo označuje souhrn objektivního práva a společné jmění manželů označuje soubor majetkových hodnot splňujících určité předpoklady. Pojem manželské majetkové právo se tedy obecně chápe širěji než pojem společné jmění manželů. Společné jmění manželů představuje jen jakousi určitou část okruhu záležitostí, které spadají pod manželské majetkové právo.⁵²

⁵⁰ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 22. ISBN 978-80-7357-597-7.

⁵¹ např. ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rozvod a majetková práva manželů (vše, co má majetkový aspekt a souvisí s rozvodem). In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 3.8.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/rozvod-a-majetkova-prava-manzelu-vse-co-ma-majetkovy-aspekt-a-souvisi-s-rozvodem> nebo TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 31.7.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>

⁵² HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 155. ISBN 978-80-7400-503-9.

5 POJEM „MANŽELSKÝ MAJETKOVÝ REŽIM”

Odborná literatura definuje pojem „manželský majetkový režim” jako *“způsob uspořádání majetkových práv a závazků manželů k majetku, který každý manžel vlastní v okamžiku uzavření manželství, k majetku, který manželé nabudou společně nebo jednotlivě za trvání manželství, jakož i k souhrnu práv a závazků každého manžela v případě, že dojde k zániku manželství. Manželský majetkový režim určuje, jak jsou rozvržena mezi manžele oprávnění ke společnému majetku, jak se spravují aktiva a pasiva manželů, jakož i jejich vztahy ke třetím osobám.”*⁵³

Právní teorie rozeznává dva základní typy manželského majetkového režimu – prvním je režim manželského majetkového společenství, který spočívá v existenci společného majetku manželů za trvání manželství (tj. společné jmění manželů), a druhým je režim oddělených (samostatných) majetků manželů.

Současná právní úprava (viz § 708 odst. 2) pracuje se dvěma základními režimy manželského majetkového práva, a to s režimem zákonným a s režimem modifikovaným, který se dále dělí na režim smluvený a režim založený rozhodnutím soudu. Modifikovaný režim pak může mít podobu režimu oddělených jmění, režimu vyhrazujícím vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství či k jinému okamžiku anebo režimu zužující či rozšiřující rozsah společného jmění manželů.

Zákonný manželský majetkový režim je brán jako obecný režim, neboť platí, že nebude-li manželé (snoubenci) smluvně upraveno jinak, pak bude vždy užit zákonný režim⁵⁴ (to samé platí i u režimu založeného rozhodnutím soudu – nedojde-li k tomu, že soud založí režim jiný, užije se zákonný režim). Zároveň je možné na předmětný režim hledět jako na režim subsidiární ve vztahu k režimu smluvnímu a k režimu založenému rozhodnutím soudu, neboť modifikované režimy mají díky své speciální povaze přednost. Více je o tomto režimu pojednáno v kapitole 7.

⁵³ DVOŘÁK Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 11. ISBN 978-80-7357-597-7.

⁵⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 154-155. ISBN 978-80-7502-046-8.

Smluvený režim lze využít jak za trvání manželství, tak i od počátku vzniku manželství, kdy modifikační smlouvu uzavřou snoubenci ještě před vstupem do manželství. Modifikační smlouva musí mít formu veřejné listiny a na záležitosti, které neupravuje, se užije obecný zákonný režim. Právní úprava umožňuje manželům (snoubencům), aby se sami rozhodli, jak upraví své majetkové poměry – tj. zda zvolí obecný zákonný režim, anebo zda dají přednost odlišné (modifikované) úpravě, která může mít různorodou podobu. Více je o tomto režimu pojednáno v kapitole 8.

Režim založený rozhodnutím soudu může pak vzniknout v zásadě jen za trvání manželství a vždy jen jako změna nebo doplnění již existujícího zákonného nebo smluveného režimu. Více je o tomto režimu pojednáno v kapitole 9.

Všechny shora uvedené režimy mají stejnou právní relevanci a shodné právní následky (zejména ve vztahu ke třetím osobám) – jsou tak navzájem zaměnitelné.⁵⁵ Zároveň jsou všechny režimy průchodné, protože zákonný režim lze modifikovat jak smluvně, tak i rozhodnutím soudu, smluvený režim je možné pozměnit jak rozhodnutím soudu, tak i další smlouvu a režim založený rozhodnutím soudu lze rovněž smluvně modifikovat, a to klidně i na zákonný režim.

⁵⁵ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 123. ISBN 978-80-7478-457-6.

6 POJEM „SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ”

Termín „společné jmění manželů” byl převzat z pojmosloví předchozího občanského zákoníku (viz jeho § 143), kdy byl užíván od 1. 8. 1998. Předmětný pojem nahradil předchozí právní institut bezpodílového spoluvlastnictví manželů (viz kapitola 2.4.3), přičemž současná právní úprava používá pro společné jmění manželů legislativní zkratku „společné jmění” (viz § 708 odst 1 občanského zákoníku).

Společné jmění manželů je pojem, který právní úprava konkrétně nedefinuje, nicméně z § 708 odst. 1 občanského zákoníku lze zjistit, co si představit pod daným termínem, neboť zde je uvedeno, co je jeho součástí – tj. to, co náleží manželům, má majetkovou hodnotu a přitom není vyloučeno z právních poměrů (toto však neplatí, pokud společné jmění manželů zanikne za trvání manželství na základě zákona – viz kapitola 6.4.2.1 a 6.4.2.2.). Následně je v odstavci druhém téhož ustanovení řečeno, že společné jmění manželů podléhá buď režimu zákonnému, či modifikovaným režimům, kterými jsou režim smluvený a režim založený rozhodnutím soudu (viz výše kapitola 5).

Společné jmění manželů je základní právní institut manželského majetkového práva, v němž se odráží rovnoprávnost a jednota obou manželů – manželé mají ve vztahu k jejich společnému jmění rovnoprávné postavení, tož i odraz zásady pojaté do § 687 občanského zákoníku, že muž a žena mají v manželství rovná práva a povinnosti. Společné jmění manželů představuje zákonnou právní formu uspořádání vzájemných majetkových vztahů mezi manželi.⁵⁶

Společné jmění manželů je specifický typ majetkového společenství. Majetkovým společenstvím se rozumí jakési právní spojení minimálně dvou osob, jejichž vztah není jen osobní, ale i majetkový (naopak význam osobních aspektů ustupuje do pozadí); tyto osoby mají něco společného – něco, co lze ocenit penězi.⁵⁷ Specifičnost tohoto institutu spočívá v tom, že ve společném jmění manželů neexistují podíly na společném jmění;

⁵⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 10. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006. Beckova edice komentované zákony. s. 583. ISBN 80-7179-486-4.

⁵⁷ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. s. 46. ISBN 80-7179-182-2.

každý z manželů má právo k celé věci a manželé vykonávají svá práva a povinnosti vyplývající ze spoluvlastnictví zásadně společně.

Zvláštnost tohoto majetkového společenství lze rovněž spatřovat např. i ve skutečnosti, že vzniká a tvoří se jen mezi mužem a ženou, kteří jsou ve svazku manželském (tedy nevzniká mezi druhem a družkou, ani mezi snoubenci). Uvedené lze dovodit nejen ze samotného názvu daného institutu, ale i z § 708 občanského zákoníku, v němž se výslovně hovoří pouze o manželech, nikoliv o snoubencích či družce a druhovi; nicméně i odborná literatura pracuje se společným jměním manželů jako s institutem vznikajícím jen mezi manželi. Případná analogie v tomto případě není možná. I přesto, že partnerská dvojice hospodaří společně, vede společnou domácnost a má společné potomky, nevzniká mezi nimi společné jmění manželů.⁵⁸

Společné jmění manželů nemůže vzniknout ani mezi registrovanými partnery (tj. osobami stejného pohlaví žijící v registrovaném partnerství dle zákona č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů), ačkoliv lze registrované partnerství bez pochybností označit za institut příbuzný k manželství. Toto lze jednoznačně dovodit z § 3020 občanského zákoníku, kde je výslovně stanoveno: „*Ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a právech a povinnostech manželů platí obdobě pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.*” Předmětné ustanovení se nikterak nezmiňuje o části druhé občanského zákoníku (tj. o části zabývající se rodinným právem), která právě obsahuje právní úpravu společného jmění manželů. Zákonodárce tak zrovnoprávnil soužití osob stejného pohlaví, co se týče osobních a majetkových záležitostí, ale záležitosti rodinného charakteru záměrně vynechal.

Je vhodné upozornit, že současná právní úprava definuje jmění jako souhrn majetku a dluhů určité osoby (tedy jako souhrn aktiv a pasiv), přičemž z této zákonné definice je třeba vycházet i v rámci vymezení společného jmění manželů. Celkové jmění, které

⁵⁸ TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – II. díl, majetkové vztahy za trvání svazku. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 16.9.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-ii-dil-majetkove-vztahy-za-trvani-svazku>

tvoří společné jmění manželů, není považováno za věc hromadnou, což má význam při vypořádání společného jmění manželů – rozhodnutí soudu ohledně vypořádání společného jmění manželů totiž nevytváří překážku rei iudicatae pro věci, které nebyly předmětem daného řízení, a tak je možné vyvolat další řízení o vypořádání bývalého společného jmění manželů (je nutno ovšem poznamenat, že uvedené je možné učinit nejdéle do tří let od zániku, zrušení či zúžení rozsahu společného jmění manželů, protože pak nastává nevyvratitelná právní domněnka dle § 741 občanského zákoníku).⁵⁹ Ono totiž až do novely občanského soudního řádu zákonem č. 171/1993 Sb. byl soud povinnen vyhledat vše, co tvořilo majetkové společenství manželů (tj. i věci, které nebyly v návrhu na zahájení řízení uvedeny); přistupovalo se tak k majetkovému společenství manželů jako k věci hromadné.⁶⁰

V české právní úpravě je společné jmění manželů koncipováno jako omezené manželské majetkové společenství, což znamená, že vedle společného majetku manželů existuje i výlučný osobní majetek každého z manželů (opakem omezeného majetkového společenství manželů je univerzální majetkové společenství, které zahrnuje veškeré majetkové hodnoty manželů včetně těch, které každý z manželů vlastnil ještě před uzavřením manželství; univerzální majetkové společenství nedovoluje mít jakýkoliv svůj výhradní majetek).

Majetkové společenství manželů v podobě společného jmění manželů ovšem nevyklučuje existenci i dalšího typu majetkového společenství mezi manželi – a to podílového spoluvlastnictví. Spoluvlastnictví mezi manželi vznikne např. za situace, kdy každý z manželů nabyde vlastnické právo ke společné věci ze zdroje, který patří do jeho výlučného vlastnictví. Institut společného jmění manželů a institut spoluvlastnictví manželů však nelze zaměňovat, protože každý má svá specifika a jsou mezi nimi rozdíly, o kterých je níže pojednáno.

⁵⁹ KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 46 nebo SOUČKOVÁ, Kateřina, PETROVÁ, Romana. Otázka aplikace nevyvratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 12, str. 31.

⁶⁰ SVOBODA, Karel. Procesní nedůslednosti soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. *Právní forum*. 2007, č. 7, str. 259 nebo DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. Vypořádání společného jmění v soudním řízení. *Právní fórum*. 2007, č. 7, str. 247-258.

6.1 rozdíly mezi společným jměním manželů a spoluvlastnictvím

Podstatným rozdílem je např. počet a okruh subjektů, mezi kterými ta která forma společenství vzniká. U obou dvou forem společenství je potřeba minimálně dvou subjektů, a proto se jak u společného jmění manželů, tak i u spoluvlastnictví, hovoří o pluralitě subjektů vlastnického práva.⁶¹ U společného jmění manželů mohou ovšem těmi subjekty být pouze dvě fyzické osoby, které navíc musí být rozdílného pohlaví a musí být ve vzájemném svazku manželském. Skutečnost, že manželé žijí odděleně či že manželství neplní své funkce, které by plnit mělo, je zcela irelevantní ve vztahu k existenci a trvání společného jmění manželů. Naopak spoluvlastnictví může vzniknout jak mezi osobami fyzickými, tak i mezi osobami právnickými, kdy subjektů může být několikero (není omezen počet), a rovněž může vzniknout jak mezi manželi, tak i mezi osobami nežijící v manželství, které mohou být i stejného pohlaví.

Dalším rozdílem jsou spoluvlastnické podíly. V případě spoluvlastnictví má každý spoluvlastník tzv. ideální podíl na společné věci, který se v poměru k celku vyjadřuje určitým zlomkem (např. 1/2, 1/4 apod.) nebo v procentech (např. 50%, 25% apod.); takovýto spoluvlastnický podíl vyjadřuje míru práv a povinností jednotlivého spoluvlastníka ve vzájemných vztazích spoluvlastníků. Podílovost s sebou přináší to, že každý spoluvlastník věci může se svým podílem (až na několik výjimek) disponovat jakkoliv se mu zlíbí. Žádný z nich není v tomto ohledu omezen souhlasem či nesouhlasem druhého.⁶² Zatímco u společného jmění manželů neexistují podíly – jde o jakési bezpodílové spoluvlastnictví⁶³ (jedině při vypořádávání společného jmění manželů se vychází z toho, že podíly manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné – viz § 742 odst. 1 písm. a) občanského zákoníku). Bezpodílovým spoluvlastnictvím je třeba rozumět spoluvlastnictví, ve kterém nejsou vyjádřeny podíly jako míra účasti na

⁶¹ MAKARIUS, Milan. K aktuálním otázkám společného jmění manželů. *Aplikované právo*. 2005, č. 2, str. 63-90.

⁶² TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – III. díl, bydlení. In: *pravniprostor.cz* [online]. [cit. 18.11.2015]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-iii-dil-bydleni>

⁶³ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. Zákony - komentáře. s. 617-618. ISBN 978-80-7201-687-7.

užívání věci a disponování s ní, neboť jedno právo patří současně dvěma lidem ve stejném rozsahu.⁶⁴ Společné jmění manželů je jakýmsi vyjádřením právní jednoty a nedělitelnosti manželů. Manželé společně věc používají jak pro svou potřebu, tak pro potřebu své rodiny, aniž by byl vyjádřen jejich podíl na společném majetku.⁶⁵ Společné jmění manželů je tak majetkovou jednotou, která je založena na principu, že každý z manželů je vlastníkem věci jako celku, přičemž jeho vlastnické právo je omezeno stejným vlastnickým právem manžela druhého.⁶⁶ Nejvyšší soud např. ve svém rozhodnutí ze dne 29. 6. 2011 sp. zn. 20 Cdo 9/2010 konstatoval, že: „*Nejmarkantněji se tato zásada projevuje při vypořádání společného jmění manželů po jeho zániku při dohodě o tom, komu věc připadne. Manžel, kterému ta která věc (např. nemovitost) připadne, nenabývá věc do vlastnictví, neboť to již má, ale druhý z manželů o vlastnictví přichází.*” Na předmětné zásadě staví Nejvyšší soud např. i svém rozhodnutí ze dne 11. 7. 2002 sp. zn. 22 Cdo 2986/2000, které se vztahuje ještě k tzv. bezpodílovému spoluvlastnictví manželů, které existovalo před institutem společného jmění manželů: „*i po zániku bezpodílového spoluvlastnictví manželů zůstával až do jeho vypořádání každý z manželů vlastníkem celé společné věci a byl omezen stejným vlastnickým právem druhého z manželů. Bylo proto vyloučeno, aby věc náležející do bezpodílového spoluvlastnictví manželů během doby od jeho zániku do jeho vypořádání vydržel pro sebe jeden z manželů.*”

To, že je každý z manželů vlastníkem celé společné věci znamená, že oběma přísluší právo podat reivindikační žalobu proti osobě, která neoprávněně zadržuje věc, jenž patří do společného jmění oněch manželů, přičemž uvedené platí i tehdy, kdy společné jmění manželů sice již zaniklo, ale ještě nedošlo k jeho vypořádání.⁶⁷ S touto tematikou vyvstala v minulosti mezi odbornou veřejností otázka, zda se manžel může dopustit trestného činu krádeže, pokud druhého manžela zcela vyloučí z dispozice k nějaké věci

⁶⁴ PAVELKOVÁ, Bronislava. *Manželské právo*. Bratislava: Univerzita Komenského Právnická fakulta, 2004. Učebné texty právnické fakulty. s. 155. ISBN 80-7160-184-5.

⁶⁵ KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3: díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. s. 381. ISBN 978-80-7357-230-3.

⁶⁶ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Právní rukověť. s. 48. ISBN 978-80-7478-500-9.

⁶⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2001 sp. zn. 22 Cdo 366/99

patřící do jejich společného jmění. Nejdříve se v odborné literatuře publikovalo, že lze takto spáchat trestný čin krádeže, neboť věc, která je způsobilým předmětem krádeže, je ta, která zcela nebo z části náleží jiné osobě než pachateli, a tou může být i věc, kterou má pachatel ve spoluvlastnictví.⁶⁸ Později se však přešlo k názoru, že takto nelze spáchat trestný čin krádeže, neboť věc ve společném jmění manželů není věcí cizí, a tudíž nemůže být předmětem krádeže.⁶⁹ Tento názor podpořil i Nejvyšší soud např. ve svém usnesení ze dne 13. 6. 2001 sp. zn. 7 Tz 120/2001. Manželovi vyloučenému z dispozice se společnou věcí, tak zůstává jako jediná obrana občanskoprávní žaloba, kterou by se domáhal určení způsobu užívání dané věci, resp. by se domáhal založení správy společného jmění manželů rozhodnutím soudu (viz více v kapitole 9.1).

Další rozdílností mezi předmětnými instituty je i právní titul. Společné jmění manželů vzniká jediné v důsledku uzavření manželství dvou nesezdaných osob opačného pohlaví; institut je zásadně vázán na existenci manželství. Naopak u spoluvlastnictví může být důvodem jeho vzniku např. kupní smlouva, směnná smlouva, darovací smlouva, závěť aj.

Rozdíl lze najít i co se týče zrušení majetkového společenství. U společného jmění manželů totiž zákon neumožňuje manželovi bezdůvodně podat návrh na jeho zrušení, a tak lze společné jmění manželů považovat za stabilnější a pevnější majetkové společenství oproti podílovému spoluvlastnictví.⁷⁰

Na závěr je vhodné poznamenat, že i tak institut spoluvlastnictví zůstává svým obsahem společnému jmění manželů nejbližší, což naznačuje i § 712 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že se ustanovení o spoluvlastnictví (a rovněž i ustanovení o společnosti) použijí pro společné jmění manželů, pokud v druhé části občanského zákoníku není stanoveno jinak.

⁶⁸ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 2., rozš. vyd. Praha: ASPI, 2007. Právní rukověť. s. 59. ISBN 978-80-7357-262-4.

⁶⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2001 sp. zn. 7 Tz 120/2001

⁷⁰ KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3: díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. s. 382. ISBN 978-80-7357-230-3.

6.2 krátký exkurz o úvaze Melzera a Téгла o existenci obligace mezi majetkovým společenstvím manželů a jedním z nich

V souvislosti se společným jměním manželů, které je bráno jako majetkové společenství, Melzer⁷¹ s Tégl⁷² poukazují na velmi zajímavou otázku – tj. zda může existovat obligace, kdy na jedné straně budou stát manželé jakožto členové manželského majetkového společenství a na straně druhé bude smluvním partnerem jeden z těchto manželů. Autoři podotýkají, že se tato otázka týká nejen institutu společného jmění manželů, ale i podílového spoluvlastnictví. Konstatují, že ačkoliv současný právní stav, resp. judikatura, odpovídá na onu otázku negativně, tak oni jsou zcela opačného názoru (dovozují, že obligační poměry tohoto typu možné jsou), přičemž svůj názor demonstrují na čtyřech rozdílných příkladech.

Jako *první příklad* uvádí situaci, kdy jeden z manželů zdědí milion korun, které po dohodě s druhým manželem za trvání jejich manželství investuje na opravu společného domu, jenž bude později pronajímán a bude tak poskytovat zisk. Autorské duo na základě otázky, zda v momentě, kdy zisk z pronájmu domu dosáhne jednoho milionu korun (tedy původní investované částky), budou či nebudou tyto finanční prostředky zpět vráceny do výhradního majetku toho manžela, který je na počátku poskytl, ukazuje, že v důsledku investování peněz patřících výhradně jen jednomu z manželů do společného majetku došlo k tomu, že na jedné straně stojí manžel, kterému přísluší právo na vrácení investovaných prostředků, a na druhé straně je manželské společenství, resp. oba manželé jakožto členové onoho společenství, do kterého byly poskytnuty výlučné prostředky patřící jen jednomu z manželů.

Jako *druhý příklad* předkládají situaci, kdy manželé vlastní dům, přičemž ten je jedním z nich úmyslně zapálen. V důsledku tohoto pokládají otázku, zda toto počíná manžela-

⁷¹ MELZER, Filip. Obligační vztahy mezi manželským majetkovým společenstvím a jedním z manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 6.8.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/obligacni-vztahy-mez-manzelskym-majetkovym-spolecenstvim-a-jednim-z-manzelu>

⁷² MELZER, Filip, TÉGL, Petr. K možnosti existence obligačních vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. *Právní rozhledy*. 2015, č. 12, str. 432.

žháře lze nějak po dobu trvání manželství zohlednit, zda v důsledku tohoto počínání vzniká manželskému společenství právo na náhradu škody vůči manželi-žháři, přičemž dodávají, že to není jen otázka druhého manžela, který přišel o dům, ale že jde i o otázku věřitele(ů) tohoto druhého manžela, vůči němuž má tento druhý manžel výlučný dluh. Poukazují, že dluh manžela-nežháře nemůže být z důvodu své výlučnosti uspokojen z výlučného majetku patřícímu manželi-žháři, i byť by byl takový majetek značné hodnoty, že zákon připouští takovýto dluh uspokojit jen z výhradního majetku manžela-nežháře nebo případně z podílu, který má tento manžel na společném majetku, jenže žádný takový společný majetek neexistuje, protože společný dům shořel v důsledku dolůzního zavinění druhého manžela. Autoři vyslovují, že pokud by však součástí společného jmění manželů byla pohledávka na náhradu škody vůči manželi-žháři, tak se manžel-žhář promění v podlužníka a věřitel tak získá možnost se uspokojit i vůči němu, tedy i z jeho výhradního majetku.

Jako *třetí příklad* zmiňují situaci, kdy jeden z manželů výhradně vlastní věc, která se hodí pro provozování společného závodu, jenž je součástí společného jmění manželů. Onu věc se rozhodnou vložit oba manželé do společného podnikání, avšak manžel, kterému věc výlučně patří, za její poskytnutí, resp. vložení do společného, požaduje peněžité protiplnění. Otázkou zůstává, zda lze, aby jeden z manželů prodal svůj výhradní majetek manželskému společenství.

A jako *čtvrtý příklad* poukazují na situaci, kdy jeden z manželů uzavře bez souhlasu svého protějšku úvěrovou smlouvu, na základě které jsou poskytnuty finanční prostředky, a ty se uloží na účet druhého manžela, přičemž s tímto účtem disponuje jen manžel neuzavírající úvěrovou smlouvu. Prostředky na účtu, ačkoliv jsou součástí společného jmění manželů, jsou však pohledávkou z účtu vůči bance, přičemž dle stávající judikatury se pohledávka považuje za výhradní jmění. Dluh z úvěrové smlouvy je díky tomu, že ji manžel uzavřel bez vědomí druhého, výlučným dluhem manžela, který smlouvu uzavřel. Nastane to, že věřitel bude z nějakého důvodu požadovat vrácení celého finančního obnosu, ale manžel, který s ním uzavřel úvěrovou smlouvu, žádný výhradní majetek nemá, a finanční prostředky na účtu druhého manžela jsou díky judikatuře výhradním majetkem tohoto manžela. A otázkou je, z čeho se má věřitel uspokojit. K tomuto autoři poznamenávají, že pokud by se připustila

existence obligace mezi manželským společenstvím a jedním z manželů, pak by tady byla pohledávka manželského společenství vůči manželovi, jenž má finanční prostředky na svém účtu, a z této pohledávky manželského společenství by se věřitel mohl podle § 732 občanského zákoníku uspokojit.

Autoři shrnují, že způsob řešení pro shora uvedené příklady by se za současného právního stavu dal najít jen u smluvních závazků, kdy by řešením, ačkoliv dost komplikovaným, bylo uzavření modifikační smlouvy a zároveň dohody o budoucím vypořádání společného jmění manželů, přičemž poskytnutý výlučný majetek jednoho z manželů do společného jmění manželů by byl brán jako investice. Nicméně u mimosmluvních obligací, jímž je např. úmyslné podpálení společného domu jedním z manželů, konstatují, že řešení za současného právního stavu neexistuje. Autoři tak pokládají otázku, zda má smysl slepě lpět na pojetí neexistence vztahu mezi majetkovým společenstvím manželů a jedním z nich, když by přípuštění opačného přístupu napomohlo vyřešit jinak neřešitelné problémy, přičemž poukazují na příbuzné právní řády (německý, rakouský a polský), které s tímto nemají vůbec žádný problém.

6.3 vznik společného jmění manželů

V odborné literatuře se lze setkat s několika názory ohledně vzniku společného jmění manželů. Ve většině odborných publikací je uvedeno že společné jmění manželů je vázáno na existenci manželství, tudíž vzniká ex lege (tj. ze zákona) zásadně se vznikem manželství.⁷³ Je možné se ovšem setkat i s názorem, že „*samotným uzavřením manželství společné jmění nevzniká; k jeho vzniku je zapotřebí, aby manželé nebo jeden z nich nabyli již v manželství majetek, který není ze zákona ze společenství vyloučen (jako věci získané darem, děděním apod.*“⁷⁴ Podobně hovoří např. i odborné knižní dílo Radvanové a Zuklínové: „*Společné jmění manželů vzniká sňatkem, avšak reálně až v*

⁷³ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 337-338. ISBN 978-80-7400-108-6.

⁷⁴ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 52. ISBN 978-80-7357-597-7.

*okamžiku nabytí první majetkové hodnoty po uzavření manželství.*⁷⁵ Zuklínová prezentuje tento názor i ve své novější publikaci z roku 2012: „*Naplnění množiny společného jmění začíná nabytím první věci, práva, závazku (dluhu), pohledávky, vyhovující svou povahou zákonné definici (včetně toho, že není ze společného jmění vyloučena).*“⁷⁶

S odkazem na § 708 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že společným jměním manželů je to, co jim náleží, je možné obecně říci, že de iure okamžik vzniku společného jmění manželů lze spojovat se vznikem manželství, ovšem de facto lze hovořit o společném jmění manželů až tehdy, kdy alespoň jeden z manželů nabyde právo či povinnost nevyloučenou z předmětu společného jmění manželů a mající majetkovou hodnotu. Okamžik uzavření manželství lze tak spíše považovat za jakousi hranici, od níž majetkové hodnoty nabyté manželi či jedním z manželů spadají automaticky do společného jmění manželů. Uzavřením manželství ve své podstatě dochází ve větší či menší míře k dobrovolnému zbavení se osobní majetkové svobody.⁷⁷ Je ovšem možná i situace, kdy před vstupem do manželství snoubenci uzavřou ve formě notářského zápisu dohodu, dle které určité právo či povinnost patřící prozatím do výlučného vlastnictví jednoho z nich přejde do společného jmění manželů, z čehož vyplývá, že výše uváděná pomyslná prázdná množina společného jmění manželů se zaplní ihned poté, co oba snoubenci učiní při obřadu souhlasné prohlášení.

Společné jmění manželů se váže výhradně k institutu manželství, což znamená, že nemůže vzniknout mezi osobami žijícími v obdobném svazku – např. mezi druhem a družkou nebo mezi registrovanými partnery (jak již ostatně zaznělo výše v odstavci pátém a šestém kapitoly 6); subjektem společného jmění manželů mohou být pouze manželé bez ohledu na to, zda spolu skutečně bydlí či vedou společnou domácnost.

⁷⁵ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. s. 47. ISBN 80-7179-182-2.

⁷⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 72. ISBN 978-80-86131-58-0.

⁷⁷ LISSE, L. *Proč si myslím, že by manželství mělo být právnickou osobou*. eLAW.cz. [vid. 22.10.2012]. dostupné z <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/423-proc-si-myslím-e-by-manželství-melo-byt-pravnickou-osobou.html>

Je vhodné ovšem poznamenat, že zákon č. 115/2006, zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, neponechává majtkové vztahy mezi registrovanými partnery úplně bez povšimnutí, neboť obsahuje např. právní normy upravující vzájemnou vyživovací povinnost manželů nebo říká, že právní jednání jednoho z partnerů zavazuje oba partnery společně, že o záležitostech partnerského soužití mají rozhodovat oba partneři společně, že v běžných záležitostech se mohou vzájemně zastupovat nebo že mají vůči sobě vzájemnou vyživovací povinnost. Čech ve své publikaci⁷⁸ vyslovil, že společný majetek registrovaných partnerů byl obětován kompromisu, který vůbec umožnil přijetí předmětného zákona. Rovněž je vhodné dodat, že současná právní úprava oproti té dřívější trochu zvýšila právní jistotu osob žijících v registrovaném partnerství tím, že některá ustanovení staví registrované partnerství na roveň manželství – např. dle § 71 odst. 2 občanského zákoníku platí, že manželství zaniká dnem prohlášení manžela za mrtvého, přičemž toto ustanovení se ponovu vztahuje i na registrované partnerství.

Společné jmění manželů vzniká i v případě, že bylo uzavřeno manželství neplatné, a trvá až do okamžiku nabytí právní moci rozhodnutí soudu, jímž se určí, že dané manželství je neplatné, neboť na takovéto manželství se do doby, než soud výslovně prohlásí, že jde o neplatné manželství, hledí jako na manželství formálně právně platné (viz § 681 občanského zákoníku). U zdánlivého (putativního) manželství toto neplatí, protože takovéto manželství nikdy nevzniklo, a vzhledem k tomu, že se společné jmění manželů váže ke vzniku manželství, tak z logiky věci nemůže společné jmění manželů vzniknout tam, kde nevznikne samotné manželství. Společné jmění manželů z neplatného manželství je ovšem potřeba vypořádat dle pravidel aplikujících se při vypořádání manželství, které zaniklo rozvodem, neboť rozhodnutí soudu prohlašující neplatnost manželství má konstitutivní účinky působící ex tunc pouze ve vztahu k samotnému manželství, nikoliv k majtkovým poměrům manželů, stejně tak nemá účinky ke vztahům mezi rodiči a dětmi.⁷⁹ Manželstvím neplatným se rozumí manželství, které bylo uzavřeno (a) s nezletilou osobou starší 16-ti let bez povolení

⁷⁸ ČECH, Jaroslav. Několik poznámek k majtkovému společenství registrovaných partnerů. *Právní fórum*. 2009, č. 7, str. 268.

⁷⁹ HULVA, Tomáš. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 211. ISBN 978-80-7357-633-2.

soudu (viz § 683 občanského zákoníku), (b) s osobou, u níž je omezena způsobilost právně jednat bez povolení soudu (viz § 683 občanského zákoníku), (c) s osobou, která již ve svazku manželském, partnerském (myšleno registrované partnerství) či obdobném uzavřeném v zahraničí je a tento svazek nadále trvá (viz § 685 písm. a) občanského zákoníku), (d) mezi předky a potomky nebo mezi sourozenci, jakož i mezi osobami, u kterých vzniklo příbuzenství v důsledku osvojení (viz § 685 písm. b) občanského zákoníku) nebo (e) na základě projevu vůle učiněného pod nátlakem spočívajícím v užití násilí či jeho vyhrožování nebo v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze sňatečného obřadu (viz § 684 odst. 1 občanského zákoníku).

Společné jmění manželů sice nemůže existovat bez existence manželství, avšak vznik manželství muže a ženy ne vždy automaticky znamená existenci společného jmění manželů. Právní úprava totiž nabízí několik variant, kdy za trvání manželství neexistuje společné jmění manželů. Nabízí se odložení vzniku společného jmění manželů na základě vůle muže a ženy vstupující do manželství zvolením systému samostatného majetku manželů, tzv. režimu oddělených jmění, (viz více v kapitole 8.1) nebo režimu, kdy je vznik společného jmění manželů vyhrazen ke dni zániku manželství (viz více v kapitole 8.2). V období, kdy společné jmění manželů neexistuje, nabývá každý z manželů majetkové hodnoty, které získá za trvání manželství, pouze do svého výhradního vlastnictví, příp. manželé společně nabývají majetek do podílového spoluvlastnictví. Existuje ovšem i zákonný důvod pro odložení vzniku společného jmění manželů, a to v případě, kdy je na majetek osoby prohlášen konkurs a tato osoba má zájem vstoupit do manželského svazku (viz § 276 odst. 1 insolvenčního zákona; blíže v kapitole 6.4.2.2).

Lze shrnout, že vznik společného jmění manželů je právním následkem uzavření manželství, pokud není mezi manželi ujednáno či zákonem stanoveno jinak, a že společné jmění manželů nemůže vzniknout samostatně bez vazby na vznik manželství, přičemž neplatí tomu tak obráceně (může existovat manželství, aniž by vzniklo společné jmění manželů). Společné jmění manželů je tak vázáno pouze na jednu zásadní podmínku, která musí být splněna, a to na existenci manželství; jiné podmínky (např. společné žití v jedné domácnosti, vzájemné respektování, souhlas manželů, aj.) dle dikce zákona nejsou třeba.

6.3.1 krátký exkurz ohledně Fialovy úvahy o zrušení společného jmění manželů jako „povinnosti“ vznikající ex lege

V tomto ohledu stojí za upozornění poukázat na velmi moudrý nápad Fialy Romana (soudce a místopředsedy Nejvyššího soudu), který byl z jeho strany veřejnosti představen již v roce 2014.⁸⁰ Fiala vyslovil, že by společné jmění manželů nemělo vznikat ex lege, ale jen v případě, že by se pro něj snoubenci rozhodli (tedy na základě jejich aktivní volby). Ti by dle něj museli povinně před uzavřením sňatku projít majetkovou přípravou spočívající v návštěvě notáře, který by jim obeznámil institut společného jmění manželů a vysvětlil jim, jaké majetkoprávní dopady tento institut má. Poté by bylo pouze na nich, jaký režim si zvolí (tj. zda režim podílového spoluvlastnictví nebo režim společného jmění manželů anebo předmanželskou modifikační smlouvu), přičemž ten by se formou zápisu u notáře zaevidoval.

Fiala je toho názoru, že by zákonodárce měl v tomto směru učinit změnu, neboť tím, že by si manželé museli povinně uspořádat majetkové vztahy ještě před uzavřením manželství (tj. museli by si jasně vymezit, co je čím a v jakém podílu), by se relativně snadno zamezilo případným budoucím vleklým rozvodovým sporům o majetek, do kterých bývají zatahovány často i děti. Fiala připomíná, že při vypořádání společného jmění manželů poté, co se manželé rozvedou, vznikají poměrně často vleklé bitvy (a kolikrát i o prkotiny), v nichž se ocitají právě i děti. V tomto ohledu zdůraznil: „*Chceme-li podporovat rodinu, nedělejme ze společného jmění manželů posvátnou krávu, mělo by vznikat dobrovolně.*”⁸¹

Fiala poukazuje dále na to, že většinová populace často ani netuší, co obnáší vznik společného jmění manželů, a že takhle by lidé věděli, jaké následky by pro ně měly např. zatajené dluhy partnera v případě zvolení režimu společného jmění manželů bez jakéhokoliv majetkového ošetření. Co se týče legislativního zásahu, tak Fiala

⁸⁰ FIALA, Roman. In: GINTER, Jindřich. Zrušme povinné společné jmění manželů, navrhuje soudce. In: *právo* [online]. [cit. 5.9.2014]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/346936-zrusme-povinne-spolecne-jmeni-manzelu-navrhuje-soudce.html>

⁸¹ FIALA, Roman. In: GINTER, Jindřich. Zrušme povinné společné jmění manželů, navrhuje soudce. In: *právo* [online]. [cit. 5.9.2014]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/346936-zrusme-povinne-spolecne-jmeni-manzelu-navrhuje-soudce.html>

konstatuje, že by se samotný institut společného jmění manželů nikterak nezměnil, šlo by jen o změnu několika vět v občanském zákoníku a v zákoně o matrikách.

Tento názor Fialy podporuje i značná část odborné veřejnosti, neboť poukazuje na fakt, že vznikají velmi často situace, které nelze spravedlivě rozsoudit, jelikož je téměř nemožné objasnit kdo, co, kolik, za jaké životní situace a s přispěním koho ze své rodiny do čeho investoval. Např. Havlíček Karel k tomuto uvedl, že: „*Z právního systému je třeba odstraňovat prvky, které jsou spíše součástí konfliktů, než jejich řešením. Návrh Fialy by tedy mohl být součástí této snahy.*”⁸² Dále např. Mališ rovněž plně souhlasí s Fialou, avšak je názoru, že by zákon neměl manželům ukládat povinnost znamenající návštěvu notáře, ale mělo by jít o dobrovolnost. Mališ to pojímá tak, že pokud by manželé nenavštívili notáře, mělo by se implicitně pokračovat v tom režimu, který mezi sebou měli snoubenci před tím, než vzájemně vstoupili do svazku manželského (tedy režim oddělených jmění), neboť ten je pro ně intuitivně pochopitelný.⁸³

Onu shora uvedenou myšlenku Fialy lze skutečně jedině kvitovat, neboť institut společného jmění manželů je značně komplikovaný a přiděluje ve společnosti více škody než užitku (zejména např. následky utajených dluhů jednoho z manželů nebo spory po rozvodu manželství při vypořádání bývalého společného jmění manželů atd.). Odstranění společného jmění manželů jako automatické povinnosti by tak jedině přispělo celé společnosti. Vždyť soukromé právo vychází zejména ze zásady autonomie vůle (tedy z toho, aby byla dána co největší volnost tomu, na čem se lidé dohodnou), která je prosazována u jiných soukromoprávních poměrů, tak proč by zrovna u manželství, které je rovněž dobrovolným smluvním vztahem dvou lidí, tomu nemělo být taky tak.

⁸² FIALA, Roman. In: GINTER, Jindřich. Snoubenci kvůli majetku povinně k notáři? Právníci nápad vítají. In: *právo* [online]. [cit. 8.9.2014]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13389>

⁸³ MALIŠ, Daniel. Institut společného jmění manželů po rekonstrukci – poslední volání? In: *epravo.cz* [online]. [cit. 29.10.2014]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>

6.4 zánik společného jmění manželů

Zánik společného jmění manželů lze chápat jednak jako zánik ke konkrétní věci a jednak jako zánik celkového manželského majetkového společenství. Společné vlastnictví manželů v režimu společného jmění k jednotlivé věci zaniká zpravidla ze stejných důvodů, na základě kterých dochází k zániku vlastnického práva jedné osoby (tj. např. zcizením věci, zánikem věci). Rovněž k zániku společného vlastnictví manželů v režimu společného jmění k věci může dojít na základě dohody manželů, dle které určitou věc vyloučí ze svého společného jmění (viz více v kapitole 8.3.2). Co se týče společného jmění manželů jako komplexu majetkových vztahů, tak to může zaniknout jen ze zákonem daných důvodů.

I přesto, že v občanském zákoníku není výslovně uvedeno (jak tomu bylo za dob platnosti starého občanského zákoníku⁸⁴ – viz jeho § 149), že společné jmění manželů zaniká se zánikem manželství, tak z logiky věci vyplývá, že v případě zániku manželství zaniká vždy automaticky i společné jmění manželů, neboť jak již bylo výše řečeno (viz kapitola 6.3) – společné jmění manželů se váže k existenci manželství. Nicméně právní úprava dovoluje i tu možnost, že manželství bude stále trvat a společné jmění manželů i přesto zanikne. Jak odborná literatura předkládá: „*Společné jmění manželů představuje proto vždy jen dočasné uspořádání právních vztahů manželů ke společnému majetku, protože již v době jeho vzniku je zřejmé, že majetkové společenství manželů zanikne nejpozději smrtí jednoho z manželů.*”⁸⁵ Je vhodné okrajově připomenout, že na zánik společného jmění manželů nemá žádný vliv zrušení společné domácnosti manželů, kdy manželé spolu fakticky nežijí.

Zánik společného jmění manželů lze tak rozdělit do dvou skupin – do jedné, kde se zánik společného jmění manželů pojí se zánikem manželství, a do druhé, kde společné jmění manželů zaniká, aniž by zaniklo manželství.

⁸⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 389. ISBN 978-80-7380-413-8.

⁸⁵ KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3: díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. s. 396. ISBN 978-80-7357-230-3.

6.4.1 zánik společného jmění manželů spolu s manželstvím

V první skupině zaniká společné jmění manželů spolu s manželstvím:

6.4.1.1 smrtí

Pokud jeden z manželů zemře, považuje se den úmrtí manžela za den zániku společného jmění manželů.

6.4.1.2 prohlášením jednoho z manželů za mrtvého

Za den zániku společného jmění manželů se považuje den, který je v rozhodnutí, jenž prohlašuje manžela za mrtvého, uveden jako den smrti. Sluší se poznamenat, že za staré právní úpravy platilo, že manželství spolu se společným jměním manželů v tomto případě zaniklo až dnem, kdy rozhodnutí prohlašující manžela za mrtvého nabylo právní moci.⁸⁶ Rovněž je vhodné poukázat i na změnu týkající se obnovy manželství v případě zjištění, že osoba prohlášená za mrtvou je naživu. Dříve se totiž manželství zásadně obnovovalo; neobnovilo se jen tehdy, kdy manžel toho, kdo byl prohlášen za mrtvého, mezitím uzavřel nové manželství (viz § 22 odst. 2 zákona o rodině), což s sebou přineslo mnoho komplikovaných otázek – např. k jakému okamžiku se společné jmění manželů obnovuje, zda ex nunc od okamžiku návratu manžela nebo ex tunc od zániku předchozího již vypořádaného společného jmění manželů. Současná právní úprava je však postavena v protipólu – manželství se totiž v takovém případě vůbec neobnovuje (viz § 76 odst. 1 občanského zákoníku).

6.4.1.3 rozvodem manželství

Pokud se manželé rozhodnou své manželství formálně ukončit rozvodem, tak den právní moci rozhodnutí soudu o rozvodu manželství je brán jako den zániku společného jmění manželů.

6.4.1.4 prohlášením manželství za neplatné

Rozhodným dnem pro zánik společného jmění manželů je den právní moci rozhodnutí soudu, které prohlašuje manželství za neplatné.

⁸⁶ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 1468. ISBN 978-80-7400-107-9.

6.4.1.5 změnou pohlaví

Společné jmění manželů zaniká v den, který je uveden v potvrzení poskytovatele zdravotních služeb jako den změny pohlaví. Pro úplnost je vhodné poznamenat, že občanský zákoník uvádí ve svém § 29, že změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů, přičemž v odstavci 2 téhož ustanovením je dále uvedeno, že daná změna nemůže nijak ovlivnit osobní stav člověka, ani jeho osobní a majetkové poměry, nicméně že manželství nebo registrované partnerství v důsledku této změny zanikne. Jde o nový důvod zániku manželství, který je výslovně v zákoně zakotven. Odborná literatura k tomuto sděluje, že zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, obsahuje právní úpravu změny pohlaví, kdy ve svém § 21 odst. 2 písm. b) stanovuje, že chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví je možné provést pouze pacientovi, který neuzavřel manželství nebo který prokáže, že jeho manželství zaniklo. S ohledem na uvedenou úpravu by tedy ke změně pohlaví osoby žijící v manželství nemělo vůbec dojít; § 29 odst. 2 občanského zákoníku tak slouží pouze jako jakási pojistka pro případy, kdy by byla změna pohlaví provedena v zahraničí či nebyl dodržen výše zmíněný zákon o specifických zdravotních službách.⁸⁷

6.4.2 zánik společného jmění manželů bez zániku manželství

V druhé skupině zaniká společné jmění manželů, aniž by to mělo jakýkoliv vliv na existenci manželství, v důsledku:

6.4.2.1 uložení trestu propadnutí majetku

Trest propadnutí majetku jednoho z manželů je ukládán dle § 66 trestního zákoníku, v němž je stanoveno: „*Propadnutí majetku postihuje celý majetek odsouzeného, nebo tu jeho část, kterou soud určí; propadnutí se však nevztahuje na prostředky nebo věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je odsouzený podle zákona povinen pečovat. Výrokem o propadnutí majetku zaniká společné jmění manželů. Propadlý majetek připadá státu.*“

⁸⁷ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 215. ISBN 978-80-7478-325-8.

Zákon tak soudu výslovně umožňuje vzhledem k okolnostem spáchaného trestného činu a poměrům pachatele uložit trest propadnutí majetku, odsuzuje-li pachatele k výjimečnému trestu anebo odsuzuje-li jej za zvlášť závažný zločin, jímž pachatel pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch. Bez splnění oněch podmínek může soud uložit tento trest jen v případě, že trestní zákoník uložení tohoto trestu za spáchaný zločin dovoluje; jako samostatný trest může být trest propadnutí majetku uložen, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a k osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

Je vhodné dodat, že trest společného propadnutí majetku, resp. propadnutí společného jmění, v případě odsouzení obou manželů jako spolupachatelů stejné trestné činnosti zásadně nepřichází v úvahu, neboť trestní právo díky principu individualizace ukládaných trestů neumožňuje uložení jednoho trestu společně několika pachatelům.⁸⁸

Společné jmění manželů zaniká tak ex lege dnem právní moci rozhodnutí ukládající trest propadnutí majetku; to platí i v případě, kdy je uložen trest propadnutí majetku jen co do části majetku.⁸⁹ Trest propadnutí majetku postihuje jen to jmění, s kterým pachatel disponuje ke dni právní moci odsuzujícího rozsudku; není tak postižen veškerý společný majetek manželů, ale pouze jen ta jeho část, která po vypořádání společného jmění manželů případně odsouzenému manželovi.

Aby mohl být výrok o propadnutí majetku realizován, je zapotřebí, aby došlo k vypořádání společného jmění. Při vypořádání v tomto případě jedná za manžela Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, neboť majetek, jenž má propadnout, připadá státu. Postup při vypořádání je takový, že Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových se nejdříve pokusí uzavřít s druhým manželem, na kterého se nevztahuje rozhodnutí o propadnutí majetku, dohodu o vypořádání společného jmění manželů a pokud se dohodu nepodaří uzavřít, podá k soudu návrh na vypořádání.⁹⁰

⁸⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011 sp. zn. 8 Tdo 172/2011, uveřejněné pod číslem 38/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 882. ISBN 978-80-7400-428-5.

⁹⁰ NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GRIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. s. 405. ISBN 978-807-3575-090.

6.4.2.2 prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů

Dle § 268 odst. 1 insolvenčního zákona platí, že „prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství“, přičemž rozhodným okamžikem pro zánik majetkového společenství manželů je okamžik vyvěšení rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým bude prohlášen konkurz na majetek jednoho z manželů, v insolvenčním rejstříku (viz § 89 odst. 1 ve spojení s § 245 odst. 1 insolvenčního zákona).⁹¹

V případě, že je úpadek manžela řešen oddlužením, a to formou zpeněžení majetkové podstaty, tak dojde také k zániku společného jmění manželů a rovněž se uplatní pravidla⁹² níže uvedená. Toto však neplatí, pokud manželé podají společný návrh na povolení oddlužení; zde se od okamžiku, kdy nastanou účinky schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, veškerý majetek těchto manželů (tj. i jejich výhradní) považuje za jejich společný (vše viz § 408 odst. 1 insolvenčního zákona).⁹³

Společné jmění manželů prohlášením konkursu zaniká ex lege a definitivně.⁹⁴ Po skončení účinků prohlášení konkursu se společné jmění manželů nikterak neobnovuje; může se obnovit jedině na základě rozhodnutí soudu (viz § 726 odst. 2 občanského zákoníku), kdy vzniká zcela nové společné jmění manželů. Po tu dobu, co trvají účinky prohlášení konkursu, nemůže vzniknout ani nové společné jmění manželů v novém manželství – jestliže tedy manželství manžela-dlužníka zanikne a ten poté uzavře nové manželství, tak sice vznikne nové manželství, ale vznik společného jmění manželů se ex lege odloží ke dni zániku účinků konkursu (viz § 276 odst. 1 insolvenčního zákona).⁹⁵ Případná modifikační smlouva rozšiřující rozsah společného jmění manželů,

⁹¹ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, str. 58.

⁹² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016 sp. zn. 29 ICdo 11/2016

⁹³ UHLÍŘ, David. Společné jmění manželů a insolvence. *Rodinné listy*. 2012, č. 2, str. 4 nebo ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7, str. 42.

⁹⁴ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. s. 591. ISBN 978-80-7201-842-0.

⁹⁵ LUŽNÁ, Romana. Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, č. 1, str. 19.

kteřá by odporovala nebo obcházela uvedené, je stížena neplatností (viz § 276 odst. 2 insolvenčního zákona).

Insolvenční zákon dále říká, že pokud manželé poté, co manžel-dlužník učiní sám na sebe insolvenční návrh, nebo v případě, že jej činí věřitel manžela-dlužníka, poté, co dojde v insolvenčním rejstříku k vyvěšení vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení, mezi sebou uzavřou smlouvu, která (a) zužuje rozsah jejich společného jmění nebo (b) která naopak rozsah jejich společného jmění rozšiřuje o majetek, který do té doby náležel výhradně jen manželovi-dlužníkovi, (c) nebo o dluh, který do té doby patřil výhradně jen manželce-nedlužníkovi, (d) anebo půjde o dohodu o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru, pak se tato modifikační smlouva či dohoda o vypořádání stává prohlášením konkursu neplatnou (viz § 269 odst. 1 insolvenčního zákona). Smyslem neplatnosti takovéto smlouvy je zajištění, aby účinky insolvenčního návrhu nebyly manželem-dlužníkem mařeny.⁹⁶ Insolvenční zákon dále stanovuje, že pokud neplatnost modifikační smlouvy či dohody o vypořádání způsobí změnu práva, které je zapsáno v katastru nemovitostí, pak je povinností insolvenčního správce podat návrh na vklad změny práva v katastru nemovitostí (viz § 269 odst. 3 insolvenčního zákona).

Odstavec 2 shora uvedeného § 268 insolvenčního zákona pak ukládá povinnost po prohlášení konkursu provést vypořádání společného jmění manželů (k vypořádání dochází i v případě, že společné jmění manželů zaniklo ještě před prohlášením konkursu na základě jiné skutečnosti, ale nebylo doposud vypořádáno), přičemž tříletá lhůta vázající se k nevyvratitelné právní domněnce vypořádání společného jmění manželů (viz § 741 občanského zákoníku) se prohlášením konkursu staví, jestliže by měla skončit nejpozději do 6 měsíců od prohlášení konkursu (viz § 268 odst. 3 insolvenčního zákona). Insolvenční zákon dále praví, že pokud již v době od okamžiku, kdy došlo k vyvěšení vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení, do okamžiku prohlášení konkursu uplynuly od zániku společného jmění manželů tři roky (tj. lhůta, na základě které dochází k nevyvratitelné právní domněnce vypořádání společného jmění manželů) a zároveň nedošlo k uzavření dohody o jeho vypořádání, pak účinky

⁹⁶ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2, str. 58.

oné domněnky nastanou až po 6 měsících ode dne prohlášení konkursu, přičemž do té doby je možné uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo podat k soudu návrh na jeho vypořádání, s tím, že práva třetích osob nabytá v dobré víře tímto nebudou dotčena (viz § 269 odst. 2 insolvenčního zákona).

Ohledně vypořádání společného jmění manželů právně jedná za manžela-dlužníka insolvenční správce, neboť na něho ex lege přechází, jak oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů s manželem-nedlužníkem, tak i oprávnění podat k soudu návrh na vypořádání společného jmění manželů v případě, že k uzavření dohody nedojde (jde o incidenční spor, kdy věcně příslušným soudem je v insolvenční soud). Na insolvenčního správce přechází i procesní účastnictví, pokud již probíhá soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů – tzn., že se insolvenční správce stane namísto dlužníka účastníkem tohoto soudního řízení, přičemž zákon nedovoluje po dobu, co trvají účinky rozhodnutí o úpadku, toto řízení skončit smírem (viz § 273 odst. 1, jakož i § 269 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona).⁹⁷ Zde je vhodné poznamenat, že je insolvenční správce v intencích § 159a odst. 4 občanského soudního řádu vázán, stejně jako dlužník, pravomocným rozsudkem, kterým soud před zahájením insolvenčního řízení již případně vypořádal společné jmění manželů, přičemž toto platí i pro pravomocný rozhodčí nález, jímž rozhodce vypořádal společné jmění manžela-úpadce a jeho manžela.⁹⁸

Pokud by sám manžel-dlužník po prohlášení konkursu uzavřel s nedlužícím manželem dohodu o vypořádání jejich společného jmění, pak je takováto dohoda neplatná (viz vše § 270 odst. 1 insolvenčního zákona). Ačkoliv to již bylo řečeno výše, stojí za účelem ucelení si vědomostí o dané problematice si zopakovat, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů se rovněž stane neplatnou okamžikem prohlášení konkursu, pokud ji manželé mezi sebou uzavřou nebo pokud k jejímu uzavření dojde v důsledku schváleného soudního smíru (tedy tj. v případě, že by již probíhalo soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů), poté, co manžel-dlužník učiní sám na sebe insolvenční návrh, nebo, v případě, že jej činí věřitel manžela-dlužníka, poté, co dojde

⁹⁷ HÁSOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. s. 651-654. ISBN 978-80-7400-320-2.

⁹⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016 sp. zn. 29 ICdo 11/2014

v insolvenčním rejstříku k vyvěšení vyhlášky oznamující zahájení insolvenčního řízení (viz § 269 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona).

V případě, že jsou dluhy manžela-úpadce vyšší než celková aktiva společného majetku manželů, tak k vypořádání společného jmění manželů nedochází a do majetkové podstaty se zahrnuje veškerý majetek nacházející se ve společném jmění manželů (viz § 274 insolvenčního zákona). Rovněž platí, že se do majetkové podstaty vždy zahrnuje ta část společného jmění manželů, kterou manžel-dlužník se souhlasem druhého manžela použil k podnikání (viz § 273 odst. 2 insolvenčního zákona). Při zahrnování majetku do majetkové podstaty v praxi často dochází mezi insolvenčním správcem a manželem-nedlužníkem ke sporům ohledně zařazování majetku⁹⁹ – buď jde o spory, kdy nedlužící manžel tvrdí, že byl do majetkové podstaty zahrnut i majetek, který patří výhradně jen jemu, nebo jde o spory, kdy nedlužící manžel má za to, že insolvenční správce nesprávně vyhodnotil hodnotu pasiv a aktiv, kdy zařadil do majetkové podstaty veškeré společné jmění manželů. K tomuto judikoval např. Krajský soud v Ústí nad Labem-pobočka Liberec ve svém rozhodnutí,¹⁰⁰ že: *„Jestliže manžel dlužníka má za to, že insolvenční správce vyhodnotil nesprávně rozsah závazků dlužníka (včetně posouzení, zda jde o výlučné závazky dlužníka, anebo o závazky společné dlužníku a jeho manželů) v poměru k hodnotě SJM, a v důsledku toho zahrnul do majetkové podstaty celý majetek v SJM, pak je manžel dlužníka, k vyřešení otázky, zda byly splněny podmínky pro to, aby insolvenční správce postupoval podle § 274 InsZ, oprávněn podat sám u soudu žalobu na vypořádání zaniklého SJM.“* Nejvyšší soud v této oblasti nedávno judikoval,¹⁰¹ že manžel-nedlužník se nemůže prostřednictvím vylučovací žaloby úspěšně domáhat toho, aby z majetkové podstaty byl vyloučen majetek náležející do společného jmění manželů, které nebylo ještě vypořádáno, neboť mu v tom brání § 205 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona (šlo o případ, kdy se manžel, který byl rovněž v úpadku řešeném však oddlužením, domáhal vynětí rodinného domu z majetkové podstaty své manželky, u které byl prohlášen konkurs,

⁹⁹ CIBIENOVÁ Markéta. Prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů a jeho následky. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 13.12.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prohlaseni-konkursu-na-majetek-jednoho-z-manzelu-a-jeho-nasledky-104208.html>

¹⁰⁰ rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem-pobočka Liberec ze dne 5. 1. 2011 sp. zn. 57 ICm 419/2010

¹⁰¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 29 ICdo 37/2016

příčemž dluhy manželky činily cca okolo 2,9 mil. korun a hodnota majetkové podstaty včetně rodinného domu byla oceněna okolo cca 2,5 mil. korun, tudíž došlo k postupu uvedenému v předchozí větě dle § 274 insolvenčního zákona).

Dohoda o vypořádání společného jmění manželů pak musí být schválena insolvenčním soudem se souhlasem věřitelského výboru (samozřejmě platí, že nesmí být v rozporu s právními předpisy či zásadami insolvenčního řízení), jinak nebude účinná (viz § 271 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Insolvenční soud by již neměl do obsahu dohody o vypořádání společného jmění manželů jakkoliv zasahovat, jelikož není v roli tvořitele, ale kontrolora před případnými excesy. Po schválení insolvenčním soudem má tato dohoda účinky pravomocného rozsudku, kdy je možné ji zrušit jedině, byla-li by v rozporu s hmotným právem (viz § 271 odst. 3 insolvenčního zákona). Odvolání proti rozhodnutí o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů není z logiky věci přípustné. Je možné pouze odvolání proti rozhodnutí o neschválení dohody (viz § 272 odst. 2 insolvenčního zákona), přičemž v tomto případě nastává ex lege to, že soudní řízení o vypořádání společného jmění manželů, které bylo zahájeno ještě před prohlášením konkursu, musí soud přerušit až do rozhodnutí odvolacího soudu (viz § 273 odst. 2 insolvenčního zákona). V případě, kdy je úpadek manžela-dlužníka řešen nepatrným konkursem, tak k účinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů není nutný souhlas věřitelského výboru, ani schválení insolvenčním soudem, pokud se schůze věřitelů nerozhodne jinak (viz § 315 odst. 1) písm. b) insolvenčního zákona).¹⁰²

Po provedeném vypořádání společného jmění manželů se poté mohou věřitelé uspokojit jen z majetku, který připadl manželovi-úpadci. Právní úprava stanovuje, že pohledávka nedlužícího manžela, která vznikla po prohlášení konkursu vypořádáním společného jmění manželů, se považuje za pohledávku přihlášenou a že se i tak uspokojí (viz § 275 insolvenčního zákona).

Co se týče judikatury z této oblasti, lze pro ukázkou např. zmínit rozsudek Nejvyššího soudu, který říká, že v případě, kdy manželé mají *„ke dni prohlášení konkursu právo na společný nájem družstevního bytu a jsou členy bytového družstva, tak prohlášením*

¹⁰² PACHL, L. et. al. *Definice nepatrného konkursu*. ASPI- Insolvenční zákon. Komentář

konkurzu zaniká jak společné členství v družstvu, tak i právo společného nájmu bytu.”¹⁰³

Na závěr je vhodné poznamenat, že dřívější právní nauka vykládala, že u zániku společného jmění manželů ex lege prohlášením konkursu či udělením trestu propadnutí majetku šlo o absolutní zánik jmění, který nebyl omezen hranicí věcí tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti.¹⁰⁴

6.4.2.3 rozhodnutí soudu

Soud může dle § 724 odst. 1 občanského zákoníku na návrh jednoho z manželů zrušit společné jmění manželů (poznámka: za platnosti starého občanského zákoníku nebylo možné zrušit společné jmění manželů, ale jen zúžit jeho rozsah až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti; současná právní úprava však věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti vyjímá ze společného jmění manželů a podřazuje je pod speciální majetkový režim – viz více v kapitole 7.3). Více o tématice týkající se zrušení společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu pojednává kapitola 9.

6.4.2.4 smlouvy manželů

A poslední možností, kdy dochází k zániku společného jmění manželů jako celku, aniž by došlo k zániku manželství, je smlouva manželů, která bude modifikovat zákonný režim společného majetku do režimu oddělených jmění (více o režimu oddělených jmění v kapitole 8.1).

¹⁰³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007 sp. zn. 29 Odo 460/2005, uveřejněný pod číslem 11/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

¹⁰⁴ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. s. 53. ISBN 80-7179-182-2.

6.5 vypořádání bývalého společného jmění manželů (§ 736 – 742)

Poté, co dojde k zániku, zrušení či zúžení stávajícího rozsahu společného jmění manželů, je nutné jej vypořádat, přičemž do doby jeho konečné likvidace platí přiměřeně ustanovení o společném jmění manželů (viz § 736 občanského zákoníku). Zákon umožňuje vypořádat bývalé společné jmění manželů třemi způsoby: (1) manželé (bývalí) mohou uzavřít dohodu o vypořádání, (2) bývalé společné jmění manželů bude vypořádáno prostřednictvím rozhodnutí soudu nebo (3) se uplatní nevyvratitelná právní domněnka zakotvená v § 741 občanského zákoníku.

V případě, kdy společné jmění manželů zanikne v důsledku smrti jednoho z manželů či v důsledku prohlášení jednoho z nich za mrtvého, tak k jeho vypořádání dochází v rámci dědického řízení, kdy na onu situaci dopadá § 764 občanského zákoníku. Ohledně vypořádání společného jmění manželů vstupují na místo zesnulého manžela jeho dědicové, přičemž pozůstalý manžel velmi často vystupuje na obou stranách, tedy jako pozůstalý manžel i jako dědic.¹⁰⁵

Občanský zákoník ve svém § 737 stanovuje, že je při vypořádání (bez ohledu na to, jaká shora uvedená varianta způsobu vypořádání se uplatní) nutné brát ohledy na práva třetích osob. Platí, že v případě dotčení práva třetí osoby vypořádáním, se tato osoba může soudně domáhat určení, že vypořádání manželů je vůči ní neúčinné (viz odst. 1). V případě dluhů zákon jasně stanovuje, že jejich vypořádání je účinné jen mezi manželi (viz odst. 2). To znamená, že vypořádání dluhů nemá vůbec žádný vliv na právo věřitele žádat plnění po kterémkoli z nich, pokud jde o společný dluh (bývalých) manželů, což samozřejmě není příliš žádoucí, neboť manžel si tak nemůže být do budoucna nikdy jistý tím, že dluh, který v rámci vypořádání převzal jeho druhý manžel, nebude věřitel někdy vymáhat i po něm. Jedinou možností, jak zabránit této nejistotě, je domluva s věřitelem, který může jednoho z manželů z dluhu vyvázat. V případě, kdy manžel bude plnit za druhého manžela, tak ten se pak může proti němu domáhat

¹⁰⁵ TOMANOVÁ, Veronika. Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí. In. *epravo.cz* [online]. [cit. 4.7.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html>

náhrady všeho, co za něj uhradil (tj. tzv. regrese).¹⁰⁶ Onu zásadu zdůraznil Nejvyšší soud například ve svém rozhodnutí ze dne 31. 8. 2009 sp. zn. 33 Cdo 909/2008.

Na tomto místě je nutno upozornit, že soud musí v rámci svého rozhodování o vypořádání společného jmění manželů aplikovat právní úpravu platnou a účinnou v době, kdy společné jmění manželů zaniklo, bylo zrušeno či došlo k zúžení jeho rozsahu. Jak civilistická doktrína, tak i soudní praxe¹⁰⁷ totiž dovodila, že zánik, zrušení či zúžení rozsahu společného jmění manželů a jeho následné vypořádání jsou dvě postupně působící právní skutečnosti, které od sebe nelze oddělit, neboť k vypořádání společného jmění manželů nemůže dojít bez předchozího jeho zániku, zrušení či zúžení rozsahu. To znamená – jestliže došlo k zániku společného jmění manželů do 31. 12. 2013, pak je nutno užít příslušná ustanovení starého občanského zákoníku.

6.5.1 vypořádání na základě dohody manželů o vypořádání (§ 738 – 739)

Vypořádání bývalého společného jmění (bývalých) manželů dohodou představuje pro manžele řadu výhod. Zejména jde ve vztahu k vypořádání soudním rozhodnutím zpravidla o rychlé a málo nákladné řízení. Rovněž je uzavření dohody o úpravě majetkových poměrů pro dobu po rozvodu manželství jednou z podmínek tzv. nesporného rozvodu, kdy dohoda musí být písemné formy s úředně ověřenými podpisy manželů (viz § 757 odst. 1 písm. c) a d) občanského zákoníku).

Dohodu o vypořádání manželé mohou uzavřít jak písemně, tak i ústně (v úvahu přichází i konkludentní uzavření). Zákon totiž pro dohodu diktuje písemnou formu jen v případě, že je uzavírána za trvání manželství nebo je jejím předmětem věc, u níž musí být smlouva o převodu vlastnictví učiněna z důvodu zákonného požadavku písemně (viz ustanovením § 739 odst. 1 občanského zákoníku); typicky jde např. o nemovitou

¹⁰⁶ TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – IV. díl, majetkové vypořádání. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 14.1.2016]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-iv-dil-majetkove-vyporadani>

¹⁰⁷ např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3779/2014

věc. V případě, že manželé dohodu neuzavřou v písemné podobě, pak může manžel po tom druhém žádat, aby mu poskytl potvrzení, v němž bude zaznamenáno, jak se mezi sebou vzájemně vypořádali (viz § 739 odst. 2 občanského zákoníku).

Zde je nutno poznamenat, že zákon umožňuje manželům uzavřít dohodu o vypořádání ještě před tím, než dojde k zániku, zrušení či zúžení rozsahu jejich společného jmění (viz § 718 odst. 2 občanského zákoníku). Jde tedy o vypořádání ex ante. Soudní praxe v tomto směru dovodila, že dohoda manželů určující pravidla vypořádání jejich bývalého společného jmění může být součástí i modifikační smlouvy, o které je pojednáno níže v kapitole 8, přičemž že: *„Účastníci dohody o vypořádání zaniklého či zúženého SJM se mohou domluvit i tak, že budou vázat uzavření dohody o zaplacení částky na vyrovnání výše podílů, kterých se jim na základě dohody dostalo, případně i samotné peněžní dorovnání výše podílů, na budoucí nejistou událost (podmínka odkládací). V dohodě o zúžení SJM tak lze sjednat, že její účastníci vypořádají mezi sebou nároky vzniklé v důsledku zúžení SJM až při (eventuálním) zániku manželství.”*¹⁰⁸

V dohodě o vypořádání si manželé zpravidla ujednávají, kdo bude napříště vlastníkem té či oné věci, komu přísluší to či ono majetkové právo, kdo je zavázán z toho či onoho dluhu atd. Manželé si mohou určit jakákoliv pravidla vypořádání. Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací praxe¹⁰⁹ vyslovil, že není v rozporu, pokud v důsledku dohody manželů o vypořádání jejich bývalého společného jmění vznikne hrubý nepoměr mezi výší majetkových hodnot toho či onoho manžela (resp. že je přípustné, aby jeden z manželů získal podstatně menší podíl, popř. vůbec žádný). To znamená, že si manželé mohou např. ujednat, že jeden z nich nabyde všechny majetkové hodnoty ve výši 80% atd. Manželé tak nejsou povinni se držet zásad stanovených pro soudní vypořádání, které jsou uvedeny v § 742 občanského zákoníku. Platnosti dohody manželů o vypořádání nebrání rovněž ani to, že se týká třeba jen části jejich bývalého společného jmění (viz § 738 odst. 2 občanského zákoníku). Je totiž pouze na manželích, jaké bývalé společné majetkové hodnoty určí předmětem jejich dohody.

¹⁰⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016 sp. zn. 22 Cdo 4341/2015

¹⁰⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1247/2005 nebo obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2000 sp. zn. 22 Cdo 726/99

Platí, že dohoda manželů o vypořádání je účinná vždy ke dni, kdy došlo k zániku, zrušení či zúžení rozsahu jejich společného jmění. Je tedy zcela bez významu, že dohoda byla případně mezi manželi uzavřena před, anebo po těchto událostech. Nutno však připomenout, že pokud se dohoda manželů dotýká věci, která je zapsána ve veřejném seznamu, pak k účinnosti takové dohody v části týkající se této věci je zapotřebí zápis do onoho veřejného seznamu (viz § 738 odst. 1 občanského zákoníku). Toto je významné zejména u nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí, kdy manželé musí ze své vlastní iniciativy oznámit katastrálnímu úřadu (resp. jeho příslušnému pracovišti), že ohledně ní učinili vypořádání, jinak bude nemovitá věc stále evidována v katastru nemovitostí jako věc patřící do společného jmění manželů.¹¹⁰ Pokud manželé změnu ohledně nemovité věci nenotifikují katastrálnímu úřadu a bude-li chtít jeden z nich ke svému podílu na nemovité věci in futuro zapsat právo (změnu práva), tak katastrální úřad návrh na zapsání (změny) práva nepovolí s odkazem na omezení v oprávnění nakládat s nemovitou věcí díky nezměněné informaci, že se nemovitá věc nachází ve společném jmění manželů.¹¹¹

6.5.2 vypořádání pomocí soudního rozhodnutí (§ 740 a 742)

Jestliže se manželé nedohodnou ohledně vypořádání jejich bývalého společného jmění a jestliže od zániku, zrušení či zúžení rozsahu jejich společného jmění neuplynuly více jak 3 roky (po uplynutí této doby totiž ex lege nastává domněnka vypořádání jmění dle § 741 – viz více v kapitole 6.5.3),¹¹² pak je možné se tohoto domáhat soudní cestou.

Rozsah jmění manželů, který může být předmětem vypořádání, se vždy pozuzuje ke dni zániku, zrušení či zúžení rozsahu společného jmění manželů¹¹³ (viz vše § 740

¹¹⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rozvod manželství. In: *pravnicradce.cz* [online]. [cit. 12.12.2014]. Dostupné z: <https://pravnicradce.ihned.cz/c1-63247570-rozvod-manzelstvi>

¹¹¹ PORKERT, Jiří. Zánik SJM dohodou a s ní spojené povinnosti katastrální a daňové. In: *pravnicprostor.cz* [online]. [cit. 20.11.2015]. Dostupné z <http://www.pravnicprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zanik-spolecneho-jmeni-manzelu-sjm-dohodou>

¹¹² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009 sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 nebo jeho rozsudek ze dne 28. 11. 2013 sp. zn. 22 Cdo 2537/2013

¹¹³ viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2005 sp. zn. 22 Cdo 1119/2005

občanského zákoníku). Hodnota rozdělovaného jmění (tj. hodnota aktiv i pasiv) se pak určuje ke dni vydání soudního rozhodnutí. Ocenění jmění se zpravidla děje ze souhlasného tvrzení obou manželů nebo ze závěrů znaleckého posudku. Rovněž platí, že v řízení o vypořádání společného jmění manželů musí být nejprve jako předběžná otázka vyřešeno to, zda majetkové hodnoty, jež jsou předmětem řízení, skutečně do společného jmění manželů patří.¹¹⁴

Soudní praxe v této oblasti dále vyslovila, že podáním návrhu jedním z manželů na vypořádání zaniklého společného jmění manželů, se zkonsumuje právo druhého manžela podat stejný typ návrhu a že pokud druhý manžel učiní duplicitní žalobu v době, kdy je řízení již zahájeno, pak je na tuto žalobu třeba pohlížet jako na procesní návrh v již zahájeném řízení (není tedy namístě zastavovat řízení jakoby zahájené z druhého návrhu, protože ve skutečnosti toto řízení zahájeno nebylo).¹¹⁵

Z důvodu dispoziční zásady platí, že je soud vázán obsahem návrhu na zahájení řízení o vypořádání společného jmění manželů – to znamená, že je vázán rozsahem majetku, který některý z manželů navrhuje k vypořádání. Nicméně již není vázán navrženým způsobem vypořádání – to znamená, že soud může rozhodnout tak, že určitou společnou věc přikáže do podílového spoluvlastnictví manželů, ačkoliv v žalobě bylo navrženo přikázání věci jen jednomu z manželů.

Ve srovnání s předchozí právní úpravou byly možnosti soudů ohledně vypořádání společného jmění manželů podstatně omezenější. Převážně soudy rozhodovaly tak, že jednotlivá aktiva a pasiva rozdělily mezi manžele, příp. ještě rozhodly, že jeden z nich je povinen tomu druhému poskytnout finanční dorovnání. Soudům nebylo dovoleno vypořádat bývalé společné jmění manželů tak, že by nařídily prodej společného majetku a výtěžek z prodeje by mezi ně byl rozdělen.¹¹⁶ Rovněž nebylo možné až na výjimky přikázat společný majetek manželům do podílového spoluvlastnictví.¹¹⁷

¹¹⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2011 sp. zn. 22 Cdo 4709/2009 nebo usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013 sp. zn. 31 Cdo 1726/2012

¹¹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2674/2012

¹¹⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

¹¹⁷ rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 8. 1969 sp. zn. 4 Co 313/69,

Dle nové právní úpravy může soud rozhodnout o vypořádání bývalého společného jmění manželů všemi způsoby, kterými je možno vypořádat podílové spoluvlastnictví. Toto je umožněno na základě § 712 občanského zákoníku, dle něhož se na společné jmění manželů užije obdobně ustanovení o společnosti, popř. o spoluvlastnictví. Soud tedy může (a) rozdělit společnou věc, (b) přikázat věc jednomu z manželů, a to i proti jeho vůli,¹¹⁸ (c) přikázat věc do podílového spoluvlastnictví manželů nebo (d) nařídít prodej věci ve veřejné dražbě. V úvahu přichází u nemovité věci i její rozdělení na jednotky (viz § 1165 občanského zákoníku). Při vypořádání soud zároveň může zřídit služebnost nebo jiné věcné právo k věci, pokud to je třeba pro její řádné užívání.¹¹⁹

Soud je při vypořádání povinen dodržovat pravidla stanovená v § 742 občanského zákoníku, a těmi je to, že (a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, (b) každý z manželů je povinen nahradit to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, (c) každému z manželů přísluší právo žádat, aby mu bylo nahrazeno to, co ze svého výhradního majetku vynaložil na majetek společný, (d) se přihlédne k potřebám nezaopatřených dětí, (e) se přihlédne k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost a (f) se přihlédne rovněž k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do jejich společného jmění.

Předmětné ustanovení pak ve svém druhém odstavci určuje, že se hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, započítává jako zvýšená nebo snižená dle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění manželů zaniklo, bylo zrušeno či se zúžil jeho rozsah, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na kterou byl náklad vynaložen. Starý

publikovaný ve Sbirce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 76/1970 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001 sp. zn. 22 Cdo 629/2000 nebo jeho rozsudek ze dne 10. 2. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1510/2002 či jeho usnesení ze dne 28. 2. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1342/2005 nebo jeho další rozsudek ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. 22 Cdo 629/2000

¹¹⁸ např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1399/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2674/2012

¹¹⁹ KRYSLOVÁ, Markéta. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1.1.2014. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 6.1.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>

občanský zákoník výslovně neupravoval pravidla valorizace a redukce vnosů, přičemž dřívější judikatura valorizaci vnosů nepřipouštěla, připustila pouze redukci vnosů.

Shora uvedená pravidla, kterými se musí soud řídit, jsou poměrně jasná, srozumitelná a přehledná, nicméně v praxi dochází velmi často k problémům, neboť je zpravidla velmi těžké prokázat kdo, co vynaložil tam či onam. Pro soudní řízení obecně platí pravidlo, že břemeno důkazní ohledně prokázání určité skutkové okolnosti, která je v řízení tvrzena, tíží toho účastníka řízení, který vyvozuje z této tvrzené skutkové okolnosti pro sebe příznivé právní důsledky. Soudní praxe však dovodila (s ohledem na zajištění práva na spravedlivý proces),¹²⁰ že pokud účastník řízení, na jehož straně leží důkazní břemeno, nemá k dispozici kompletní informace o skutečnosti významné pro rozhodnutí, ale přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu, a zvýší tak pravděpodobnost svého skutkového tvrzení (tj. nachází se v tzv. důkazní nouzi), pak se uvedená zásada prolamuje a nastupuje tzv. vysvětlovací povinnost strany, která důkazním břemenem není zatížena. Nesplnění této povinnosti pak má za následek hodnocení důkazu v neprospěch vysvětlovací strany.¹²¹

Shora uvedené pravidlo aplikoval Nejvyšší soud ve vztahu ke společnému jmění manželů např. ve svém rozsudku ze dne 16. 12. 2011 sp. zn. 22 Cdo 883/2010, kdy poznamenal, že: *„V řízení o vypořádání SJM (původně BSM) je třeba zjistit cenu podniku a strana, která disponuje (anebo by při zachování obvyklé péče měla disponovat) informacemi k takovému zjištění neposkytne soudu potřebnou součinnost a nesplní svou vysvětlovací povinnost, bude to mít za následek hodnocení důkazů ohledně skutečností, kterých se tato povinnost týká, v neprospěch strany, která ji nesplnila.“*, anebo ve svém rozsudku ze dne 29. 1. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2851/2013, kdy uvedl: *„žalobkyně také tvrdila, že žalovaný v době zániku společného jmění manželů disponoval značnými finančními prostředky, patřícími do společného jmění manželů, což dovozovala z toho, že bezprostředně po rozvodu manželství měl zakoupit byt v Praze v ceně asi 8 - 10 milionů Kč. [...] žalovaný tvrdil, že prostředky na byt získal v dědickém řízení po otci, v řízení však tato skutečnost nebyla zjišťována, zjevně proto,*

¹²⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008 sp. zn. I ÚS 987/07

¹²¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011 sp. zn. 22 Cdo 883/2010

že soudy ji považovaly za nevýznamnou. Jestliže by však bylo prokázáno, že žalobce bezprostředně po rozvodu manželství zakoupil byt v hodnotě uvedené žalobkyní, byl by to nepřímý důkaz o tom, že v době zániku SJM disponoval společnými prostředky, ze kterých byt koupil; šlo by tak o skutečnost jdoucí k jeho tíži. Pak by nastoupila jeho vysvětlovací povinnost; pokud by nevysvětlil a neprokázal, jak prostředky k zakoupení bytu získal, bylo by nutno dojít k závěru, že šlo o společné prostředky, jejichž vypořádání se žalobkyně domáhala.”, jakož i ve svém rozsudku ze dne 21. 4. 2015 sp. zn. 22 Cdo 1433/2015, kdy konstatoval: „že jestliže se prokáže, že v průběhu existence společného jmění manželů byly vynaloženy investice do výlučného majetku jednoho z manželů, druhý se však z důvodu informačního deficitu ocitne ohledně původu vynaložených prostředků v důkazní nouzi, nastoupí vysvětlovací povinnost investujícího manžela, který má k dotazu soudu sdělit a případně i prokázat původ prostředků, které na výlučný majetek vynaložil.”

V řízení o vypořádání společného jmění manželů by tak cílem soudního rozhodnutí mělo být vždy racionální uspořádání majetkových vztahů. Soud by měl zásadně jmění manželů vypořádat tak, aby vypořádací podíly obou manželů byly stejné,¹²² nicméně díky aplikaci shora uvedených pravidel zakotvených v § 742 občanského zákoníku může dojít k disparitě podílů.¹²³ K tomuto je nutné uvést, že soud může rozhodnout o uplatnění disparity podílů nejen na návrh některého z manželů, ale i z vlastní iniciativy, a to zejména poté, co vyjdou najevo okolnosti, které disparitu podílů opodstatňují.¹²⁴

Ohledně disparitního vypořádání společného jmění manželů je vhodné poukázat na rozhodovací praxi soudů, kdy bylo dovozeno, že: „Příčiny rozpadu manželství nejsou pro stanovení výše podílu manželů na jejich vypořádávaném společném jmění významné, pokud neměly přímý dopad na hospodaření se společným majetkem nebo na

¹²² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002 sp. zn. 22 cdo 264/2001

¹²³ ŘEZNÍČEK, David, PROKOPCOVÁ, Radka. K disparitě podílů při vypořádání společného jmění manželů soudem. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 12.2.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-disparite-podilu-pri-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-100294.html>

¹²⁴ KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM). *Soudní rozhledy*. 2012, č. 11-12, str. 383-390.

*péči o rodinu.*¹²⁵ nebo že: „*Výši vypořádacího podílu jednoho z bývalých manželů na zaniklém společném jmění nemůže soud snížit jen proto, že zjevnou příčinou rozvratu manželství účastníků byl jeho mimomanželský vztah.*“¹²⁶ Na druhou stranu však bylo v případě rozvodu manželství soudní praxí dovozeno, že pokud se příčina (např. gamblerství, nadměrné požívání alkoholu či omamných látek aj.) rozvodu promítá nejen do samotného vztahu manželů, ale i do hospodaření s jejich společným majetkem či do péče o rodinu, pak jde o relevantní důvod k určení disparity podílu.¹²⁷ Soudní praxe dále dovodila, že argumentem pro aplikaci nerovnosti podílů je i skutečnost, že jeden z manželů za doby trvání manželství nepracoval, ačkoliv pracovat mohl, nicméně že je v tomto případě nutné se zabývat otázkou, zda nepracující manžel na druhou stranu svoji pasivitu v oblasti nabytí a udržení majetkových hodnot nevykompenzoval zvýšenou péčí o domácnost a rodinu – viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012 sp. zn. 22 Cdo 656/2010, v němž zaznělo, že: „*Jestliže jeden z manželů během manželství pečoval o dítě a obstarával společnou domácnost, nelze snižovat jeho zásadně stejný podíl na vypořádávaném SJM s argumentací, že se o nabytí společného majetku nepříčinil svým výdělkem; samy o sobě však uvedené skutečnosti nejsou důvodem pro zvýšení podílu.*“

Z oblasti vypořádání společného jmění manželů soudním rozhodnutím za zmínku stojí např. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2014 sp. zn. 22 Cdo 1220/2012, ve kterém se soud v rámci vypořádání bývalého společného jmění manželů zabýval vypořádáním výhry v loterii ve výši cca 35 mil. korun. Zajímavostí tohoto rozhodnutí je, že otázkou se stalo posouzení, zda byl dostatečně konkretizován předmět řízení, když manželka označila v žalobě, že jde o výhru z 26. týdnu Sportky, ačkoliv se jednalo o výhru z týdne 23., a manžel namítal fikci vypořádání, jejíž lhůta v mezičase uplynula. Nejvyšší soud v této věci konstatoval, že uplatní-li účastník ve sporu o vypořádání společného jmění manželů nárok na vypořádání výhry z loterie, je nárok uplatněn včas i tehdy, pokud výhra není zcela přesně konkretizována, avšak druhá strana v době rozhodné pro vypořádání jinou částku v označené loterii nezískala.

¹²⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2011 sp. zn. 22 Cdo 3110/2010

¹²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2007 sp. zn. 22 Cdo 1112/2006

¹²⁷ např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2012 sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

6.5.2.1 vypořádání úročeného dluhu

S ohledem na skutečnost, že v recentní době si většina rodin z důvodu pořízení vlastního bydlení vezme hypoteční úvěr, je vhodné poukázat na to, jak se v rámci vypořádání bývalého společného jmění manželů tento dluh vypořádává. Níže uvedené samozřejmě platí i pro jakýkoliv dluh (nemusí jít jen o dluh z hypoteční smlouvy).

Nejvyšší soud judikoval, že u dosud neuhrazeného úročeného dluhu je nutno vypořádat nejen splatnou část dluhu včetně úroků přirostlých ode dne zániku společného jmění manželů do dne vydání rozhodnutí, ale i jeho příslušenství, které teprve v budoucnu přiroste s tím, že zprvu soud dovodil, že se dluh přikáže jen jednomu z manželů.¹²⁸ Přikázání dluhu jen jednomu z manželů však mělo zásadní vliv na povinnost druhého manžela uhradit prvnímu vypořádací podíl, resp. na jeho výši. Vůči druhému manželovi toto pravidlo bylo nespravedlivé, neboť již nikterak neparticipoval na nemovité věci, ke které se dluh z hypotečního úvěru vázal, a rovněž splatnost vypořádacího podílu zpravidla nastávala v jeden okamžik (a to navíc klidně i v relativně krátké době po vydání soudního rozhodnutí díky § 160 odst. 1 občanského soudního řádu, jenž stanovuje třídní pariční lhůtu), nikoli v jednotlivých splátkách tak jako budoucí úroky. Na danou problematiku poukazoval např. i soudce Kavalír ve svém článku.¹²⁹

Nejvyšší soud však posléze¹³⁰ onu problematiku posunul tím směrem, že pokud výši budoucích úroků nelze s určitostí určit, pak je nelze ani vypořádat, protože není zřejmá částka k vypořádání, a je tak nutné dluh znamenající budoucí příslušenství dluhu (úroky) přikázat oběma manželům rovným dílem s tím, že pokud jeden z nich bude budoucí úroky platit výhradně sám, pak mu vznikne nárok na příslušnou náhradu, který bude moci uplatnit v samostatném řízení. Nejvyšší soud však doplnil, že se tímto nevylučuje možnost přikázat takovýto dluh i jen jednomu z manželů, jestliže jsou k

¹²⁸ rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 3. 10. 2006 sp. zn. 22 Cdo 14/2006 nebo jeho rozsudek ze dne 23. 4. 2008 sp. zn. 22 cdo 1151/2007 nebo jeho rozsudek ze dne 28. 1. 2010 sp. zn. 22 Cdo 5386/2008 nebo jeho usnesení ze dne 8. 6. 2011 sp. zn. 28 Cdo 4036/2010

¹²⁹ KAVALÍR, Jakub. Vypořádání úročeného dluhu v rámci vypořádání společného jmění manželů. *Právní rádce*. 2014, č. 4, str. 48-49.

¹³⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2013 sp. zn. 22 Cdo 2939/2012 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016 sp. zn. 702/2016 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 22 Cdo 2883/2016

tomuto postupu dány okolnosti případu a manžel s příkázáním dluhu souhlasí. V důsledku tohoto pravidla tak nedojde k zanesení budoucího příslušenství dluhu do výpočtu o vypořádacím podílu. Nejvyšší soud odůvodnil toto pravidlo tím, že existuje možnost, kdy věřitel svým jednostranným právním jednáním změni výši úroků, a rovněž tu existuje i právo dlužníka učinit mimořádnou splátku, čímž dojde k ovlivnění vzniku budoucích úroků. Dále toto vyplývá i z pravidla zakotveného v § 737 občanského zákoníku, že vypořádání společného jmění manželů nemá vůči hypoteční bance jakožto třetí osobě (věřiteli) účinky. Takto obdobně však Nejvyšší soud uvažoval již i dříve ve svém rozsudku ze dne 5. 12. 2001 sp. zn. 30 Cdo 1881/2001.

6.5.2.2 náhrada nákladů řízení o vypořádání společného jmění manželů

U vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu je vhodné poukázat i na náleží Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2011 sp. zn. I.ÚS 1441/11, v němž soud judikoval, že v tomto typu řízení nelze ohledně náhrady nákladů řízení mechanicky užívat § 150 občanského soudního řádu (tj. nepřiznat žádnému z manželů náhradu nákladů řízení), ale že je naopak nutné aplikovat pravidlo „úspěchu ve věci“ dle § 142 téhož zákona.

Předmětné rozhodnutí Ústavního soudu se týkalo sporu mezi manželi ohledně vypořádání jejich bývalého společného jmění, kdy *okresní soud Plzeň-sever* svým rozhodnutím z roku 2010 rozhodl mimo jiné, že se dle § 150 občanského soudního řádu žádnému z manželů náhrada nákladů nepřiznává s ohledem na povahu sporu, neboť žalobu mohl podat kterýkoliv z manželů a rovněž že nelze hovořit přímo o úspěchu ve věci. Krajský soud v Plzni rozhodnutí okresního soudu potvrdil, přičemž poukázal na specifika tohoto typu řízení. *Krajský soud* uvedl, že vzhledem k tomu, že rozhodnutí je v zájmu obou manželů, že jde o iudicium duplex (tj., že návrh na zahájení řízení může podat kterýkoliv z nich) a že soud není vázán návrhem, tak nelze říci, že úspěch má ten, kdo podal návrh na vypořádání, nebo naopak žalovaný manžel, pokud nebyly vypořádány věci dle návrhu. Krajský soud zároveň dodal, že o povinnosti hradit náklady řízení by bylo možno uvažovat jen v případě, že by se např. spor o zařazení některých aktiv či pasiv rozvinul, což by mělo za následek značné průtahy řízení a zvýšené náklady. Manžel proti těmto názorům soudů však brojil a podal ústavní stížnost, kdy argumentoval tím, že čím jiným by mělo být řízení o vypořádání

společného jmění manželů, než právě sporem o zařazení aktiv a pasiv do majetkové podstaty společného jmění. *Ústavní soud* dal manželé za pravdu a vyslovil, že s uvedeným pojetím soudů ohledně náhrady nákladů řízení nelze souhlasit, jelikož vztah výjimky (tj. § 150 občanského soudního řádu) a pravidla (tj. § 142 občanského soudního řádu) bez jakékoliv opory v zákoně obrací naruby. Ústavní soud uvedl, že předmětný procesní předpis v sobě nemá zakotveno žádné výslovné pravidlo, které by vyjímalo náhradu nákladů řízení o vypořádání společného jmění manželů z působnosti § 142, že je celkově nutno výjimky z pravidla vykládat spíše restriktivně než extenzivně a že nelze příp. použít § 144 občanského soudního řádu říkající, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, protože toto ustanovení se týká výlučně jen náhrady nákladů řízení o rozvod, o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je či není. Ústavní soud dále uvedl, že skutečnost, že může majetkové hodnoty, které manželé učinili součástí řízení, vypořádat soud i jinak, než je z jejich strany navrhováno, má sice význam pro úvahy soudu o náhradě nákladů řízení, nicméně to se neprojevuje ve vyloučení možnosti aplikace § 142 občanského soudního řádu, ale ve způsobu, jakým stanovit úspěch ve věci. Ústavní soud závěrem připomenul, že vypořádání společného jmění manželů není jediným řízením, kdy návrh mohou podat obě strany, kdy obě procesní strany mají postavení žalobců a žalovaných a kdy soud není návrhem vázán, že takový charakter má rovněž např. i řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, a proto je možné dospět k závěru, že i v řízení o vypořádání společného jmění manželů je rozhodování o náhradě nákladů řízení ovládáno zásadou úspěchu ve věci zakotvenou v § 142 občanského soudního řádu.

6.5.3 vypořádání na základě zákonné domněnky (§ 741)

Zákon pamatuje i na situaci, kdy se (bývalí) manželé nikterak nedohodnou ohledně pravidel vypořádání jejich bývalého společného jmění, anebo kdy nedojde alespoň k podání návrhu k soudu na vypořádání, přičemž opět nehraje roli, z jakého důvodu tak neučinili. V takovém případě přichází po uplynutí tří let od zániku společného jmění manželů na řadu nevyvratitelná právní domněnka, která zabraňuje tomu, aby se bývalý společný majetek manželů nacházel dlouhodobě v jakémisi právním vakuu.¹³¹

¹³¹ CELERÝN, Jakub. Možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem. In:

Dle této domněnky platí, že se manželé vypořádali tak, že (a) hmotné věci movité, které užívá jen jeden z manželů pro svoji potřebu či potřebu své rodiny nebo rodinné domácnosti, spadly do výlučného vlastnictví užívajícího manžela, (b) že ostatní hmotné věci movité a věci nemovité se dostaly do podílového spoluvlastnictví manželů, kdy jejich podíly na věcech si jsou rovné, a (c) že ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží společně oběma stejným dílem (viz § 741 občanského zákoníku).

Jak z uvedeného vyplývá – vypořádání společného jmění manželů uplatněním zákonné domněnky není úplně zcela žádoucí, jelikož se jen pozmění právní režim ze společného jmění manželů na spoluvlastnictví, příp. na společná práva a závazky; spoluvlastnictví lze pak řešit jeho zrušením a vypořádáním. Zákonná domněnka má však i své výhody – poskytuje totiž zejména zachování právní jistoty v majetkových vztazích mezi manželi a mezi manželi a třetími osobami.

Poté, co dojde k vypořádání bývalého společného jmění manželů zákonnou domněnkou, není možné jej vypořádat jiným způsobem (např. dohodou manželů), jelikož uplatněním nevyvratitelné právní domněnky dochází ex lege k jeho vypořádání. Aplikaci zákonné domněnky však (bývalí) manželé mohou odložit tím, že ve lhůtě tří let od zániku jejich společného jmění alespoň jeden z nich podá k soudu návrh na jeho vypořádání (domněnka vypořádání pak nemůže nastat v průběhu soudního řízení, byť by trvalo několik let). V rámci soudního řízení pak mohou manželé mezi sebou uzavřít dohodu ohledně vypořádání a řízení tak skončí smírem. Co se týče uzavření smíru v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů, Nejvyšší soud judikoval,¹³² že „... soudní smír uzavřený v řízení o vypořádání SJM nemůže být neplatný jen proto, že do něj byla z vůle stran zahrnuta věc ve vlastnictví jen jednoho z účastníků. ... Jestliže účastníci řízení, jehož předmět je plně v jejich dispozici, uzavřou ohledně sporného nároku smír, a tudíž ani netvrdí skutečnosti, o které opírají uplatněný nárok, ani skutečnosti tento nárok popírající a nenabízejí k nim důkazy, soud smír schválí, pokud z obsahu spisu nevyplývá, že smír je v rozporu s hmotným právem“.

epravo.cz [online]. [cit. 6.8.2013]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-zpusoby-vyporadani-zanikleho-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-92096.html>

¹³² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009 sp. zn. 22 Cdo 5170/2007 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016 sp. zn. 22 Cdo 3303/2016

7 ZÁKONNÝ REŽIM (§ 709 – 712)

Tato kapitola je zaměřena na společné jmění manželů, které podléhá zákonnému režimu, přičemž zákonný manželský majetkový režim je považován za režim obecný, kterým se v recentní době stále řídí většina manželství. Daný majetkový režim manželů se užije vždy, pokud si snoubenci (manželé) neuspořádají své majetkové právní vztahy jinak za pomoci modifikační smlouvy nebo pokud soud rozhodnutím neurčí jiný režim. Základem tohoto režimu je majetkové společenství manželů.¹³³

7.1 aktiva společného jmění manželů

Význam určení předmětu společného jmění manželů spočívá v mnoha aspektech. Prvním z nich je bezpochyby význam vlastnický, tedy určení toho, čí věc vlastně je, a tím pádem komu náleží práva a povinnosti z vlastnictví věci vyplývající. Určení obsahu společného jmění manželů je významné i pro třetí osoby, především v postavení věřitele, případně nabyvatele věci, protože na to navazuje určení, který majetek lze a který nelze exektovat. Samotné určení toho, co a v jakém rozsahu do společného jmění manželů patří, bývá často předmětem sporů při vypořádání společného jmění manželů, neboť hranice mezi tím, kde končí výlučné vlastnictví a kde počíná společné jmění manželů, je velice úzká.

Odpověď na otázku, co může být součástí společného jmění manželů, poskytuje § 708 odst. 1 občanského zákoníku, kde je velmi obecně řečeno, že součástí společného jmění manželů je to, co náleží manželům, má majetkovou hodnotu a přitom není vyloučeno z právních poměrů.¹³⁴ Jak z uvedeného vyplývá – aby se něco mohlo stát součástí společného jmění manželů, je zapotřebí, aby vždy byly kumulativně splněny tři

¹³³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rodinné právo se zřetelem k majetkovému právu manželskému. *Obchodní právo*. 2013, č. 2, str. 42-54.

¹³⁴ ŠVADLENA, Petr a EPPICH, Lukáš. Zápis manželských smluv do veřejného seznamu a jeho důsledky ve vztahu k třetím osobám. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 27.10.2014]. Dostupné z: [https://www.epravo.cz/top/clanky/zapis-manzelskych-smluv-do-verejneho-%2011%20\[online\].seznamu-a-jeho-dusledky-ve-vztahu-k-tretim-osobam-95855.html](https://www.epravo.cz/top/clanky/zapis-manzelskych-smluv-do-verejneho-%2011%20[online].seznamu-a-jeho-dusledky-ve-vztahu-k-tretim-osobam-95855.html)

podmínky – tj. (1) to něco musí mít majetkovou hodnotu (to znamená, že součástí společného jmění manželů nemohou být např. osobnostní práva), (2) to něco nesmí být vyloučeno z právních poměrů (to znamená, že součástí společného jmění manželů nemůže být věc, která je obecně vyloučena z vlastnictví nebo ke které je vyhrazeno vlastnické právo jen určité osobě odlišné od manžela) a (3) to něco musí náležet manželům. Toto základní vymezení je poté pro zákonný režim více konkretizováno v následujících ustanoveních – tj. § od 709 násl.

Právní úprava vymezuje předmět společného jmění manželů u zákonného režimu kombinací pozitivního a negativního výčtu. Předmětem společného jmění manželů je dle občanského zákoníku, in concreto dle § 709 odst. 1, obecně vše, čeho nabytí jeden z manželů, nebo čeho nabyli oba manželé společně za trvání manželství, přičemž pojem nabytí má být podle § 711 odst. 1 téhož zákona vykládán dle obecných ustanovení. Majetek lze nabýt různorodě, nejčastějším případem nabytí samozřejmě bývá smlouva, nicméně lze jej získat např. i vydržením,¹³⁵ přivlastněním, přírůstkem (jak z majetku společného, tak i z majetku ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů), rozhodnutím orgánu veřejné moci, příklepem v dražbě atd. Judikatura v minulosti v tomto směru dospěla k závěru, že nabytím věci za trvání manželství se rozumí také vytvoření věci oběma manželi nebo jedním z nich po uzavření manželství.¹³⁶

Ze shora uvedené definice jednoznačně vyplývá, že určitá věc se může stát součástí společného jmění manželů v rámci zákonného režimu pouze v případě kumulativního splnění dvou podmínek, kdy první podmínkou je, že věc musí nabýt některý z manželů, případně oba manželé společně, a druhou podmínkou je, aby k nabytí oné věci došlo za trvání manželství (samozřejmě za předpokladu, že nejsou dány výjimky uvedené v § 709 odst. 1 občanského zákoníku – viz více v kapitole 7.1.2). Z uvedeného je zřejmé, že občanský zákoník nepodává konkrétní výčet věcí, které lze považovat za předmět společného jmění manželů, pouze obecně formuluje (výjimkou jsou však specifické věci, u kterých se postupem času ukázalo, že je jedině žádoucí, aby o nich bylo v zákoně pojednáno – viz více o nich níže v kapitole 7.1.1).

¹³⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1996 sp. zn. II. ÚS 219/1995

¹³⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

Princip společného jmění manželů v zákonném režimu tkví zejména v tom, že i přestože smluvní stranou smlouvy, na základě které dochází k nabytí majetku, je jen jeden z manželů, tak druhý manžel automaticky nabývá majetek současně spolu s manželem, který je účastníkem smlouvy. Pro zařazení věci do společného jmění manželů není významné, zda k nabytí dané věci došlo či nedošlo se souhlasem druhého manžela. Zákon sice v určitých situacích poskytuje druhému z manželů jakousi právní ochranu, ale to nic nemění na faktu, že se daná věc stává součástí jejich společného jmění.¹³⁷

To, co manželé případně nabyli společně před uzavřením manželství, se nestává okamžikem uzavření manželství součástí jejich společného jmění; stále tento majetek zůstává v režimu podílového spoluvlastnictví. Jurisprudence v tomto ohledu upozornila na to, že součástí společného jmění manželů rovněž není majetek, který manželovi sice připadl do vlastnictví za trvání manželství, ale připadl na základě vypořádání společného jmění manželů z předchozího manželství (takovýto majetek je jeho výlučným majetkem).

Jak již bylo výše uvedeno v sedmém odstavci kapitoly 6 – současná právní úprava definuje jmění osoby jako souhrn jejích aktiv a pasiv, tedy jako souhrn jejích majetkových hodnot, které lze kladně ocenit penězi, a souhrn jejích majetkových hodnot, které jsou rovněž penězi ocenitelné a které osoba dluží jinému. Jměním se tedy rozumí množina věcí – množina všeho, co je rozdílné od osoby a slouží k potřebě lidí. Obecně řečeno za aktiva společného jmění manželů lze označit kladně penězi ocenitelné majetkové hodnoty, které jeden manžel či oba manželé nabyli za trvání manželství úplatně (nikoliv bezúplatně, neboť takto nabytý majetek se stává výlučným vlastnictvím jednoho z manželů, ledaže dárce by projevil vůli darovat majetek oběma manželům). Aktiva jsou představovány např. příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání, příjmy ze sociálního zabezpečení, odměnami a honoráři umělců, odměnami za vynálezy, zlepšovací návrhy a autorská díla, vyplacenými prémie, majetkem získaným za tyto příjmy, plněním ze smlouvy pojištění, výnosy, užitky a přírůstky z

¹³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 164. ISBN 978-80-7400-503-9.

věcí bez ohledu na to, zda jsou tyto věci ve společném jmění nebo ve výlučném vlastnictví jednoho z nich, úroky získanými v době manželství z vkladu jednoho z manželů, nemovitými věcmi, prostředky na účtu představující důchodové připojištění atd.¹³⁸ Judikatura dovodila, že i výhry ze sázek a loterií či jiných slosovacích akcí rovněž patří do společného jmění manželů.¹³⁹ Pasiva společného jmění manželů představují dluhy, o kterých je blížeji pojednáno v kapitole 7.2.

Společné jmění manželů netvoří majetek, který z povahy věci vůbec nelze nabýt (např. půjde typicky o tzv. *res extra commercium* = věci vyloučené z obchodování; tj. např. částí lidského těla, vesmírná tělesa, ovzduší atp.) nebo který byl získán jedním z manželů či oběma manželi protiprávně (tedy např. krádeží), neboť soudy došly k závěru, že věc, kterou získal pachatel za trvání manželství trestným činem nebo jako odměnu za něj nebo kterou pachatel nabyl za věc získanou tímto způsobem, se nestává součástí společného jmění manželů.

Za zmínku stojí uvést, že původní občanský zákoník obsahoval vyvratitelnou právní domněnku, dle které se mělo za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvořily společné jmění manželů, nebyl-li prokázán opak. Současná právní úprava však onu domněnku nepřevzala.¹⁴⁰ Někteří autoři¹⁴¹ avšak ve svých dílech publikují, že tato právní domněnka má platit i nadále. S předmětnou právní domněnkou se zprvu počítalo – byla totiž zakomponována v první verzi návrhu nového občanského zákoníku z ledna 2005 (v § 582 odst. 1) a rovněž byla ponechána ještě i v druhé verzi z května 2007 (v § 597 odst. 1), nicméně v návrhu z ledna 2009 předloženém Ministerstvem spravedlnosti se již neobjevila.

¹³⁸ FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Právní rukověť. s. 52-53. ISBN 978-80-7478-500-9 nebo DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. Předmět společného jmění manželů a způsob jeho nabývání. *Právní fórum*. 2006, č. 12, str. 413-421.

¹³⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2014 sp. zn. 22 Cdo 1220/2012

¹⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 385. ISBN 978-80-7380-413-8.

¹⁴¹ ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. Zákony - komentáře. s. 657. ISBN 978-80-7201-687-7 nebo ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském... In: WINTEROVÁ, Alena a Jan DVOŘÁK, ed. *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2009. s. 617. ISBN 978-80-7357-432-1.

7.1.1 specifické majetkové hodnoty, které jsou součástí společného jmění manželů

Text níže popisuje majetkové hodnoty spadající do společného jmění manželů, které občanský zákoník speciálně vymezil z důvodu, že se jedná o věci specifické povahy, které se ukázaly být v praxi problematické.

7.1.1.1 zisk z výlučného majetku (viz § 709 odst. 2)

Současná právní úprava zahrnuje do masy společného jmění manželů i zisk z toho, co náleží výhradně jen jednomu z manželů. Zisk z výhradního majetku lze chápat jako příjem získaný ze zaměstnání, kdy se rovněž uplatní stejné pravidlo jako u příjmu ze zaměstnání, a to že takovýto zisk se stává součástí společného jmění manželů až v okamžiku, kdy je s ním možno fakticky nakládat (viz kapitola 7.1.1.3); součástí společného jmění manželů se tedy nestává nárok na vyplacení takového zisku (např. u nájemného jde o okamžik jeho zaplacení a v případě nezaplacení nájemného se uplatní § 711 odst. 3 občanského zákoníku, který říká, že tím okamžikem je splatnost pohledávky z nájemného). Zisk ovšem nemusí být představován jen určitou sumou peněžních prostředků, ale může jít i o jiné hmotné a nehmotné penězi ocenitelné věci; dá se uvažovat i o věcech, které byly z takového zisku pořízeny.

Za upozornění stojí říci, že zisk z výlučného majetku nepředstavuje vnos z výhradního majetku do společného jmění manželů, jehož vynaložení by mohlo být předmětem vypořádání společného jmění manželů (srov. § 742 odst. 1 písm. c občanského zákoníku).¹⁴² Rovněž je u zisku dobré mít na paměti, že stejné pravidlo ovšem neplatí pro dluhy vztahující se k výlučnému majetku jednoho z manželů. Takovýto dluh, který převyšuje zisk z onoho majetku, není součástí společného jmění manželů, je výhradním dluhem manžela-vlastníka (viz kapitola 7.2.1.4 a 7.2.2.3).

¹⁴² KRÁLÍK, Michal. Mění se nějakým způsobem v poměrech nového občanského zákoníku vypořádání společného jmění manželů dohodou? *Rekodifikace&Praxe*. 2013, č. 1.

Je potřeba zdůraznit, že do společného jmění manželů nespadá veškerý výnos z výhradního majetku bez dalšího, ale jen zisk – tím je kladný rozdíl mezi náklady a výnosy (důvodem, proč nelze veškerý výnos z výlučného majetku zahrnovat do společného jmění manželů, je, že by mohlo dojít k výraznému znevýhodnění manžela, do jehož výlučného vlastnictví onen majetek spadá). Pokud tedy z výnosu po odečtení vynaložených nákladů na věc výhradně patřící jen jednomu z manželů nezbyde nic, tak do společného jmění manželů nic nepřibude. Uvedené za staré právní úpravy neplatilo, neboť ta používala namísto termínu „zisk“ termín „výnos“, přičemž výnosem se rozumí jakýkoliv přírůstek či užitek získaný z titulu vlastnictví věci hlavní bez zohlednění nákladů, které je nutné za účelem dosažení tohoto užitku vynaložit. Na první pohled nepatrná jazyková změna spočívající v nahrazení pojmu ovšem s sebou přinesla značné pozitivní důsledky. Rozdíl lze nejlépe demonstrovat na případě nájemního domu, který se nachází ve výlučném vlastnictví jen jednoho z manželů – celkový měsíční příjem za nájemné je 200.000,-Kč a celkové měsíční náklady na správu a údržbu domu činí 50.000,-Kč. Dle dřívější právní úpravy spadala do společného jmění manželů celá částka z nájemného ve výši 200.000,-Kč a náklady ve výši 50.000,-Kč byly považovány za investice ze společného jmění manželů, kdy k realizaci investice byl nutný souhlas druhého manžela a kdy tomuto manželi dávajícímu souhlas příslušelo zároveň právo na podíl z investice v případě vypořádání. Dle nové právní úpravy se stává součástí společného jmění jen 150.000,-Kč, tj. nájemné ponížené o náklad, který je potřeba vynaložit pro zachování schopnosti nájemního domu tyto peníze generovat; k použití peněžních prostředků z nájemného k chodu domu není třeba souhlasu druhého manžela, neboť tyto peníze nejsou de facto vůbec jejich společným majetkem.

Zajímavou otázkou je, zda pravidlo, že se od výnosu mají odečíst náklady, aplikovat i v případě, kdy prostředky vynaložené na náklady výhradní věci pocházejí z prostředků náležejících do společného jmění manželů, neboť v takovém případě se na krytí nákladů vlastně podílí i druhý manžel-nevlastník. Odpověď na onu otázku zákon neposkytuje, lze tedy zřejmě postupovat podle § 742 odst. 1 písm. b) občanského zákoníku, dle kterého je každý z manželů povinen nahradit při vypořádání jejich společného jmění druhému to, co bylo vynaloženo ze společného majetku na výhradní

majetek druhého manžela.¹⁴³ V tomto je nutno podotknout, že „*pohledávka toho z manželů, který ze svého výlučného majetku něco vynaložil na majetek ve společném jmění manželů, nesměruje vůči druhému z manželů, ale vůči celé mase společného jmění, jehož hodnota je nižší o výši vnosu. Proto při stanovení výše vyrovnávacích podílů nelze hodnotu vnosu odečítat od částky, kterou by měl účastník druhému zaplatit (srov. NS sp. zn. 22 Cdo 4072/2010).*”¹⁴⁴

Další zajímavou otázkou je, za jaké období se má takový zisk vypočítávat a které náklady lze při jeho výpočtu uplatnit. Z logiky věci by se určitě mělo vycházet z celkové doby, po kterou měl jeden z manželů věc ve svém výlučném vlastnictví a po kterou zisk plynul do společného jmění manželů.¹⁴⁵ Co se týče nákladů, tak v tomto směru zákon rovněž mlčí; zřejmě přichází v úvahu nezbytné náklady vynaložené na údržbu a opravu věci, ovšem ohledně nákladů, které byly vynaloženy za účelem zhodnocení věci či nákladů vydaných jen z obliby bude nutné si počkat na výkladovou praxi soudů. Inspirací pro nalezení odpovědi by mohla být judikatura Nejvyššího soudu, který se ještě za účinnosti starého občanského zákoníku zabýval v rámci své rozhodovací praxe výpočtem výnosu z podnikání, přičemž ve svém rozhodnutí ze dne 24. 2. 2005 sp. zn. 22 Cdo 2545/2003 dospěl k závěru, že je značně komplikované vyčíslit to, co by měl podnikající manžel nahradit ve prospěch společného jmění manželů podle § 150 starého občanského zákoníku. Citovaný soud judikoval v předmětném rozhodnutí, že: „*Ze sporu o vypořádání BSM nelze však činit vyúčtovací spor, v němž by se dohledávaly jednotlivé výnosy a výdaje s jejich účelovým určením zpravidla bez možnosti dospět ke spolehlivým závěrům. ... Proto se dovolací soud přiklání k řešení, kdy by podnikající manžel byl povinen nahradit do BSM takovou částku, jež by se rovnala pozitivnímu (kladnému) rozdílu mezi aktivy a pasivy jeho podnikání ke dni zániku BSM, což zpravidla bude představovat cenu podniku (pokud nebyl vytvořen i vynaložením oddělených prostředků podnikajícího manžela).* V

¹⁴³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 166. ISBN 978-80-7400-503-9.

¹⁴⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3382/2012

¹⁴⁵ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého. s. 58. ISBN 978-80-271-0431-4.

případě, že by výsledná hodnota byla záporná (např. v důsledku zadlužení), není co do BSM nahrazovat a také není žádné opodstatnění k takové ztrátě v rámci řízení o vypořádání BSM přihlížet jinak, než v rámci eventuálních úvah o disparitě podílů (s ohledem např. na to, jak se podnikající manžel zasloužil o nabytí a udržení společných věcí - § 150 věta třetí ObčZ). Zjištění takové částky, která by měla být vrácena (nahrazena) do BSM, se jistě neobejde bez odborného znaleckého posudku znalce působícího v oboru ekonomiky, odvětví ceny a odhady, oceňování podniků.“

K problematice zisku byl na poli odborné literatury ze strany Zuklínové¹⁴⁶ předestřen názor k zamyšlení, když vyslovila, že § 709 odst. 2 občanského zákoníku si odporuje s odst. 1 písm. d) téhož zákona, protože zisk z výhradního majetku splňuje zároveň i podmínky vyloučení ze společného jmění manželů vzhledem k tomu, že jde o právní jednání vztahující se k výlučnému vlastnictví jednoho z manželů. Zuklínová tento svůj názor ukázala na nájemném, které se váže k domu patřícímu jen jednomu z manželů. Je toho názoru, že je v daném případě naplněn jak obsah § 709 odst. 1 písm. d) občanského zákoníku (tedy že jde o právní jednání vztahující se k výlučnému majetku jednoho z manželů), tak i obsah § 709 odst. 2 téhož zákona, dle kterého se naopak má nájem jakožto zisk stát součástí společného jmění manželů. Proti tomuto názoru brojí někteří autoři,¹⁴⁷ kteří říkají, že předmětná ustanovení občanského zákoníku nekolidují, ale že se naopak vzájemně doplňují. Své úvahy směřují tak, že první uvedené ustanovení zařazuje konkrétní předměty majetku do součástí společného jmění manželů a na základě druhého dochází ke vzniku pohledávky manželského majetkového společenství vůči jednomu z manželů ve výši zisku z jeho výhradního majetku. K uvedenému je vhodné doplnit, že při interpretaci právních norem, které se obsahově překrývají, by se primárně mělo hledat řešení, dle kterého budou právní normy mezi sebou korespondovat.

¹⁴⁶ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 128-129. ISBN 978-80-7478-457-6.

¹⁴⁷ MELZER, Filip, TÉGL, Petr. Zisk z výhradního majetku manžela jako součást společného jmění manželů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 18, str. 621.

7.1.1.2 podíl v obchodní společnosti nebo družstvu (viz § 709 odst. 3)

Do občanského zákoníku bylo v důsledku rekonstrukce soukromého práva výslovně začleněno to, co se již za staré právní úpravy (§ 143 odst. 2 starého občanského zákoníku řešil pouze problematiku tzv. společenstevní/korporátní stránky podílu, nikoli již majetkovoprávní stránku) dovozovalo judikatorně – a to, že pokud se jeden z manželů stane za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo družstva, tak podíl onoho manžela v dané korporaci rovněž bude součástí společného jmění manželů, protože podíl představuje určitou majetkovou hodnotu, kterou lze zpravidla peněžně vyčíslit. Nejvyšší soud k tomuto v minulosti judikoval, že: „*S obchodním podílem je spjata majetková hodnota, která je ve smyslu § 118 odst. 1 ObčZ jinou majetkovou hodnotou (majetkem) a jako taková může být předmětem občanskoprávních vztahů. Jestliže i jen jeden z manželů nabyde za trvání manželství a z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek (hodnota takového podílu) ze zákona součástí společného jmění manželů, neboť to přímo vyplývá z výše citovaného kogentního ustanovení § 143 odst. 1 písm. a) ObčZ.*“¹⁴⁸

Podíl v obchodní společnosti nebo družstvu je rovněž součástí společného jmění manželů, jestliže jej nabydou oba manželé společně jako spolunabyvatelé na základě smlouvy o převodu podílu nebo na základě zakladatelské smlouvy, jejímiž stranami jsou oba dva.¹⁴⁹ Podíl není součástí společného jmění manželů pouze v případě, že by takový podíl manžel nabyl způsobem, který zakládá jeho výlučné vlastnictví¹⁵⁰ (o tom, co je výlučným majetkem manželů, pojednává více kapitola 7.1.2); součástí společného jmění manželů bude pak jen zisk z takového podílu (viz § 709 odst. 2 občanského zákoníku). Díky poměrně častým sporům v minulosti soudní judikatura dovodila, že pokud alespoň část základního jmění korporace byla splacena ze společných

¹⁴⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004 sp. zn. 22 Cdo 700/2004, uveřejněný pod číslem 68/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

¹⁴⁹ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a podíl v obchodní společnosti nebo v družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 9, str. 267.

¹⁵⁰ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, č. 7, str. 275 nebo ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 954. ISBN 978-80-7478-735-5.

prostředků manželů, pak se tento podíl v obchodní společnosti stává součástí společného jmění manželů.¹⁵¹

Pro úplnost lze dodat, že v případě, kdy k získání podílu v korporaci má být použita součást společného jmění manželů, nebo v případě, kdy důsledkem nabytí podílu v korporaci je ručení za její dluhy v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, přichází na řadu § 715 odst. 2 občanského zákoníku, který stanoví, že k takovému právnímu jednání je nutný souhlas druhého manžela. V případě, že dojde k opominutí druhého manžela, tak ten se může dovolat relativní neplatnosti takového právního jednání, přičemž je možné dovodit, že právo dovolat se této neplatnosti, jakožto právo majetkové, by se promlčelo v obecné tříleté zákonné promlčecí lhůtě.¹⁵² V odborné literatuře se lze setkat s názorem, že druhý odstavec § 715 je nadbytečný, protože z povahy věci je evidentní, že odstavec první onoho ustanovení v sobě implicitně zahrnuje i nabytí podílu v korporaci, jelikož se bude jednat stejně tak o podnikání.¹⁵³ S tímto názorem se ovšem nelze ztotožnit, neboť obchodní společnost nemusí být vždy založena za účelem dosažení zisku. K vágnímu termínu „míra přiměřená majetkovým poměrům manželů“ lze poznamenat, že tento pojem byl s největší pravděpodobností použit zákonodárcem záměrně, protože takto je zachována možnost předmětnou normu aplikovat v různých individuálních situacích.

Podle § 31 zákona o obchodních korporacích představuje podíl v obchodní společnosti nebo družstvu účast společníka v korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí. Pro účely dalšího výkladu je vhodné poznamenat, že úprava podílu je sjednocena ve všech formách obchodních společností a družstvu.¹⁵⁴ S podílem v korporaci je spojeno např. právo na zisk, na informace, na správu, na likvidační zůstatek při zrušení společnosti, právo podílet se na zvýšení základní kapitálu aj. K podílu se ovšem vážou i povinnosti jako např. povinnost vkladová, povinnost uhradit ztrátu obchodní

¹⁵¹ rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 8. 2008 sp. zn. 22 Cdo 924/2008

¹⁵² DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 122. ISBN 978-80-7478-633-4.

¹⁵³ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 148-149. ISBN 978-80-7478-457-6.

¹⁵⁴ LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, DOLEŽIL, Tomáš. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 255. ISBN 978-80-7478-537-5.

korporace, povinnost dodržovat zákaz konkurence, povinnost loajality vůči obchodní korporaci aj. Právní nauka člení práva a povinnosti, které se pojí s podílem v korporaci, na majetková a nemajetková v závislosti na jejich charakteru, resp. u podílu rozlišuje složku majetkovou a složku osobní¹⁵⁵ (Eliáš se však k dělení práv společníka na majetková a nemajetková v jednom svém odborném příspěvku¹⁵⁶ vyslovil kriticky).

Se shora uvedeným rozdělením úzce souvisí otázka, zda manžel nabyvatele podílu se také stává společníkem v obchodní společnosti či družstvu a zda mu náleží práva a povinnosti nabývajících společníka, tj. zda mu patří i osobní složka, která je spjatá s účastí v korporaci, nebo jen složka majetková. V současnosti je odpověď na danou otázku snadná a zcela jasná, protože vyplývá přímo z dikce zákona (viz poslední věta § 709 odst. 3 občanského zákoníku) – pokud nepůjde o bytová družstva, tak nabytí podílu nezakládá právo druhého manžela vykonávat práva v obchodní společnosti či družstvu (jinými slovy řečeno: nabytím podílu není založena účast druhého manžela na společnosti nebo družstvu). Vychází se totiž z přesvědčení, že druhý manžel nemusí mít na aktivitách týkajících se obchodní společnosti či družstva žádný zájem a často ani potřebné znalosti k tomu, aby případná práva mohl zodpovědně vykonávat.

Tato zcela jasná odpověď se však s příchodem nové právní úpravy (tj. od 1. 1. 2014) z právních předpisů vytratila (starý občanský zákoník ve svém § 143 odst. 2 stanovoval toto: „*Stane-li se jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo členem družstva, nezakládá nabytí podílu, včetně akcií, ani nabytí členských práv a povinností členů družstva, účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu, s výjimkou bytových družstev.*“) a navrátila se až dne 28. 2. 2017, kdy nabyla účinnosti první (tzv. „malá“) novela občanského zákoníku¹⁵⁷ – tj. zákon č.

¹⁵⁵ ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 128. ISBN 978-80-7478-735-5.

¹⁵⁶ ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. *Kurs obchodního práva: právnícké osoby jako podnikatelé*. 4. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003. Beckovy právnícké učebnice. s. 321. ISBN 80-7179-800-2.

¹⁵⁷ MATZNER, Jiří. Co přinese historicky první novela nového občanského zákoníku. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 14.3.2017]. Dostupné z: [https://pravni radce.ihned.cz/c1-63652820-prvni-novela-noz-ocima-karla-eliase-a-dalsich-civilistu](http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/co-prinese-historicky-prvni-novela-noveho-obcanskeho-zakoniku-anebo-ELIÁŠ, Karel. První novela NOZ očima Karla Eliáše a dalších civilistů. In: pravni radce.cz [online]. [cit. 13.3.2015]. Dostupné z: <a href=)

460/2016 Sb., který byl připraven Ministerstvem spravedlnosti (to uvedlo, že je mnohem efektivnější upravit zákon, než čekat na výsledek doktrinárních polemik a riskovat tak rozkolísání rozhodovací praxe soudů nižších stupňů).¹⁵⁸

To, že se z právní úpravy vytratila odpověď na onu otázku, pochopitelně s sebou přineslo výkladovou nejasnost, na kterou však poukazoval již v roce 2013 Čech.¹⁵⁹ V kruzích odborné veřejnosti vyvstaly horlivé diskuze, neboť díky § 32 odst. 4 zákona o obchodních korporacích, který říká, že se spoluvlastníci podílu (a společné jmění manželů je druh spoluvlastnictví) stávají společným společníkem a podíl vůči obchodní společnosti spravuje pouze jen jeden z nich jako správce, nebylo zcela zřejmé, zda s účinností nové právní úpravy se druhý manžel ex lege stal či nestal zároveň společníkem v obchodní společnosti či družstvu s manželem-nabyvatelem. Řada autorů se tímto tématem zabývala, přičemž shodný názor na onu problematiku nepanoval.

Někteří autoři¹⁶⁰ již od počátku vznik společné účasti v obchodní společnosti (družstvu) výslovně nepřipouštěli, neboť zastávali názor, že vzhledem k tomu, že problematice nabytí podílu do společného jmění manželů a důsledkům s tím souvisejících byla již věnovaná značná pozornost jak ze strany odborné veřejnosti,¹⁶¹ tak i ze strany vyšších soudů, tak je jediné žádoucí setrvat na kontinuitě dosavadního právního stavu. Vyslovovali, že není důvodu nepokračovat v duchu předchozí konstatní právní úpravy

¹⁵⁸ ČECH, Per. Návrh malé novely NOZ - první krok k završení rekodifikace. In: *pravnicradce.cz* [online]. [cit. 13.3.2015]. Dostupné z: <https://pravnicradce.ihned.cz/c1-63652830-navrh-male-novely-noz-prvni-krok-k-zavrzeni-rekodifikace>

¹⁵⁹ ČECH, Petr. Činí rekodifikace z obou manželů společníky? *Právní rádce*. 2013, č. 10, str. 26-27.

¹⁶⁰ EICHLEROVÁ, J. In: ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 309. ISBN 978-80-7478-735-5 nebo ZUKLÍNOVÁ, Milana. In: ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 130. ISBN 978-80-7478-457-6. nebo ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 23-24, str. 801 nebo HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 70. ISBN 978-80-7400-503-9.

¹⁶¹ DVOŘÁK, Jan. Obchodní podíl jako součást společného jmění manželů. In: MALACKA, Michal, ed. *Sborník příspěvků z konference k připravované rekodifikaci občanského zákoníku z 30.11.-1.12.2005*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. s. 14-19. ISBN 80-244-1387-6 nebo KOPÁČ, Ludvík, ŠVESTKA, Jiří. Obchodní podíl - bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. *Právní rozhledy*. 1996, č. 9, str. 393 nebo ČERVOVÁ, Alexandra, VESELÁ, Jitka. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným a vypořádání SJM v rámci řízení o dědictví. *Ad notam*. 2006, č. 1, str. 22-24.

vytvořené hlavně z názorů Nejvyššího soudu,¹⁶² který judikoval, že u podílu v korporaci nacházejícím se ve společném jmění manželů je nutné oddělovat právní postavení manžela společníka od právního postavení druhého manžela, který se společníkem nestává. Citovaný soud zaujal názor, že jedině manžel společník má práva a povinnosti vyplývající pro něj z úpravy postavení společníka obchodní společnosti a že tato práva a povinnosti je nutno odlišit od majetkového obsahu podílu, který je oběma manželům společný, přičemž tento svůj postoj zdůvodnil tak, že se uvedené projevuje tím, že manžel-nabyvatel podílu je omezen v dispozici s podílem, pokud nejde o jeho obvyklou správu – že ten totiž při určitém právním jednání s podílem, jako je např. jeho zcizení, potřebuje souhlas druhého manžela, který společníkem není.

Jiní autoři¹⁶³ měli podobný postoj, ale byli trochu umírněnější. Ti byli toho názoru, že zákonodárce při formulaci ustanovení o nabytí podílu do společného jmění manželů žádnou změnu nezamýšlel a že pouze opomněl toto pravidlo do znění zákona začlenit, příp. že se zákonodárce domníval, že tato zásada je již v praxi tak vžitá a bez pochybností, že by její zařazení přímo do textu zákona bylo nadbytečné. Předpokládali, že bude nadále platit to, co platilo doposud – tedy že společníkem obchodní korporace se stane jenom jeden z manželů, a to i tehdy, stane-li se tak s využitím prostředků spadajících do společného jmění manželů. Připustili, že při doslovném výkladu § 32 odst. 4 zákona o obchodních korporacích by se manžel-nenabyvatel měl stát při nabytí podílu v korporaci společníkem, a to z titulu spoluvlastníka podílu, neboť společné jmění manželů je prezentováno jako jedna z forem spoluvlastnictví a vlastník podílu se

¹⁶² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004, uveřejněný pod číslem 68/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006 sp. zn. 22 Cdo 103/2005 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 22 Cdo 2875/2006 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 2. 2011 sp. zn. 22 Cdo 1754/2009 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. 22 Cdo 3450/2009, uveřejněný pod číslem 131/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

¹⁶³ DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 6, str. 167 nebo HAVEL, Bohumil. in: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. s. 72. ISBN 978-80-7400-480-3 nebo BICEK, Rudolf. Problematika podílů ve společném jmění manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 11.9.2015]. Dostupné z: <https://pravni radce.ihned.cz/c1-64579630-problematika-podilu-ve-spolecnem-jmeni-manzelu> nebo VÁLOVÁ, Iva. Je manžel společníka také společníkem s.r.o.? In: *epravo.cz* [online]. [cit. 4.5.2015]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-manzel-spolecnika-take-spolecnikem-sro-97394.html>

rovná společníkovi a spoluvlastník podílu se rovná společnému společníkovi, avšak na druhou stranu uvedli, že takovouto interpretaci nelze připustit, neboť zásadně platí, že se nikdo nemůže stát členem korporace, aniž by projevil vůli se společníkem stát (resp. že společníkem se nikdo nemůže stát, pokud si to nepřeje; tedy nemůže jím být proti své vůli, nelze mu to dikrektivně nařídit). Autoři postavili svoji argumentaci na autonomii vůle, která se v tomto případě projevuje tak, že účast v korporaci vychází z dobrovolného rozhodnutí vstoupit do takového společenství. Svůj názor podpořili i tím, že účast v korporaci v sobě nese mimo společenstevní složku rovněž určitý osobní a vztahový aspekt, kdy se určitý okruh osob mezi sebou navzájem zná, spoléhá jeden na druhého a takto chce založit právní entitu za účelem určeným v zakladatelském právním jednání, a že je rovněž zapotřebí brát v úvahu i zájem ostatních společníků a ochranu jejich práv nabytých v dobré víře. Autoři tak vyřkli, že nelze přijmout názor, že pouhé společné jmění manželů by založilo současně i účast druhého manžela v obchodní společnosti či družstvu, aniž by jakkoliv projevil svou vůli přistoupit ke společenské smlouvě, popřípadě zakladatelské listině společnosti.¹⁶⁴ Rovněž poukázali na gramatický výklad § 709 odst. 3 – ten totiž hovoří, že součástí společného jmění manželů se stává i podíl manžela v obchodní společnosti, nikoli manželů; právní úprava používá jednotné číslo, ze kterého lze usuzovat, že druhý manžel se společníkem obchodní společnosti nestává. K výše uvedenému názoru se přikláněl např. i Dvořák. Ten tvrdil, že je nezbytná existence aktivního projevu vůle manžela, který podíl nenabyl, pro to, aby se stal společníkem.¹⁶⁵ Dále ve své jiné publikaci uvedl, že § 709 odst. 3 je lex specialis k § 32 odst. 4 zákona o obchodních korporacích, neboť smyslem ustanovení zákona o obchodních korporacích je to, aby pro zachování právní jistoty vystupoval ve vztahu ke společnosti a třetím osobám jediný subjekt, a to správce.¹⁶⁶

Opačného názoru, tedy že manžel-nenabyvatel podílu se stane rovněž společníkem v korporaci, byl např. Čech.¹⁶⁷ Ten svoji argumentaci stavěl na tom, že občanský zákoník

¹⁶⁴ ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016. s. 238. ISBN 978-80-7273-177-0

¹⁶⁵ DVOŘÁK, Tomáš. Několik úvah k otázce, jak je tomu s členstvím bezpodílových spoluvlastníků podílu v obchodní korporaci po 1. 1. 2014. *Obchodní právo*. 2014, č. 3, str. 86-89.

¹⁶⁶ DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-633-4.

¹⁶⁷ ČECH, Petr. Činí rekodifikace z obou manželů společníky? *Právní rádce*. 2013, č. 10, str. 26-27.

již výslovně nestanovuje, že druhý manžel se nestává společníkem, ale že naopak zdůrazňuje, že mezi předměty patřící do společného jmění manželů patří podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu. Čech poukazoval i na to, že by se tento důsledek nastalý ex lege měl promítnout do seznamu společníků a do obchodního rejstříku, a to z důvodu ochrany třetích osob. Podobného stanoviska byli i Bezouška a Havel.¹⁶⁸ Toto autorské duo vycházelo z předpokladu, že podíl je věcí a jako věc je předmětem společného jmění manželů, přičemž se neztotožňili s dichotomií podílu tak jako Nejvyšší soud (viz druhý odstavec nad tímto); zastávali totiž doktrínu celistvosti podílu. Dále pak ze znění § 709 odst. 3 vyvozovali, že manželé jsou spoluvlastníky podílu, tudíž že oběma přísluší subjektivní práva a povinnosti, které jsou s podílem spjaty, a ty že realizují prostřednictvím správce tak, jak stanovuje zákon o obchodních korporacích. Obdobný postoj zastávali však i jiní.¹⁶⁹

Na závěr lze uvést, že co se týče vypořádání podílu v obchodní společnosti či družstvu, tak Nejvyšší soud v tomto ohledu konstatoval, že pro ocenění podílu během řízení o vypořádání společného jmění manželů je nutné v zásadě vycházet z obvyklé (tržní) ceny tohoto podílu a že se naopak nelze spokojit s vypořádacím podílem, ani s oceněním dle cenového předpisu,¹⁷⁰ přičemž při určení výše ceny podílu je nutné přihlížet i k dluhům vzniklým z činnosti korporace, které existují ke dni zániku společného jmění manželů.¹⁷¹ Dále soudní praxe vyslovila, že při vypořádání společného jmění manželů nestačí přikázat jen hodnotu podílu, ale že je zapotřebí přikázat podíl tomu manželovi, který je společníkem uvedené korporace.¹⁷²

¹⁶⁸ BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, přý vše jasné... *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 4, str. 97-101.

¹⁶⁹ např. JOSKOVÁ, Lucie, Jan ŠAFRÁNEK, Pěva POKORNÁ, Pavel PRAVDA a Markéta PRAVDOVÁ. *Nová společnost s ručením omezeným: právo, účetnictví, daně*. Praha: Grada Publishing, 2015. Právo pro praxi. s. 47. ISBN 978-80-247-5837-4 nebo LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, DOLEŽIL, Tomáš. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 263. ISBN 978-80-7478-537-5 nebo POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva*. Praha: C.H. Beck, 2014. Academia iuris. s. 68. ISBN 978-80-7400-475-9.

¹⁷⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008 sp. zn. 22 Cdo 952/2007 nebo obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 22 Cdo 900/2004.

¹⁷¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017 sp. zn. 22 Cdo 3650/2016

¹⁷² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 22 Cdo 2875/2006

7.1.1.3 příjem z pracovního poměru (viz § 711 odst. 2)

Majetek v podobě příjmu z pracovního poměru tvoří zpravidla ve většině manželství jednu ze základních složek. Takovýto zdroj může být představován např. platem, mzdou, naturální odměnou, prémie, třináctým platem, náhradou za dovolenou atd. Tento zpravidla nejčastější zdroj aktivního majetku se stává součástí společného jmění manželů v okamžiku, kdy manžel, který se o získání tohoto zdroje přičinil, nabytí možnost s oním zdrojem fakticky nakládat, neboť teprve v tomto okamžiku se příjem stává v právním slova smyslu věcí (do té doby jde pouze o osobní nárok zaměstnance vůči svému zaměstnavateli spočívající ve vyplacení odměny za vykonanou práci).

Za zmínku stojí uvést, že toto pravidlo nebylo dříve v době platnosti starého občanského zákoníku takto uzákoněno, což s sebou přineslo otázku, zda součástí společného jmění manželů se stal až vyplacený příjem z pracovního poměru nebo již samotný nárok na onen příjem, přičemž judikatura¹⁷³ zaujala názor, že se tento příjem stává součástí společného jmění manželů až okamžikem jeho faktického převzetí (tedy vyplacením), tedy že samotný nárok jednoho z manželů na vyplacení tohoto příjmu není součástí společného jmění manželů, a to z důvodu, že onen příjem je osobním nárokem zaměstnance. Současná právní úprava tedy reflektovala rozhodovací praxi soudů a otázky, které již byly několikrát judikovány, vtělila přímo do textu občanského zákoníku.

Pro doplnění je vhodné říci, že pokud má jeden z manželů mzdovou pohledávku, která vznikla před uzavřením manželství, tak tato pohledávka zůstává jeho výhradním majetkem, nepřesunuje se do společného majetku. To samé platí i pro příjem získaný za tuto pohledávku, protože jde o případ nabytí majetku jedním z manželů za majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví.¹⁷⁴

¹⁷³ rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 7. 1970, sp. zn. 6 Cz 41/1970, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34, ročník 1971

¹⁷⁴ blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008 sp. zn. 22 Cdo 1076/2006

7.1.2 negativní vymezení aktiv společného jmění manželů, aneb to, co do něj nespadá

Jak již bylo shora naznačeno – v zákonném režimu je předmět společného jmění manželů zároveň vymezen i negativně, kdy § 709 odst. 1 občanského zákoníku specifikuje, co konkrétně nelze nikdy považovat za předmět společného jmění manželů, neboť u takového druhu (typu) majetku chybí určitý prvek zásluhovosti druhého manžela. Zákon tedy nejen určuje, co spadá do společného jmění manželů, ale zároveň i výslovně stanovuje, že určitý typ majetku se stane vždy výhradním (výlučným) vlastnictvím jen jednoho manžela, i přestože je onen majetek nabyt jedním z manželů v době trvání manželství.

Na tomto místě je vhodné poznamenat, že zaměňování pojmů „výlučný“ a „výhradní“ současnou právní úpravou nemá vliv na obsah těchto termínů; dle odborné literatury jde s ohledem na věcnou souvislost ustanovení a jejich návaznost s největší pravděpodobností jen o nedůslednost zákonodárce v jejich užívání.

Každý z manželů tedy zpravidla vlastní kromě společného majetku i svůj samostatný majetek, se kterým může jakkoliv volně disponovat bez vědomí (souhlasu) druhého manžela. K výlučnému majetku jednoho manžela nemá druhý manžel žádná práva ani povinnosti.¹⁷⁵ Manželi nepřísluší právo jakkoliv disponovat s výhradním majetkem druhého manžela, pokud k tomu není zmocněn – mezi manželi tak ohledně tohoto majetku vznikají vztahy jako mezi ostatními osobami.¹⁷⁶

Judikatura dříve dovodila, že věc spadající do společného jmění manželů se může dostat do výlučného vlastnictví jednoho z manželů pouze na základě převodu provedeného zákonným způsobem, což u zákonného režimu společného jmění manželů znamená, že půjde zejména o jeho vypořádání (příp. u věci, která má být teprve nabyta, půjde o zúžení rozsahu společného jmění manželů), že nepostačí pouhá

¹⁷⁵ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 101. ISBN 978-80-7357-597-7.

¹⁷⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2437/2008

shodná vůle manželů získat věc do výhradního majetku.¹⁷⁷ Uvedené kritizuje např. Tégl, který zastává názor, že by bylo vhodnější, kdyby manželům byla dána možnost si své společné jmění upravit i jinak než prostřednictvím modifikační smlouvy, která musí splňovat formální požadavek notářského zápisu. Je toho názoru, že při zachování ochrany práv třetích osob, stejně jako u modifikací, není žádného vážného důvodu, proč bránit takovým transakcím.¹⁷⁸

U výhradního majetku stojí za zmínku i to, že v praxi bývá velmi často problematické, zejména při vypořádání společného jmění manželů, prokázat existenci a tok tohoto majetku. Bývá obtížné prokazovat, že např. darované (zděděné) finanční prostředky stále existují v určité formě – např. na bankovním účtu, v cenných papírech, v nemovité či movité věci, která byla za ně pořízena atp. Lze tedy jediné doporučit nedělit výhradní majetek a v případě jeho použití (např. na nákup nemovité věci, na investování do cenných papírů, atd.) uschovat veškeré listiny dokládající původ tohoto majetku a vyžádat si od druhého manžela písemné prohlášení, že např. prostředky vynaložené na nákup vozidla byly výlučnými finančními prostředky prvního z manželů.

Na závěr této sekce stojí poznamenat, že z občanského zákoníku se vytratil ustanovení týkající se majetku navráceného v restitucích, které dříve obsahoval starý občanský zákoník. Jde o majetkové hodnoty vydané např. dle zákona č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů, nebo dle zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů, anebo dle zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku praví, že z majetkového pohledu jsou takovéto vlastnické vztahy zpravidla vyčerpány, tudíž ustanovení o restituci majetku v souvislosti se společným jměním manželů je ustanovením obsolentním, a z tohoto důvodu je vhodné jej zařadit jen mezi přechodná ustanovení, in concreto do § 3040, které stanoví, že do společného jmění manželů nespádají věci vydané dle právních předpisů o restituci majetku

¹⁷⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

¹⁷⁸ TÉGL, Petr. Nové přístupy možnosti v regulaci společného jmění manželů v OZ. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 13.7.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/nove-pristupy-a-moznosti-v-regulaci-spolecneho-jmeni-manzelu-v-oz>

jednomu z manželů, pokud měl danou věc ve vlastnictví ještě před uzavřením manželství anebo mu věc byla vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka. Naproti tomu ovšem do společného majetku spadají věci, které byly vydány za trvání manželství jednomu z manželů v rámci restitučních předpisů, pokud k vydání nedošlo z důvodu jeho právního nástupnictví po původním vlastníku, ale protože byl právním nástupcem oprávněné osoby k přijetí náhrady dle předpisů o restituci.¹⁷⁹

Za zmínku rovněž stojí připomenout, že občanský zákoník do 31. 7. 1998 řadil mezi majetek, který se nestal součástí společného jmění manželů, i věci, které sloužily k výkonu povolání.¹⁸⁰ To, že se toto pravidlo vytratilo z právní úpravy, je některými odborníky kritizováno – uvádí, že se při vypořádání společného jmění manželů může stát, že manžel přijde o věci, které potřebuje ke svému podnikání.¹⁸¹

Následující řádky popisují, co konkrétně spadá do negativního výčtu předmětu společného jmění manželů v zákonném režimu, přičemž jde o výčet taxativní (tj. uzavřený). Z dikce zákona zároveň implicitně vyplývá, že ze společného jmění manželů je rovněž vyloučen i majetek, který jeden z manželů nabyl před uzavřením manželství (jde o tzv. parafernální jmění).

7.1.2.1 věc sloužící osobní potřebě jednomu z manželů (§ 709 odst. 1 písm. a)

Věcí, jenž dle své povahy slouží jen jednomu z manželů, je pouze ta věc, která této osobní potřebě skutečně slouží, nestačí, že by osobní potřebě sloužit mohla (např. automobil, který řídí sice jen manžel, ale vozí jím děti a manželku, nelze považovat za věc sloužící jen jeho osobní potřebě). Za věc sloužící osobní potřebě lze např. považovat běžné ošacení, základní hygienické prostředky, zdravotní pomůcky atp. Rovněž při hodnocení, zda jde o věc sloužící výlučně jen jednomu z manželů, je třeba

¹⁷⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003 sp. zn. 22 Cdo 1424/2003

¹⁸⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 963. ISBN 978-80-7400-108-6.

¹⁸¹ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Úvahy nad rekonstrukcí českého rodinného práva. In: DVOŘÁK, Jan a Milan KINDL. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005. s. 235-236. ISBN 80-7357-133-1.

přihlédnout k majetkovým poměrům manželů a majetkové hodnotě takové věci – např. pokud v manželství existují dvě vozidla, kdy s jedním jezdí manžel a s druhým manželka, pak lze hovořit o tom, že auto, s nímž jezdí manžel, je věcí sloužící jeho osobní potřebě a auto, s nímž jezdí manželka, je též věcí sloužící její osobní potřebě.

Při určení, co je věcí osobní povahy, naopak nehraje roli otázka, zda na věc byly vynaloženy prostředky ze společného jmění manželů či z výlučného majetku jednoho manžela, nicméně je nutné přihlédnout k majetkovým a životním poměrům manželů. To znamená, že v případě, kdy by k pořízení věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů byly užity prostředky ze společného jmění manželů a šlo by o věc neodpovídající běžné osobní potřebě vzhledem k majetkovým poměrům manželů, tak by v úvahu přicházelo použití § 714 odst. 1 občanského zákoníku, dle kterého je nutné předchozího souhlasu druhého manžela k pořízení věci ze společných prostředků v případě, že se nejedná o běžnou věc. Jde například o situaci, kdy si manželka koupí norkový kožich za sto tisíc korun českých, ačkoliv jde o manžele s průměrnými příjmy. Norkový kožich tedy nespĺňuje podmínku, že jde o obvyklou osobní potřebu a běžný náklad rodiny; norkový kožich tak připadne do společného jmění manželů, nikoli do výlučného majetku manželky.¹⁸² Pro doplnění je třeba uvést, že prostředky vynaložené ze společného jmění manželů na pořízení osobní věci neobvyklé povahy (tedy takové věci, která se běžně za trvání manželství nepořizuje) se následně dají zúčtovat při případném pozdějším vypořádání společného jmění manželů (viz § 742 občanského zákoníku).¹⁸³ Dle odborné literatury lze připustit i započtení u věcí, které byly běžně pořizovány během manželství a které jsou méně hodnotné, nicméně které ve svém souhrnu postupem času odčerpaly prostředky ze společného jmění manželů ve značné míře (např. manžel sběratel si běžně pořizoval sbírkové předměty, na které v součtu byla vynaložena značná část společných peněžních prostředků). Vynaložení prostředků ze společného jmění manželů na pořízení věci sloužící osobní potřebě jen jednomu z manželů bude však ve většině případů představovat splnění vzájemné vyživovací povinnosti, resp. splnění povinnosti zajistit stejnou životní úroveň všem členům rodinné domácnosti – to znamená, že pak nebude namístě shora uvedený zápočet.

¹⁸² KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, č. 7-8, str. 2-4.

¹⁸³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 26-27. ISBN 978-80-7400-565-7.

7.1.2.2 věc, kterou jeden z manželů nabyt darem, ledaže dárce při darování projevil jiný úmysl (§ 709 odst. 1 písm. b)

Aktuální právní úprava umožňuje, aby majetek nabytý při darování (stejnak tak při dědění – viz níže kapitola 7.1.2.3) spadl do společného jmění manželů, pokud je to přáním dárce, což je oproti předchozí právní úpravě novinka, kterou lze jedinečně kvitovat, neboť není důvodu, proč postupovat odlišně (tedy využívat režimu podílového spoluvlastnictví), pokud dárce má zájem, aby jeho věc patřila oběma manželům. Dříve totiž takto nabytý majetek manželé získali jedinečně do podílového spoluvlastnictví, a to z důvodu, že právní úprava byla v tomto směru kogentní.¹⁸⁴

Tento koncept byl však částí odborné veřejnosti kritizován a pokládán za překonaný.¹⁸⁵ Rovněž se v praxi objevovaly tendence směřující k překonání nemožnosti nabytí věci do společného jmění manželů na základě darování, kdy např. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 19. 4. 2000 sp. zn. 22 Cdo 1658/98 došel k závěru, že v případě, kdy došlo k pořízení bytu z peněžních prostředků, které byly ze strany rodičů jednoho z manželů poskytnuty jako dar, a kdy kupujícími byli oba manželé, kteří při uzavření kupní smlouvy projevili vůli nabyt byt do společného jmění manželů, tak se potom tímto způsobem nabytý byt stane součástí jejich společného jmění (tehdy bezpodílového spoluvlastnictví). V minulosti judikatura¹⁸⁶ rovněž vyslovila, že v situaci, kdy nelze zjistit záměr dárce (např. z důvodu jeho smrti) ohledně toho, komu konkrétně měl dar připadnout, tak takovýto dar spadá do podílového spoluvlastnictví manželů.

U darování je zajímavou otázkou to, jak posuzovat darování mezi manželi samotnými, neboť v životě nastávají situace, kdy mezi nimi dochází k „běžnému“ darování – např. dar k narozeninám, svátku, výročí, Vánocům aj. O darování mezi manželi v pravém slova smyslu jde, jen pokud je poskytován dar, který byl pořízen z výlučného majetku darujícího manžela. V případě, kdy byl dar pořízen za prostředky patřící do společného jmění manželů, tak se vlastně jedná jen o nakládání se společným majetkem, nikoli o

¹⁸⁴ viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2007 sp. zn. 22 Cdo 342/2007

¹⁸⁵ DVOŘÁK, Jan a JIŘÍ SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 79. ISBN 978-80-7357-597-7.

¹⁸⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013 sp. zn. 30 Cdo 1719/2013

darování, neboť věci ve společném jmění manželů patří oběma manželům, aniž by byl vymezen podíl každého z nich, a ze samotné povahy bezpodílového spoluvlastnictví vyplývá, že zákonně darovat takové věci mezi manželi je vyloučeno;¹⁸⁷ šlo by ve své podstatě o neplatné právní jednání.¹⁸⁸

Další zajímavou otázkou je, jak nahlížet na situaci, kdy jeden z manželů daruje tomu druhému věc, která sice byla pořízena ze společných prostředků, ale která svou povahou slouží osobní potřebě darovanému – např. parfém. Pokud půjde o případ darování věci, jejíž hodnota je přiměřená majetkovým poměrům manželů, tak se takovýto dar zařadí do výhradního majetku toho manžela, který předmětný dar využívá k uspokojení své osobní potřeby. Nicméně pokud půjde o darování drahé věci, kde hodnotu daru již nelze kvalifikovat jako přiměřenou poměrům manželů (např. luxusní automobil, drahý šperk, kožich atp.), pak se takovýto dar stane součástí společného jmění manželů;¹⁸⁹ příp. obdarovaný manžel by měl do společného jmění manželů nahradit hodnotu onoho daru, resp. to, co ze společného majetku na tento jeho výlučný majetek bylo vynaloženo. Tento přístup je vesměs spravedlivý, neboť vzhledem k tomu, že byla darována věc, která slouží osobní potřebě jen jednomu z manželů, tj. tato věc byla vyloučena ze společného jmění manželů, avšak na její pořízení byly použity nemalé finanční prostředky ze společného jmění manželů, tak by hodnota této věci měla být ve prospěch společného jmění manželů nějak kompenzována. Opačný přístup by znamenal neodůvodněné zvýhodnění jednoho z manželů vůči druhému.

7.1.2.3 věc, kterou jeden z manželů nabyl děděním či odkazem, ledaže zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl (§ 709 odst. 1 písm. b)

Současná právní úprava nově umožňuje (stejně jako u darování – viz předchozí kapitola), aby se i věc získaná z titulu dědění začlenila do společného majetku manželů,

¹⁸⁷ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 71. ISBN 978-80-7201-747-8.

¹⁸⁸ CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého. s. 64. ISBN 80-247-0217-7 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2000 sp. zn. 22 Cdo 2470/2000

¹⁸⁹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, č. 7-8, str. 2-4.

pokud si to takto přál původní majitel věci (tj. zůstavitel). Důvodem, proč je jinak majetek získaný děděním obecně vyloučen ze společného jmění manželů, je jednak to, že k dědění dochází nejčastěji v rámci rodiny a ta se snaží zachovat vlastnictví k určitému majetku jen pokrevním příbuzným, tak také to, že na získání této hodnoty se druhý manžel nikterak zpravidla nepodílel.

7.1.2.4 věc, kterou jeden z manželů nabyl jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech (§ 709 odst. 1 písm. c)

Do výlučného majetku jednoho z manželů patří i náhrada za nemajetkovou újmu na jeho přirozených právech (na zdraví, cti, soukromí aj.), kdy důvodem tohoto vyjmutí ze společného jmění manželů je výlučná osobní povaha náhrady.¹⁹⁰ Toto má logické opodstatnění, protože újmu utrpí pouze jeden z manželů a náhrada za ni mu má posloužit jako kompenzace za utrpěnou újmu (např. když manžela kolaře srazí automobil a zlomí mu nohy, tak fyzickou bolestí trpí pouze on, nikoli jeho manželka).

Nemajetkovou újmou se rozumí újma, která nepředstavuje přímou ztrátu na majetku a která se zhojuje např. prostřednictvím nároku na bolestné či za ztížení společenského uplatnění, náhrady nákladů spojených s léčením, náhrady za ztrátu výdělku po dobu pracovní neschopnosti, náhrady za duševní útrapy atd. Onen nárok je v občanském zákoníku upraven v části zabývající se závazky z deliktů (tj. v § 2894 a násl.).

Staré právní předpisy v tomto směru mlčely, nicméně judikatura toto napravovala, když připustila, že majetková práva neoddělitelně spojená s osobou jen jednoho z manželů, jako jsou právo na bolestné nebo ztížení společenského uplatnění, se nestávají součástí společného jmění manželů.¹⁹¹ Např. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. 22 Cdo 940/2011 konstatoval, že vypořádání společného jmění manželů

¹⁹⁰ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 173. ISBN 978-80-7478-493-4.

¹⁹¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 72. ISBN 978-80-86131-58-0.

nepodléhá nárok na odškodnění úrazu utrpěného jedním z manželů, že vypořádání podléhají jedině až částky vyplacené z titulu ztráty na výděлку a náhrady škody na zdraví, ovšem s výjimkou bolestného a náhrady za ztížení společenského uplatnění, neboť ty náleží výhradně jen manželů, který úraz utrpěl.

7.1.2.5 věc, kterou jeden z manželů nabyl právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (§ 709 odst. 1 písm. d)

Mezi majetkové hodnoty rovněž vyloučené ze společného jmění manželů jsou zahrnuty i předměty, které nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému majetku. Současný § 709 občanského zákoníku je jakýmsi ekvivalentem k § 143 odst. 1 starého občanského zákoníku, který upravoval, že majetek nabytý jedním z manželů za majetek nacházející se v jeho výlučném vlastnictví je ze společného jmění manželů vyloučen.¹⁹²

Manžel, který vlastní výhradní majetek, může právně jednat ohledně tohoto svého majetku bez souhlasu druhého manžela – tzn. může jej bez vědomí svého druha prodat, směnit, pronajmout atd. (výjimkou jsou ovšem věci spadající do obvyklého vybavení rodinné domácnosti – tam je třeba souhlasu druhého manžela). Např. pokud manželka chce za trvání manželství prodat byt, který vlastnila ještě před uzavřením manželství, tak si nemusí opatřit souhlas svého manžela a vlastnické právo k penězům získaným z prodeje bytu bude náležet výhradně jen jí, nikoli i jejímu muži; a v případě, že finanční prostředky z prodeje bytu následně manželka použije na koupi jiného bytu, aniž by byly přidány finanční prostředky ze společného majetku manželů, bude se tento byt nacházet v jejím výlučném vlastnictví.¹⁹³

¹⁹² BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. s. 38. ISBN 978-80-7380-413-8.

¹⁹³ ŠTROF, Michal a KRÁLOVÁ, Michala. Společné jmění manželů, jeho rozsah a exekuce od 1.1.2014. In. *epravo.cz* [online]. [cit. 16.7.2014]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-jmeni-manzelu-jeho-rozsah-a-exekuce-od-1-1-2014-94803.html>

V tomto směru soudní praxe např. vyslovila, že pokud je kupní cena zaplacená z výhradních prostředků jednoho z manželů a účastníkem kupní smlouvy je pouze tento manžel, pak se nabytá věc nestane součástí společného jmění manželů.¹⁹⁴ Nadruhou stranu však pronesla, že je-li kupní cena uhrazena z výhradních prostředků jednoho z manželů, ale kupujícími jsou oba manželé, pak se takto nabytá věc zařadí do společného majetku, protože rozhodující je právě vůle projevená v kupní smlouvě.¹⁹⁵ Poslední uvedená ovšem popřela, když v jednom svém rozhodnutí sdělila, že věc, kterou získal jeden z manželů za trvání manželství ve veřejné dražbě za peněžní prostředky tvořící jeho výhradní majetek, nespadá do společného jmění manželů, i když druhý z manželů podepsal potvrzení o nabytí vlastnictví vydané dle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů.¹⁹⁶

Právní jednání vztahující se k výlučnému majetku jednoho z manželů je ovšem třeba oddělit od případného zisku, který výhradní majetek poskytuje. Např. právním jednáním je uzavření nájemní smlouvy k nemovité věci, která patří výhradně jen jednomu z manželů, přičemž případný zisk z takové nájemní smlouvy se pak ovšem řadí do společného jmění manželů.

7.1.2.6 věc, kterou jeden z manželů nabyt náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku (§ 709 odst. 1 písm. e)

Tato část je doplňkem předchozích bodů, protože již z logiky věci je jasné, že pokud manžel získá kompenzaci za věc, která byla jeho výlučným majetkem a která byla poškozena, ztracena nebo zničena, tak takováto kompenzace např. v podobě peněžních prostředků bude opět jeho výhradním majetkem.

¹⁹⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2003 sp. zn. 22 Cdo 980/2003

¹⁹⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2001 sp. zn. 22 Cdo 1659/2000

¹⁹⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 20 Cdo 1578/2003, uveřejněný pod číslem 39/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

7.2 pasiva společného jmění manželů (§ 710)

Již výše bylo řečeno, že společné jmění manželů je tvořeno nejen aktivní složkou, ale i tou pasivní (tj. dluhy). V této věci je vhodné poznamenat, že nová právní úprava jasně od sebe odlišuje pojem „závazek“ a pojem „dluh“, kdy závazkem (obligací) se rozumí právní vztah oprávněné a povinné osoby a dluhem se rozumí konkrétní povinnost dlužníka uspokojit právo věřitele na plnění (pohledávku), která vyplývá ze závazku.

V otázce právní úpravy dluhů spadajících do společného jmění manželů v zákonném režimu lze konstatovat, že v základních rysech navazuje na předchozí právní úpravu, ovšem určité výraznější změny lze najít. Z občanského zákoníku je znatelné, že oproti předchozímu právnímu stavu obsahuje podrobnější úpravu a rovněž i přesnější dikci. Např. nově se množina společných dluhů manželů okleštila o dluhy nesouvisející s právním jednáním manželů (viz více níže) nebo např. bylo přímo do zákona vtěleno, že společným dluhem je i dluh vázající se k výhradnímu majetku druhého manžela, který odpovídá výši zisku z tohoto výlučného majetku.

U právní úpravy pasiv si nelze nevšimnout úmysl zákonodárce chránit majetkové zájmy manželů. Zatímco totiž pro získání aktiv do společného jmění manželů není zapotřebí souhlasu druhého manžela, u nabývání pasiv je úprava přísnější – součástí společného jmění manželů je jen dluh převzatý oběma manželi nebo dluh, s nímž vyslovili oba manželé souhlas, ledaže by šlo dluh vzniklý z důvodu obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny.

Občanský zákoník u pasiv, stejně jako u aktiv, výslovně říká ve svém § 710, jaké dluhy jsou a jaké nejsou obsahem společného jmění manželů, přičemž správné určení, který dluh spadá a který nespadá do společného jmění manželů, hraje klíčovou roli pro zodpovězení dalších právních otázek souvisejících např. s postižením majetku výkonem rozhodnutí, s ochranou práv třetích osob atd.

Dluhy vzniklé za dobu existence manželství lze rozdělit do dvou skupin – na dluhy, za které budou zodpovídat oba manželé společně a nerozdílně (ačkoliv může jít i o dluh, který vznikl původně jen jednomu z manželů), a na dluhy vzniklé jen jednomu z manželů, za které si bude odpovídat tento manžel sám.

Mezi dluh *patřící* do společného jmění manželů patří dluh:

- převzatý oběma manželi společně za trvání manželství,
- převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství za splnění zákonné podmínky, kterou se míní obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny anebo souhlas manžela, který dluh nepřevzal,
- vzniklý z výhradního majetku patřící jen jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, a
- přiřazený do společného jmění manželů na základě modifikační smlouvy manželů.

Mezi dluh *nepadající* do společného jmění manželů se řadí dluh:

- vzniklý jinak než dobrovolným převzetím bez ohledu na to, zda jen jednomu z manželů či oběma společně,
- převzatý jen jedním z manželů, aniž by se jednalo o obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny nebo aniž by byl udělen souhlas druhým manželem,
- týkající se majetku náležejícího výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který překračuje zisk z tohoto majetku, a
- vzniklý před uzavřením manželství bez ohledu na to, zda jen jednomu z manželů či oběma společně.

7.2.1 společné dluhy

7.2.1.1 dluh převzatý oběma manželi společně za trvání manželství

Jak již bylo výše zmíněno – oproti předchozímu právnímu stavu došlo k zúžení dluhů spadajících automaticky do společného jmění manželů. Ponovu jsou totiž součástí společného jmění manželů jen dluhy převzaté, nikoli vzniklé za trvání manželství, což má značné právní důsledky.

Ačkoliv se na první pohled nemusí zdát, že užití formulace „převzaté“ má nějaký zvláštní význam, tak opak je pravdou. Součástí společného jmění manželů za staré právní úpravy byl totiž díky slovnímu vyjádření „dluh vzniklý“ právě i dluh, který nelze převzít, a tím je např. veřejnoprávní sankce (pokuty), daně, sociální pojištění, dluh vzniklý porušením právní povinnosti (např. náhrada škody), dluh vzniklý rozhodnutím soudu (např. dluh vzniklý z povinnosti platit výživné) aj.¹⁹⁷ Z takového předpokladu vycházela i tehdejší judikatura.¹⁹⁸ Slovní vyjádření „převzaté“ tak v sobě implicitně vyjadřuje ten fakt, že jde o dluh, o kterém ten, co jej převzal, ví (tj. že si je vědom vzniku nějaké povinnosti k plnění).

Společným majetkem již tedy není jakýkoliv dluh vzniklý za trvání manželství, ale jen ten, jenž na sebe manžel či manželé společně převzali s úmyslem být jím vázán (tedy projeví vlastní vůli převzít na sebe takový dluh). Součástí společného jmění manželů tak již není nedobrovolný dluh vzniklý bez vůle manželů či dokonce proti jejich vůli. Ve své podstatě se jedná o dluh založený na smluvním základě, jde o dluh soukromoprávní povahy, dluh z řádného obligačního titulu.¹⁹⁹

Zde je ovšem nutné podotknout, že i za staré právní úpravy bylo judikaturou dovozeno, že do společného jmění manželů nebude zařazen dluh vzniklý z porušení právní

¹⁹⁷ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Manželské majetkové právo podle NOZ. *Rekodifikace & praxe*. 2012, ukázkové číslo, str. 16-18.

¹⁹⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2014 sp. zn. 23 Cdo 2743/2011.

¹⁹⁹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19, str. 649.

povinnosti (tj. např. dluh vzniklý z povinnosti náhrady škody), jestliže jeho rozsah bude přesahovat míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (viz § 143 odst. 1 písm. b) starého občanského zákoníku).²⁰⁰

7.2.1.2 dluh převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství za účelem obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny

Společným dluhem se může stát i dluh, který byl převzat jen jedním manželem bez souhlasu druhého, ovšem je zapotřebí, aby se jednalo o dluh vzniklý v důsledku obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny. V opačném případě se takovýto dluh nezahrne do společného jmění manželů, ale stane se výlučným dluhem právně jednajícího manžela.²⁰¹

Zákon rozlišuje pojem každodenní potřeba rodiny a pojem běžná potřeba rodiny, přičemž oba pojmy nejsou nijak legálně definovány.

Pod pojem „*každodenní potřeba*“ rodiny lze jistě zařadit výdaj každodenního rázu – jako je např. výdaj na jídlo, hygienické potřeby, dopravu, atp. Půjde o potřebu opakovaně zasahující do života rodiny, téměř každý den při chodu rodinné domácnosti.

Vymezení pojmu „*běžná potřeba rodiny*“ je ovšem obtížnější. Tento typ potřeby rodiny nemusí nutně vyvstat každý den. Půjde sice o potřebu pravidelně se opakující, ale ne s tak vysokou frekvencí jako každodenní potřeba rodiny. Je otázkou, zda daný pojem vykládat objektivně či subjektivně. Objektivní výklad by znamenal vytvoření typizovaného seznamu určitých potřeb, které budou brány za běžné nehledě na majetkovou situaci manželů. Zatímco u subjektivního výkladu platí uplatnění individuálnosti – to znamená, že při posouzení, zda se jedná o běžnou potřebu rodiny, by bylo nutné zkoumat konkrétní rodinu a vzhledem k jejím majetkovým poměrům určit, zda se jedná či nejedná o běžnou potřebu rodiny. Pokud by se měly užít pravidla

²⁰⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1722/2016 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2743/2011

²⁰¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2199/2008

gramatického výkladu, tak by se předmětný pojem měl vykládat subjektivně, neboť § 710 písm. b) občanského zákoníku užívá slovo „rodiny” nikoli „rodin”. Pokud by se ovšem měly užít pravidla teleologického výkladu, tak by pak bylo nutné zkoumat, zda dané ustanovení má chránit věřitele, tím pádem by se použil výklad objektivní, nebo zda má chránit manžele, pak by se použil výklad subjektivní. Zákonodárce tento pojem v důvodové zprávě k občanskému zákoníku vykládá takto: *„Běžnou záležitostí se rozumí taková, jejíž majetkový aspekt zásadně odpovídá majetkovým poměrům rodiny. Naproti tomu za „ostatní“ záležitosti, čili nikoli běžné, by mělo být považováno např. omezení nebo vyloučení práv, která umožňují obvyklý život rodiny.“*²⁰² Důvodová zpráva tak naznačuje, že pojem by měl být vykládán subjektivně, protože každá rodina má své potřeby, které se různí od potřeb jiné rodiny. I v případě dvou rodin s naprosto stejnými příjmy se běžné potřeby budou lišit, neboť každá rodina má svůj náhled na určitý životní standard, který je ovlivňován např. prostředím a okolím, ve kterém se pohybuje. Toto je dále podpořeno i skutečností, že by byla ve výkladu zachována jakási kontinuita, protože dříve byla rozhodujícím kritériem tzv. přiměřenost majetkovým poměrům manželů (viz § 143 odst. 1 písm. b) starého občanského zákoníku), kdy toto kritérium bylo interpretováno z hlediska subjektivního. Praxí se totiž prosadilo, že se limitace míry majetkové přiměřenosti vždy musí vztahovat ke konkrétní majetkové situaci manželů (k jejich celkové životní úrovni), tedy ke konkrétnímu individualizovanému společnému jmění manželů v jeho celém rozsahu, zejména k jejich výdělkům, ostatním příjmům atd.

Jak bylo naznačeno výše – dříve bylo rozhodným kritériem pro zařazení dluhu, jenž byl převzat jen jedním z manželů, do společného jmění manželů tzv. přiměřenost k majetkovým poměrům manželů, nikoli každodenní nebo běžná potřeba rodiny jak je tomu dnes. Záměna kritéria „přiměřený majetkovým poměrům manželů” za kritérium „obstarávání každodenní či běžné potřeby rodiny” s sebou přinesla mnohem větší ochranu rozumně hospodařícímu manželovi. Ten je totiž teď více chráněn před excesy druhého manžela spočívající v zavazování se k nepřiměřeně vysokým dluhům. Rozumně hospodařící manžel již tedy nemusí mít obavy z toho, že by byl dluh převzatý

²⁰² ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 302. ISBN 978-80-7208-922-2.

jen jeho protějškem posouzen jako dluh přiměřený rodinným poměrům, protože kritérium v podobě majetkových poměrů rodiny bude spíše aktuálně jen jakýmsi pomocným vodítkem, větší váhu bude mít aspekt běžnosti nebo každodennosti. Toto má význam zejména v majetnějších rodinách, kde bylo dříve možné zahrnout do společného majetku i dluh, který sice odpovídal majetkovým poměrům rodiny (manželů), ale který výrazně převyšoval běžnost či každodennost potřeby rodiny.²⁰³

7.2.1.3 dluh převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství, k němuž dal druhý manžel souhlas

Druhou výjimku, kdy dluh převzatý jen jedním z manželů za trvání manželství je dluhem společným, představuje dluh, k jehož převzetí udělil druhý manžel souhlas (tedy ten manžel, který není přímým subjektem zavazující se smlouvy). Je důležité podotknout, že souhlas se v tomto případě vyjadřuje pouze ve vztahu k druhému manžel, nikoli k věřiteli (srov. § 732 občanského zákoníku).

Psutka v této věci podotýká, že půjde o jakousi specifickou formu přistoupení k dluhu, přičemž upozorňuje, že souhlas musí být udělen do okamžiku převzetí dluhu, neboť u pozdějšího udělení jde o modifikaci společného jmění manželů spočívající v rozšíření jeho obsahu, kdy je zapotřebí modifikační smlouvy ve formě veřejné listiny.²⁰⁴

Občanský zákoník blíže nspecifikuje, jakým způsobem má být souhlas manžela projeven, a tak se v odborné literatuře prosazuje názor (resp. se předpokládá), že souhlas může být učiněn i v jiné formě, než jaké mělo jednání, ze kterého dluh vznikl, jelikož souhlas manžela smlouvu nezmění ani nedoplní. To znamená, že souhlas může být udělen i ve formě méně přísné (např. u písemné smlouvy lze připustit ústně udělený souhlas). Ve své podstatě se zde uplatní princip bezformálnosti.

²⁰³ OLEJAROVÁ, Žaneta. Majetkové poměry manželů od 1. 1. 2014 podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*. 2013, č. 7, str. 14.

²⁰⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 46. ISBN 978-80-7400-565-7.

Navíc při aplikaci argumentu a contrario ve vztahu k § 732 občanského zákoníku by se dalo možná uvažovat i o souhlasu projeveném mlčky. Toto lze názorně presentovat např. na situaci, kdy manžel u stolu při večeři výslovně sdělí své manželce, že se kvůli prohře v pokru zadlužil ve výši 1.000.000,-Kč (bude jednat o rodinu s běžnými příjmy) a manželka se nikterak k tomuto nevyjádří. Vezme-li se tedy v potaz to, že manželka o dluhu jednoznačně ví, přičemž nedala najevo svůj nesouhlas s takovýmto dluhem, tak se dá docela logicky uvažovat o závěru, že proti dluhu nic nenamítá, že tak s ním mlčky souhlasí.

7.2.1.4 dluh vzniklý z výhradního majetku jen jednoho z manželů rovnající se zisku z tohoto majetku

Jak již bylo výše uvedeno v kapitole 7.1.1.1 – do společného jmění manželů spadá i zisk z majetku, který vlastní výhradně jen jeden z manželů. Na toto pravidlo navazuje § 710 písm. a) občanského zákoníku, dle něhož se dluh vztahující se k tomuto výhradnímu majetku stává součástí společného jmění manželů, a to do výše odpovídající zisku z takového majetku (jinými slovy řečeno: dluh převyšující zisk z majetku patřícímu jen jednomu z manželů nebude společným dluhem manželů).

Tím, že se tedy dluh rovnající zisku z výlučného majetku jednoho manžela stává součástí společného jmění manželů a zároveň se ve svém zbytku stává výlučným dluhem manžela-vlastníka výhradního majetku, dochází k jakémusi štěpení dluhu do dvou majetkových režimů.

Toto pojetí je restriktivnější oproti předchozímu právnímu stavu, protože dříve dikce zákona zněla tak, že ze společného jmění manželů byly vyňaty všechny dluhy vázající se k výhradnímu majetku jednoho z manželů.

Toto pravidlo je založeno na zásadě, že aby mohl být produkován zisk, je nutné věc produkující zisk udržovat a spravovat, což s sebou přináší vynaložení určitých nákladů, a tak je jediné žádoucí a správné se podělit o náklad (dluh) do míry, která odpovídá vyprodukovanému zisku. Jde o zcela logický postup, protože pokud by převzatý dluh

vázající se k výhradnímu majetku šel pouze za manželem-vlastníkem, zatímco veškerý zisk by šel do společného jmění manželů, tak by došlo k výraznému znevýhodnění manžela-vlastníka, neboť by se mu zmenšoval výlučný majetek (ostatně jak bylo shora řečeno – na tomto konceptu byla založena předchozí právní úprava, která byla ze strany zejména odborné veřejnosti velmi kritizována).

S touto tematikou vyvstává několik otázek, na které poukazuje např. Psutka ve svém knižním díle. Ten se např. ptá, jaký má být postup, pokud vznikne výrazný jednorázový náklad (dluh) na věc (např. z důvodu investice), a jaká výše zisku má plynout do společného jmění manželů, jestliže půjde o pravidelné příjmy (typicky např. o nájem). Psutka zastává názor, že vzhledem k podstatě právní konstrukce zisku a nákladů na něj vynaložených by se měl takový zisk spotřebovávat do té doby, než bude zcela uhrazen vynaložený náklad.²⁰⁵ Tomuto názoru svědčí i ta skutečnost, že v případě opačného výkladu (tedy, kdy by se zisk z další pravidelné platby automaticky opětovně začlenil do společného jmění manželů nehledě na výši nákladů) by byl kompletně opomenut smysl a účel daného pravidla a stejně by se tak nebral v potaz celý náklad vynaložený na věc, ale jen jeho část.

7.2.1.5 dluh, který byl do společného jmění manželů přiřazen na základě modifikační smlouvy manželů

Společným dluhem manželů se rovněž může stát i dluh, který jím jinak není, a to díky modifikační smlouvě manželů, která rozšíří obsah jejich společného jmění právě o dluh jinak do něj nespádající. Díky zásadě autonomie vůle je totiž jen na manželích, zda si ohledně dluhů zvolí jiná pravidla než ta, která nabízí sám zákon.

Vzhledem k tomu, že následující řádky popisují jednotlivé typy dluhů, které nespádají do společného jmění manželů, tak není na tomto místě z důvodu neopakování se o těchto dluzích dále více pojednáno.

²⁰⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 23. ISBN 978-80-7400-565-7.

7.2.2 výhradní dluhy

7.2.2.1 dluh vzniklý jinak než převzetím

Společné jmění manželů není zaprvé tvořeno dluhem, který vznikl za existence manželství jinak než dobrovolným smluvním převzetím, přičemž nehraje žádnou roli to, zda tento dluh vznikl jen jednomu z manželů či oběma společně. Příklady dluhu, který nelze smluvně převzít, byly již uvedeny výše (viz kapitola 7.2.1.1).

7.2.2.2 dluh převzatý jen jedním z manželů

Převezme-li za trvání manželství dluh jen jeden z manželů bez vědomí (souhlasu) toho druhého a nepůjde-li o obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny anebo k tomuto dluhu neudělí druhý manžel souhlas, pak platí, že za takovýto dluh odpovídá jen ten manžel, který jej převzal, jelikož ten se vědomě zavázal splnit určitý dluh (srov. kapitolu 7.2.1.2 a 7.2.1.3).

Typicky půjde o případ, kdy jeden z manželů se třetí osobou uzavře sám smlouvu (např. smlouvu o zápůjčce). Neuzavírajícímu manželovi sice přísluší ze zákona právo, aby ho jeho protějšek obeznámil o svých příjmech a stavu svého jmění včetně dluhů (viz § 688 občanského zákoníku), nicméně ve výsledku to bude vždy na zavazujícím se manželovi, zda informuje o tomto svoji druhou polovinu.

Podobně to platilo i dříve, kdy soudní praxe dovodila, že pokud dluh převzatý jen jedním manželem bez souhlasu toho druhého přesahoval majetkové poměry manželů, tak nebyl neplatný, ale netvořil součást společného jmění manželů, stal se výlučným dluhem manžela, jenž jej převzal.²⁰⁶ K dluhu, jehož rozsah přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (poznámka: teď je kritériem obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny) Nejvyšší soud judikoval: „*U závazků, které jsou podle § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák. excesem z míry přiměřené majetkovým poměrům manželů,*

²⁰⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2011 sp. zn. 22 Cdo 153/2009

se nesouhlasící manžel nemůže domáhat jejich neplatnosti podle § 145 odst. 2 obč. zák., protože se nejedná o závazky nesouhlasícího manžela ani o závazky tvořící součást společného jmění, a proto nesouhlasící manžel není takovým závazkem přímo dotčen. Uvedený závěr rovněž zajišťuje ochranu třetích osob - věřitelů, kteří tak nejsou nuceni zkoumat, zda dlužník žije v manželství, jaké jsou jeho majetkové poměry a zda je pravdivé případné tvrzení dlužníka, že se uzavíraný závazek týká pouze jeho výlučného majetku. Na druhé straně nesouhlasící manžel je dostatečně chráněn ustanovením § 143 odst. 1 písm. b) obč. zák., podle něhož není v případě excessu závazku z míry přiměřené majetkovým poměrům manželů povinen takový závazek společně a nerozdílně s druhým manželem plnit.”²⁰⁷

Tento postoj soudní praxe byl rovněž potvrzen např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006 sp. zn. 22 Cdo 2335/2005 nebo ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 33 Cdo 373/2007, kdy zaznělo, že pokud smlouvu o půjčce kontrahoval pouze jeden manžel bez potřeby odsouhlasení druhým manželem, tak je oprávněn i zavázán z tohoto svého právního jednání on sám, a to bez ohledu na skutečnost, zda-li se takto získané peníze staly součástí společného jmění manželů nebo byly spotřebovány na nákup věci, která se zařadila do společného jmění manželů; k tomuto lze dle soudu přihlídnout jen při vypořádání společného jmění manželů, neboť manžel má nárok na vypořádání vnosu.

Okrajově lze podotknout, že tam, kde existuje dohoda manželů o tom, že jejich společné jmění vznikne k okamžiku zániku jejich manželství, platí, že každý z nich během existence manželství nabývá a přebírá dluh samostatně. V těchto případech tak lze jediné doporučit manželi, který by měl v úmyslu zařadit do takto vzniklého společného jmění manželů i dluh, který za trvání manželství sám převzal a který nevznikl v důsledku obstarání běžné či každodenní potřeby rodiny, aby si obstaral svolení druhého manžela, i když vlastně společné jmění v té době neexistuje.

²⁰⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2199/2008

7.2.2.3 dluh vztahující se k majetku patřícímu výhradně jen jednomu z manželů, který převyšuje výši zisku z tohoto majetku

Z § 710 písm. a) občanského zákoníku vyplývá, že v případě dluhu, který se týká majetku patřícímu jen jednomu z manželů, spadá do společného jmění manželů jen ta výše dluhu, která nepřesahuje míru zisku plynoucí z tohoto majetku. Jinými slovy řečeno: výlučným dluhem manžela, který vlastní výhradní majetek, je výše dluhu, jenž nepokryje zisk z onoho majetku (srov. kapitola 7.2.1.4).

7.2.2.4 dluh vzniklý před uzavřením manželství

Obecně platí pravidlo, že to, co manželé nabyli ještě před společným vstupem do manželství, není součástí jejich společného jmění, přičemž toto platí jak pro aktivní složku, tak i pro složku pasivní.

Shora uvedené pravidlo znamená, že dluh, který vznikl před uzavřením manželství, přičemž je zcela jedno, zda se k němu zavázal manžel sám nebo zda se k němu zavázali oba manželé společně, není dluhem patřícím do společného jmění manželů. Uvedené se uplatní i u dluhu vzniklého před manželstvím, jehož splatnost nastala až v době existence manželství.

Tento druh dluhu bývá zpravidla vyrovnán z výhradního majetku manžela, jemuž dluh patří, nicméně není vyloučeno, že k uspokojení bude použit i společný majetek, a to v rozsahu, který by náležel manžel-vlastníkovi dluhu při případném vypořádání společného jmění manželů dle pravidel uvedených v § 742 občanského zákoníku (viz § 732 občanského zákoníku či kapitola 7.2.3.2.2).

7.2.3 odpovědnost manželů za dluhy a jejich uspokojení

Občanský zákoník jakožto hmotně právní předpis obsahuje, co se týče dluhů, i ustanovení procesního charakteru, která před rekonstrukcí občanského zákoníku v hmotněprávní úpravě chyběla. Těmi ustanoveními jsou § 731 až 734, které jsou zařazeny v sekci nazvané jako „Ochrana třetích osob“. Jde o ustanovení upravující pravidla při výkonu rozhodnutí (exekuci).

Je vhodné ovšem poznamenat, že starý občanský zákoník jakožto hmotněprávní předpis soukromého práva do své novelizace provedené zákonem č. 91/1998 Sb. obsahoval rovněž ustanovení procesního charakteru, která upravovala postižení společného majetku manželů. Předmětná novela totiž sice nahradila institut bezpodílového vlastnictví manželů za institut společného jmění manželů, ale na druhou stranu již opomněla na úpravu postižení majetku spadajícího do společného jmění manželů při výkonu rozhodnutí (exekuci). Úpravu této problematiky lze v současném občanském zákoníku hledat od § 731, který se obsahově i formulačně téměř shoduje s § 147 starého občanského zákoníku v jeho původní podobě po nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. od 1. 4. 1964).

Rozhodujícím pro posouzení odpovědnosti manželů za jejich dluh je to, zda dluh vznikl oběma manželům společně nebo zda vznikl jen jednomu z nich a zda se tak stalo před uzavřením manželství, v průběhu jeho trvání či po jeho skončení.²⁰⁸

7.2.3.1 odpovědnost za společný dluh a jeho uspokojení

Jakmile dluh spadá do společného jmění manželů, pak platí, že jsou oba manželé zavázáni společně a solidárně a musí plnit jak z celého jejich společného jmění, tak i z výlučného majetku kteréhokoli manžela.²⁰⁹

²⁰⁸ GROSSOVÁ, Marie Emilie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi: podle stavu k 1.1.2007*. 5. vyd. Praha: Linde, 2007. s. 200. ISBN 978-80-7201-621-1.

²⁰⁹ BOLOM, David. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 29.9.2013]. Dostupné z:

I za dob účinnosti starého občanského zákoníku se prosazovalo, že za společné dluhy manželů patřící do jejich společného jmění jsou oba manželé zavázáni solidárně bez zřetele k výši převzatého dluhu (viz § 145 odst. 3 starého občanského zákoníku).²¹⁰

7.2.3.2 odpovědnost za výlučný dluh a jeho uspokojení

Jestliže půjde o dluh jednoho z manželů, který vznikl ještě před uzavřením manželství, nebo o dluh, který sice vznikl až po uzavření manželství, ale nejsou naplněny podmínky pro zařazení dluhu do společného jmění manželů (viz kapitola 7.2.1.2, 7.2.1.3, 7.2.1.4 a 7.2.1.5), tak za něj odpovídá jen ten manžel, kterému dluh vznikl. Z uvedeného lze říci, že výlučné dluhy jednoho z manželů je možné dále dělit na ty, které vznikly před uzavřením manželství, a na ty, které vznikly za trvání manželství.

K uspokojení takového výhradního dluhu manžela se použije výlučný majetek manžela-dlužníka a případně část společného majetku, která by odpovídala podílu zadluženého manžela v případě vypořádání společného jmění manželů.²¹¹ Občanský zákoník totiž obsahuje ustanovení, in concreto § 732, které vymezuje čtyři druhy dluhů, pro které lze společné jmění manželů postihnout i za výlučný dluh jen jednoho z manželů, avšak jen do výše, jež by představovala podíl manžela-dlužníka, kdyby bylo společné jmění manželů vypořádáno dle pravidel uvedených v § 742 téhož zákona. Ratio tohoto východiska je založeno na tom, že oba manželé jsou vlastníky majetku spadajícího do jejich společného jmění.

Do kategorie těchto dluhů patří (1) dluh spočívající v povinnosti manžela plnit výživné, (2) dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů, (3) dluh vzniklý jednomu z manželů ještě před uzavřením manželství a (4) dluh, který vznikl bez vědomí druhého

<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/vybrane-otazky-k-problematice-exekuce-spolecneho-jmeni-manzelu-nebo-LUZNA>, Romana. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*. 2009, č. 6, str. 11.

²¹⁰ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 91. ISBN 978-80-7357-597-7.

²¹¹ BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013. Právo (Anag). s. 119. ISBN 978-80-7263-819-2.

manžela a u kterého není splněna zákonná podmínka pro zařazení do společných dluhů (viz kapitola 7.2.1.2 a 7.2.1.3), přičemž opomenutý manžel projeví bezodkladně poté, co se o existenci dluhu dozví, vůči věřiteli nesouhlas s tímto dluhem.

Jestliže tedy bude probíhat výkon rozhodnutí (exekuce) vůči společnému jmění manželů a zjistí se, že jde o některý z výše uvedených dluhů, bude muset soud (exekutor) vyřešit předběžnou otázku spočívající v určení výše vypořádacího podílu manžela-dlužníka, kdyby došlo k vypořádání společného jmění manželů. Bude tedy potřeba provést simulované vypořádání společného jmění manželů (společné jmění manželů tímto nezaniká, trvá i nadále) kdy se užije § 742 občanského zákoníku, tudíž bude nutné brát ohled i na skutečnosti jako je např. potřeba nezaopatřených dětí, příspěví každého manžela s péčí o děti nebo kompenzace prostředků vynaložených z výlučného majetku do společného aj.²¹² Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k tomuto uvedla ve svém stanovisku, které se zabývá výkladovými otázkami spojenými s možným postihem společného majetku, toto: „*Neprokáže-li manžel povinného takové skutečnosti nebo nebude-li prokázáno něco jiného, uplatní se zásada, že (hypotetické) podíly obou manželů jsou stejné (§ 742 odst. 1 písm. a) OZ) a pouze v této míře může být také pro vydobytí výlučného dluhu společné jmění postiženo.*“²¹³ K uvedenému je vhodné dodat, že v případě, kdy má manžel-dlužník více věřitelů, kteří se postupně chtějí uspokojit z jeho vypořádacího podílu, tak je při zjišťování hodnoty tohoto podílu při opakovaném domnělém vypořádání společného jmění manželů nutné brát v potaz nejen hodnoty, které v mezidobí přibýly nebo ubyly ze společného jmění manželů, ale i předchozí postižení vypořádacího podílu dlužícího manžela, přičemž v úvahu přichází i ta možnost, že vypořádací podíl manžela-dlužníka bude takto spotřebován.

I přestože to zákon výslovně neříká, tak s ohledem na zásadu subsidiarity a zásadu

²¹² KRÁLÍK, Michal. Vypořádání SJM – možná nerovnost podílů. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 6, str. 40 nebo PEŠTUKA, Petr. Hodnota majetku při rozdělení SJM. *Rodinné listy*. 2012, č. 2, str. 35 nebo DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Změny ve vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2015, č. 12, str. 3.

²¹³ Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti. Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů. In: *obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf

přiměřenosti, které ovládají exekucí majetku (díky těmto zásadám např. platí, že za situace, kdy k uspokojení pohledávky věřitele postačuje jeden ze způsobů provedení exekuce/výkonu rozhodnutí, tak by se nemělo přistupovat k postihu dalšího majetku nebo majetku zcela neodpovídajícímu hodnotě vymáhané pohledávky), by se věřitel u výhradního dluhu jednoho z manželů měl prvotně uspokojit z majetku patřícímu výhradně tomu manželovi, k jehož osobě se váže dluh, a teprve až poté, kdy by výlučný majetek nepostačoval, by se měl postihnout společný majetek manželů, resp. jeho část. Dodržování uvedeného pravidla je jedním z prostředků ochrany manžela-nedlužníka.

7.2.3.2.1 výlučný dluh vzniklý za trvání manželství

Na dluh vzniklý za trvání manželství pouze jednomu z manželů se vztahuje přímo § 731 občanského zákoníku, který říká, že za této situace se věřitel může při výkonu rozhodnutí (exekuci) uspokojit i z toho, co se nachází ve společném jmění manželů. Předmětné ustanovení tak posiluje možnosti věřitele uspokojit svou pohledávku, kterou má jen za jedním z manželů. Z logiky věci se nabízí, že aby takovýto dluh mohl být uspokojen ze společného jmění manželů, tak musí společný majetek v době exekuce existovat, nicméně soudní praxe v minulosti dovodila i to, že: *„K vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídít výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon rozhodnutí nebylo vypořádáno.“*²¹⁴

Vzhledem ke znění shora uvedeného ustanovení, které mluví, že se takovéto pravidlo uplatní u dluhu „vzniklého“ za trvání manželství, tak lze na základě gramatického výkladu usuzovat, že zřejmě půjde jak o dluh, který byl převzat jedním z manželů, tak i o dluh, který převzat nebyl (např. pokuta, neuhrazená daň aj.).

Shora uvedené pravidlo je však modifikováno z důvodu ochrany druhého manžela, přičemž tato ochrana se projevuje tak, že majetek ve společném jmění manželů není postižen v plném rozsahu, ale jen částečně (viz § 732 občanského zákoníku, o kterém

²¹⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003 sp. zn. 20 Cdo 238/2003, uveřejněné pod číslem 74/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

se zmiňuje kapitola 7.2.3.2, viz její druhý odstavec a násl.).

Ze zmíněného § 732 občanského zákoníku je evidentní, že pokud půjde o dluh, který vznikne za trvání manželství bez vědomí druhého manžela, přičemž nepůjde o obstarání každodenní či běžné potřeby rodiny, tak aby manžel-nedlužník zabránil tomu, že dluh jeho partnera, o kterém nic nevěděl, se uspokojí z celého rozsahu společného majetku (tedy nejen z části patřící manžel-dlužníkovi, ale i z části patřící jemu), musí být aktivní – musí upozornit věřitele, že o dluhu do té doby nevěděl a že s ním nesouhlasí. Odborná periodika říká, že je nutné nesouhlas projevit výslovně; tak, aby bylo znatelné, že manžel, který při vzniku dluhu právně nejednal, např. nepodepisoval úvěrovou smlouvu, je proti tomuto dluhu.²¹⁵

K tomuto je nutno poukázat na nedávno vydané rozhodnutí²¹⁶ Nejvyššího soudu, které připomnělo ve sporu, kde se manželka dlužícího manžela snažila částečně zastavit výkon exekuce s poukazem na pravidlo obsažené v § 732 občanského zákoníku (tvrdila totiž, že se o dluhu svého manžela ve výši 3,8 mil. korun, který vznikl v roce 2010 z titulu ručení, dozvěděla až v roce 2014 na základě exekučního příkazu o provedení exekuce prodejem nemovitých věcí, které patřily do společného jmění manželů, a že hned poté vůči věřiteli vyslovila s dluhem jasný nesouhlas), že: *„K vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařít výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon rozhodnutí nebylo vypořádáno. Ve vztahu k novému občanskému zákoníku je podstatné, zda vymáhaný dluh vznikl ještě za účinnosti zákona č.40/1964 Sb., když podle přechodných ustanovení nového občanského zákoníku (§ 3028 odst. 3 o. z.) se vznik dluhu včetně práv a povinností, z něho vyplývajících, řídí dosavadními právními předpisy, jimiž se řídí i vypořádání zaniklého SJM (§ 3028 odst. 2 o. z.). Tímto předpisem je zákon č.40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013. Z uvedeného je zřejmé, že prostor pro zastavení exekuce v rozsahu upraveném v § 732 o. z. není dán.“* Obdobně hovoří i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 3416/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. 22 Cdo

²¹⁵ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Konec manželství v Čechách? *Právní fórum*. 2012, č. 3, str. 92.

²¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2016 sp.zn. 20 Cdo 5402/2015

3779/2014 nebo náleží Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. Pl. ÚS 1/14.

Rovněž je vhodné poukázat i na to, že již *za dob staré právní úpravy* existovala snaha chránit proti dikci zákona druhého manžela, který nebyl kontrahentem smlouvy. Soudy totiž začaly časem aplikovat pravidlo, že v případě dluhu, který sice byl součástí společného jmění manželů, ale vznikl na základě právního jednání jen jednoho z manželů, musel věřitel v nalézacím řízení vymáhat splnění dluhu jen po manželovi, který se sám smluvně zavázal, a nikoli po tom druhém (žalobu musel podat jen proti tomu manželovi, který jednal), byť v rámci exekuce mohlo dojít k uspokojení dluhu postižením společného jmění manželů. V praxi totiž vyvstala otázka, jestli splnění dluhu může věřitel soudně vymáhat v nalézacím řízení i po druhém manželovi, který nebyl účastníkem právního jednání, ze kterého vznikl vymáhaný dluh (tj. zda manžel-nedlužník může být ve sporu pasivně věcně legitimován).

Zprvu soudy zastávaly stanovisko, že u dluhů spadajících do společného jmění manželů, jsou manželé společnými dlužníky a že dlužnická solidarita je založena *ex lege*, a proto jsou na místě všechny právní následky pasivní solidarity stanovené v § 511 starého občanského zákoníku.²¹⁷

Postupem času se však jurisdikce²¹⁸ od tohoto stanoviska odklonila, neboť došla k názoru, že není možné se u soudu v nalezacím řízení domáhat uložení povinnosti plnit někomu, kdo nebyl účastníkem právního jednání, z něhož dluh zavazující k plnění vznikl, že je pouze možné v rámci vykonávacího řízení postihnout společné jmění manželů v celém rozsahu, a tím tak uspokojit dluh i z majetku druhého manžela-nedlužníka. Výsledkem toho všeho tedy bylo, že pro dluh, který se řadil do společného jmění manželů, bylo možné získat exekuční titul znějící jen proti jednomu z manželů.

Uvedené bylo poprvé vyrčeno v rozhodnutí velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo 677/2005, které bylo v tomto směru zlomovým rozhodnutím. Nejvyšší soud v předmětném

²¹⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004 sp. zn. 32 Odo 529/2003

²¹⁸ např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2011 sp. zn. 33 Cdo 2930/2009 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2013 sp. zn. 21 Cdo 967/2013

rozhodnutí poukázal, že je třeba při aplikaci práva hledět zejména na základní zásady soukromého práva a požadavky praktického života a neapelovat na textu zákona. Soud argumentoval tím, že by při setrvání na dosavadním názoru docházelo k narušení právních vztahů právní nejistotou. Rovněž argumentoval zásadou pacta sunt servanda, kdy uvedl, že tento princip může být naplno prosazen jedině mezi účastníky právního jednání, což v daném případě není splněno. Dále uvedl, že dluh nasmlouvaný jedním z manželů nemusí mít jen charakter peněžitého dluhu a že by mohlo dojít k situaci, kdy manžel-nedlužník nebude objektivně schopen vymáhaný dluh splnit. Soud nezapomněl dále zmínit, že je velmi nespravedlivé zavázat někoho smluvní povinností (např. povinností zaplatit sankci, úrok z prodlení atd.), o které neměl vůbec tušení, kdy vlastně ani nezná obsah povinnosti. Citovaný rozsudek samozřejmě neunikl pozornosti odborné veřejnosti, kdy ohledně onoho závěru soudu byly vedeny četné polemiky.²¹⁹

Další pravidlo ohledně uspokojení výlučného dluhu jen jednoho z manželů je obsaženo v § 733 občanského zákoníku, jenž říká, že pokud se jeden z manželů zavázal k dluhu v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů či rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, pak věřitel smí svoji pohledávku za manželem-dlužníkem uspokojit ze všeho, co by bylo součástí společného jmění manželů, kdyby ke smlouvě manželů či k rozhodnutí soudu nedošlo.

7.2.3.2.2 výlučný dluh vzniklý před uzavřením manželství

U tohoto typu dluhu došlo oproti předchozí právní úpravě k podstatné změně, kterou lze považovat za průlomovou, neboť dříve nebylo možné společný majetek manželů, resp. jeho část představující vypořádací podíl manžela-dlužníka, postihnout za dluh vzniklý před existencí manželství. V současnosti toto připouští § 732 občanského zákoníku, který to sice takto výslovně neuvádí, nicméně lze to z něj dovodit.

Již před rekodifikací občanského zákoníku část odborné veřejnosti poukazovala na

²¹⁹ SPÁČIL, Jiří. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*. 2008, č. 3, str. 84 nebo MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20, str. 747 nebo PJAJČÍKOVÁ, Pavla. K rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ČR aneb důsledné dodržování dělby moci – brána demokracie. *Právní rozhledy*. 2008, č. 6, str. 222.

vhodnost přijetí tohoto nového právního konceptu. Uváděla, že majetek ve společném jmění manželů patří oběma manželům, že každý z nich má ve společném majetku svůj díl a že nemůže hrát roli to, zda manželé vznikl dluh před nebo po uzavření manželství; že je zejména na snoubencích, aby byli bdělí svých práv, aby se navzájem informovali o stavu svého jmění, aby zvážili rizika spojená se vstupem do manželství a aby případně zvolili modifikovaný režim úpravy jejich majetkových práv.

Např. Mádr konstatoval, že někteří povinní zneužívají právní úpravu na úkor svých věřitelů, neboť ti nejsou schopni vymoci svoji pohledávku za solventními dlužníky, že např. majetkové hodnoty, ze kterých by se věřitelé mohli případně uspokojit, povinní záměrně skrývají do společného jmění manželů z důvodu nemožnosti jeho postihu.²²⁰

Dále např. Melzer, Tégl a Šínová v jejich společné publikaci vyslovili, že možnost postihnout majetek ve společném jmění manželů za dluh vzniklý před uzavřením manželství je naprosto legitimní a správné řešení. Tito autoři své stanovisko opřeli o princip alokace rizik mezi věřitelem a nedlužícím manželem, kdy se přiklonili k ochraně věřitele. Uvedli, že je potřeba vzájemně porovnat rizika, která nese věřitel, s riziky, která jsou na straně manžela-nedlužníka, přičemž že je nutné zejména posoudit, kdo z nich má větší možnost se vyvarovat negativním důsledkům a kdo z nich ponese menší náklady s tím spojené. Po srovnání došli k závěru, že manžel-nedlužník má oproti věřiteli mnohem lepší příležitost k zabránění rizika postižení společného majetku s minimálními náklady, přičemž argumentovali tím, že za prvé věřitel nijak nemůže ovlivnit uzavření manželství svého dlužníka a za druhé že zákon umožňuje nedlužícímu manželi smluvně modifikovat své majetkové poměry s druhým manželem (tj. oddálit vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství nebo společné jmění manželů vůbec nezaložit či jeho rozsah zúžit). Autoři uvedli, že nevěnování pozornosti možným modifikacím zákonného režimu společného jmění manželů nemůže jít k tíži věřitele, který očekává, že jeho pohledávka bude uspokojena nehlédě na to, zda došlo či nedošlo k uzavření manželství.²²¹

²²⁰ MÁDR, Jaroslav. In: JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 79. ISBN 978-80-7552-080-7.

²²¹ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19, str. 649.

7.2.3.3 krátký exkurz o § 262a a 262b občanského soudního řádu

Pro postih společného jmění manželů při vykonávání soudního rozhodnutí má zásadní význam § 262a občanského soudního řádu (vztažmo § 42 exekučního řádu), který doznal v důsledku přijetí nové právní úpravy významné změny, a § 262b téhož zákona, který byl do občanského soudního řádu později začleněn. Předmětné změny provedl s účinností od 1. 7. 2015 zákon č. 139/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

Do 30. 6. 2015 (tedy ještě rok a půl po účinnosti nové hmotněprávní úpravy) § 262a občanského soudního řádu zněl v odst. 1 takto: *„Výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů. Za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.“*

Existence tohoto znění i po přijetí občanského zákoníku vyvolala mezi laickou i odbornou veřejností rozruch, neboť se objevil názor, že pro účely výkonu rozhodnutí (exekuce) není procesněprávní úprava v souladu s hmotněprávní úpravou obsaženou právě v občanském zákoníku a že občanský soudní řád spolu s exekučním řádem jakožto procesněprávní předpisy umožňují postihnout majetek ve společném jmění manželů ve větším rozsahu, než dovoluje hmotné právo.

Na tento názor zareagovala Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti, která ve svém stanovisku²²² veřejnost ujistila, že hmotné právo koresponduje s procesním ohledně postižení majetku nacházejícím se ve společném jmění manželů, přičemž poukázala na rozdílnost pojmů „nařízení“ a „výkon“ rozhodnutí. Komise uvedla, že fáze nařízení výkonu rozhodnutí, stejně tak fáze vydání exekučního příkazu, je striktně formální (že soud v této fázi zkoumá jen exekuční titul a podmínky výkonu rozhodnutí/exekuce) a že v této fázi není reálně možné zjišťovat rozsah společného jmění manželů (resp. který majetek může být exekučně postižen), že toto lze zjistit až po kontaktu s povinným a jeho manželem, který je rovněž účastníkem vykonávacího (exekučního) řízení. Komise dále uvedla, že jedním z nejdůležitějších účinků výkonu rozhodnutí (exekuce) je vznik tzv. inhibitoria, kdy se povinný o výkonu rozhodnutí (exekuci) dozvídá v okamžiku, kdy již nemůže se svým majetkem zcela volně nakládat, a proto musí být z tohoto důvodu výkon rozhodnutí (exekuce) veden i na takový majetek, který však následně nebude výkonem rozhodnutí (exekucí) skutečně postižen. Jinými slovy řečeno: nařídit šlo, ale vykonat již nešlo.

Předmětné ustanovení se nicméně od 1. 7. 2015 pozměnilo tak, že soud je povinen před nařízením výkonu rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, stejně tak exekutor před vydáním exekučního příkazu, zjistit, zda (ne)existuje modifikační smlouva či dohoda manželů nebo rozhodnutí soudu modifikující společné jmění manželů tím, že nahlédne do veřejného rejstříku – do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (o této evidenci pojednává více kapitola 8 v úvodním závěru, tj. před specifikací jednotlivých typů smluvených režimů), a případně při nařízení výkonu rozhodnutí (vydání exekučního příkazu) musí z modifikace vycházet.

To, že byl obsah modifikačních listin do předmětné novely ve vztahu k exekutorovi tabuizován, bylo ze strany odborné veřejnosti velmi kritizováno.²²³

²²² Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti. Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů. In: *obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf

²²³ např. NEPRAŠOVÁ, Lucie. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce. In: *pravniportal.cz* [online]. [cit. 24.2.2015]. Dostupné z:

Soud (exekutor) je však vázán zněním modifikace jen u dluhu, který vznikl až po zápisu příslušné listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, přičemž v případě, že nelze zjistit, zda dluh vznikl před či po zápisu, tak zákon stanovuje vyvratitelnou právní domněnku, že dluh vznikl před zápisem. Soud (exekutor) bere ohled na modifikaci i v případě, že jde o vydobytí dluhu, který vznikl před zápisem informace o modifikaci do předmětné evidence, vyslovil-li s tím souhlas oprávněný (viz § 262a odst. 2 občanského soudního řádu).

Co se týče § 262b občanského soudního řádu, tak toto ustanovení bylo do zákona začleněno z důvodu poskytnutí zcela jasné odpovědi na otázku, jakým způsobem se může manžel-nedlužník bránit, jestliže jsou postiženy v rámci výkonu rozhodnutí (exekuce) i jeho věci nad míru stanovenou zákonem.

Do přijetí onoho ustanovení poskytující jasnou odpověď se však v odborné literatuře objevilo několik rozličných názorů ohledně odpovědi (řešení). Někteří autoři²²⁴ vyděli východisko v podání vylučovací (excindanční) žaloby manželem-nedlužníkem, kdy by v případě úspěchu došlo k zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. f) občanského soudního řádu. Autoři uváděli, že by soud při projednávání vylučovací žaloby v rámci předběžné otázky určil za užití pravidel zakotvených v § 742 občanského zákoníku rozsah společného majetku manželů, přičemž manžel-nedlužník by byl úspěšný jen tehdy, pokud by hodnota postiženého majetku ve společném jmění převyšovala hodnotu potencionálního vypořádacího podílu manžela-povinného. Tomuto postupu přitakával i § 267 odst. 2 občanského soudního řádu ve znění do 30. 6. 2015 (toto ustanovení bylo právě shora uvedenou novelou k citovanému datu zrušeno), který zněl následovně: „*Obdobně podle odstavce 1 se postupuje, byl-li nařízeným výkonem rozhodnutí postižen majetek, který patří do společného jmění manželů nebo se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí považuje za majetek patřící do společného jmění povinného a jeho manžela, ale vymáhanou pohledávku nelze z tohoto*

<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/spolecne-jmeni-manzelu-a-jeho-postih-v-ramci-exekuce>

²²⁴ JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 95. ISBN 978-80-7552-080-7 nebo DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, č. 11-12, str. 519 nebo POHL, Tomáš. Manželé a výkon rozhodnutí (exekuce). *Rodinné listy*. 2012, č. 2, str. 7.

majetku uspokojit.”, přičemž odstavec první stanovoval toto: „*Právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona.*”. Tento postup preferovala i soudní praxe.²²⁵ Nicméně u tohoto postupu se poukazovalo na jeho komplikovanost, složitost a časovou náročnost.

Jiní autoři byli názoru, že procesní obrana manžela-nedlužníka by mohla spočívat v podání návrhu na částečné zastavení výkonu rozhodnutí, čímž by došlo k zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu.²²⁶ Tento postup zcela výjimečně připouštěla i judikatura Nejvyššího soudu.²²⁷

Od 1. 7. 2015 občanský soudní řád výslovně říká právě ve shora uvedeném § 262b, že procesní obranou manžela povinného je návrh na zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) v té části, co je postižen majetek, který postižen být nemůže. Důvodová zpráva k novele (tj. k zákonu č. 139/2015 Sb.) uvádí, že vylučovací žaloba je zdlouhavým a nepružným prostředkem, a proto je tato možnost ponechána třetím osobám, zatímco pro obranu manžela je jako rychlejší řešení určen návrh na zastavení výkonu rozhodnutí, u kterého navíc odpadá poplatková povinnost za soudní poplatek.

7.3 obvyklé vybavení rodinné domácnosti (§ 698 – 699)

Vzhledem k tomu, že se kapitola sedmá této práce zabývá předmětem společného jmění manželů, je žádoucí se v této části práce zmínit o specifickém institutu označovaném jako „obvyklé vybavení rodinné domácnosti”.

Tento institut je občanským zákoníkem definován jako soubor movitých věcí, které

²²⁵ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 20 Cdo 1054/2002 nebo jeho usnesení ze dne 11. 1. 2005 sp. zn. 20 Cdo 2320/2004 či usnesení ze dne 23. 11. 2006 sp. zn. 20 Cdo 329/2006

²²⁶ SVOBODA Karel, SMOLÍK, Pavel, a kol. *Občanský soudní řád - komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 900. ISBN 978-80-7400-506-0.

²²⁷ srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. 26 Cdo 3140/2015 nebo jeho usnesení ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4525/2014 či usnesení ze dne 25. 9. 2012 sp. zn. 20 Cdo 1561/2012

běžně slouží k uspokojení nezbytných životních potřeb rodiny a jejích členů, přičemž je zcela irelevantní, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich (viz § 698 odst. 1 občanského zákoníku). Z uvedeného vyplývá, že institut je založen na soudržnosti rodiny a solidaritě mezi jejími členy, kdy je kladen především důraz na funkci věcí a kdy vlastnický aspekt jde stranou – je bez významu, zda věc je ve výhradním vlastnictví jednoho z manželů, v podílovém spoluvlastnictví nebo je užívána na základě jiného právního titulu (např. z důvodu nájmu, zápůjčky atd.).²²⁸ Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku se lze dozvědět, že zdrojem úpravy tohoto institutu byly cizí právní řády, které danou problematiku standardně obsahují.

Pro obvyklé vybavení rodinné domácnosti platí speciální pravidlo, a to že věci jej tvořící jsou vyjmuty ze společného jmění manželů; tyto věci podléhají z důvodu ochrany rodiny a třetích osob zvláštnímu majetkovému režimu; jde o specifický režim v oblasti manželského majetkového práva. Onen institut je právně oddělen od společného jmění manželů. To, že je obvyklé vybavení rodinné domácnosti právně odděleno od společného jmění manželů, podtrhuje i ten fakt, že je v občanském zákoníku zařazeno před ustanovení, která upravují manželské majetkové právo; institut je zařazen v rámci oddílu „obecná ustanovení“ v dílu „povinnosti a práva manželů“. Tomuto rozdělení po právní stránce rovněž nasvědčuje i předchodné ustanovení § 3038 občanského zákoníku, které říká, že veškeré věci patřící do obvyklého vybavení rodinné domácnosti manželů před přijetím občanského zákoníku nadále nebudou součástí společného jmění manželů.²²⁹

Došlo tak k vynětí těchto věcí ze společného jmění manželů ex lege, přičemž na otázku, do jakého režimu ony věci spadají, lze dle Uhlíře odpovědět tak, že se mohou nacházet buď v bezpodílovém spoluvlastnictví, jestliže byly nabyty z prostředků ze společného jmění manželů, nebo v podílovém spoluvlastnictví anebo mohou výhradně patřit jednomu z manželů.²³⁰

²²⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*. 2014, č. 1, str. 28.

²²⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 36-39. ISBN 978-80-7400-565-7.

²³⁰ UHLÍŘ, David. Právní úprava společného jmění manželů. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, str. 17.

Ustanovení, která upravují obvyklé vybavení rodinné domácnosti, jsou však kogentní povahy a uplatní se bez ohledu na majetkový režim manželů, ledaže manžel opustí rodinnou domácnost v úmyslu učinit tak trvale nebo manželé uzavřou dohodu o odděleném bydlení. Občanský zákoník totiž explicitně říká, že smlouvou ani rozhodnutím soudu nemohou být dotčena ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti; tato ustanovení nelze vyloučit ani změnit (viz § 718 odst. 3 nebo § 727 odst. 1 občanského zákoníku).

Jak již bylo výše řečeno – obvyklé vybavení rodinné domácnosti je tvořeno movitými věcmi, které jsou nezbytné pro zachování chodu domácnosti a které jsou používány pravidelně. Jde o věci, bez kterých by rodina jako společenství lidí nemohla fungovat.²³¹ Jakési přibližné vymezení, co lze považovat za obvyklé vybavení rodinné domácnosti, lze najít např. v § 322 odst. 2 písm. b) občanského soudního řádu, kde je uveden demonstrativní výčet takovýchto věcí. Dle předmětného ustanovení jde zejména o lůžko, stůl, židle, kuchyňskou linku, kuchyňské nářadí a nádobí, ledničku, sporák, vařič, pračku, vytápěcí těleso, palivo, příkrývku a ložní prádlo; ustanovení bylo doplněno (rozšířeno) k 1. 9. 2015 na základě zákona 164/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

S ohledem na to, že občanský zákoník obsahuje široké pojetí věci v právním slova smyslu, spadají do této množiny i práva, která slouží rodinné domácnosti. Zákon schválně neurčuje, která věc má a která nemá spadat do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, protože věci sloužící k uspokojení nezbytných životních potřeb v jedné rodině se nemusí nutně shodovat s věcmi, které stejnému účelu slouží v jiné rodině. Pro určení je rozhodující pouze účel věci, kterým je naplnění obvyklé potřeby určité rodiny a jejích členů.²³² Vzhledem k tomu, že je zapotřebí brát v úvahu všechny členy

²³¹ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého. s. 51. ISBN 978-80-271-0431-4.

²³² BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013. Právo (Anag). s. 111. ISBN 978-80-7263-819-2.

rodinné domácnosti, tak do věcí tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti bude nutné zařadit i věci související například s potřebami nezletilého dítěte nebo osoby se zdravotním postižením.

Určení toho, co zařadit do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, tedy bude spočívat na subjektivním posouzení s ohledem na životní a majetkovou úroveň jednotlivé rodiny. Snad jen u nemovité věci lze říci, že nebude spadat (resp. by neměla spadat) do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, protože znění ustanovení, kde je obsažena definice tohoto institutu (viz § 698 odst. 1 občanského zákoníku), mluví pouze o souboru movitých věcí (o nemovité věci není zmínky). Tento zvláštní institut je specifický rovněž i v tom, že majetkové hodnoty, které jej tvoří, jsou oproti společnému jmění manželů vždy kladné (obvyklé vybavení rodinné domácnosti není tvořeno dluhy).²³³

Co se týče disponování s obvyklým vybavením rodinné domácnosti, tak zde platí přísnější pravidla než u správy společného jmění manželů v zákonném režimu. K nakládání s věcí spadající do obvyklého vybavení rodinné domácnosti je potřeba vždy souhlasu obou manželů; výjimku tvoří pouze věc nepatrné hodnoty – s tou může manžel jakkoliv nakládat i bez souhlasu druhého manžela (viz § 698 odst. 2 občanského zákoníku). Uvedené platí i u věci, kterou vnesl do rodinné domácnosti jeden z manželů ze svého výlučného vlastnictví; k takové věci sice druhému manželovi nepřísluší vlastnické právo, ale má k ní právo užívací. Ve své podstatě tak dochází k zásahu do výlučného vlastnického práva toho manžela, kterému věc patří, přičemž ono omezení platí po celou dobu trvání rodinné domácnosti. Pokud by manžel s věcí patřící do obvyklého vybavení rodinné domácnosti naložil bez vědomí (resp. souhlasu) druhého manžela, tak občanský zákoník, in concreto § 698 odst. 3, dává takto opominutému (obejitému) manželovi možnost se dovolat neplatnosti právního jednání. Zde je tedy ochrana rodiny a jejích členů nadřazena ochraně třetích osob, které jednají s jediným manželem; tyto třetí osoby ovšem mají možnost si z opatrnosti při každém právním jednání s jediným manželem vyžádat souhlas druhého manžela.

²³³ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 96. ISBN 978-80-7478-457-6.

V okamžiku, kdy se jeden z manželů rozhodne trvale opustit rodinnou domácnost, má manžel, jehož výlučná věc byla v důsledku rodinného žití začleněna do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, právo žádat druhého manžela, aby mu takovouto věc vydal zpět. U věci společných platí, že si je manželé mají rozdělit rovným dílem, pokud to povaha věci nevyklučuje, v opačném případě mají být aplikovány normy upravující zrušení a vypořádání spoluvlastnictví (viz § 699 odst. 1 občanského zákoníku). Uvedená pravidla se ovšem nepoužijí u věci, která je používána i k uspokojení obvyklých životních potřeb nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a ke kterému mají oba manželé jakožto rodičové vyživovací povinnost, nebo která slouží k uspokojení obvyklých životních potřeb nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a které bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo (viz § 699 odst. 2 občanského zákoníku). Manžel, který trvale opustí rodinnou domácnost, tedy nemá právo žádat věc jemu výlučně patřící zpět, pokud tato věc je potřebná v rodinné domácnosti, kde dítě zůstalo, resp. manžel setrvávající v rodinné domácnosti má právo požadovat, aby tato věc v rodinné domácnosti zůstala.

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti není vázáno na existenci manželství, ale na existenci rodinné domácnosti, kterou lze chápat jako společné soužití osob, mezi nimiž existují zpravidla příbuzenské vztahy (rodinnou domácnost mohou tvořit manželé, rodiče a dítě nebo jeden rodič a dítě atp.) Dle odborné literatury lze trvalým opuštěním rodinné domácnosti chápat i stav, kdy manželé sice spolu sdílejí společný prostor (resp. obydlí), ale již nemají společný ekonomický, sociální a intimní život. Samotná skutečnost žití na jednom místě není totiž rozhodující, důležitým kritériem je trvalá rodinná separace.²³⁴

Od věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti je nutno odlišit základní vybavení rodinné domácnosti (§ 1667 občanského zákoníku totiž stanovuje, že pozůstalý manžel nabývá vlastnické právo k movitým věcem, které tvoří základní vybavení rodinné domácnosti, i když není dědicem; to neplatí, pokud pozůstalý manžel

²³⁴ ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. s. 96. ISBN 978-80-7478-457-6.

bez vážných důvodů nesdílel se zůstavitelem rodinnou domácnost). Z uvedeného tedy plyne, že u věcí základního vybavení půjde o užší okruh takovýchto předmětů (bude se jednat jen o část věcí spadajících do obvyklého vybavení rodinné domácnosti). Takové věci však mohou, ale nemusí spadat do množiny věcí tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti.²³⁵ Důvodová zpráva k tomuto uvádí: „*Účelem návrhu (shodujícího se s obdobnými úpravami v jiných státech) je zajistit pozůstalému manželu nejnужnější podmínky k dalšímu životu v souladu se zásadami slušnosti.*“, přičemž dále vysvětluje, že za základní vybavení bude možno považovat např. nábytek, nádobí, ložní prádlo apod., tedy věci nezbytné k fungování domácnosti, a naopak za základní vybavení nebude možno považovat např. osobní automobil.

Pro informaci je vhodné poznamenat, že pojem „věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti“ přinesl v roce 1998 zákon č. 91/1998 Sb. (viz kapitola 2.4.3), kdy jedním z důvodů, proč byl tento termín zaveden, byla potřeba posílit povinnosti manželů ohledně přispívání každého z nich na uspokojení běžných potřeb rodiny. Zákon tehdy nikterak nedefinoval tento termín, a tak jeho vymezení bylo ponecháno na rozhodovací praxi soudů. Pojem souvisel se zúžením společného jmění manželů, neboť dříve věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti patřily do společného jmění manželů, přičemž nebylo možné jakkoliv smluvně upravit, aby takovéto věci byly ze společného jmění manželů vyjmuty. Manželé tedy měli sice za dob platnosti starého občanského zákoníku možnost na základě smlouvy nebo na základě rozhodnutí soudu zúžit své společné jmění, ale zúžení se nesmělo dotknout obvyklého vybavení společné domácnosti (viz § 143a odst. 2 a § 148 odst. 1 a 2 starého občanského zákoníku). Při takovém zúžení tedy došlo k tomu, že společné jmění manželů tvořilo pouze obvyklé vybavení společné domácnosti a ostatní věci byli buď ve výhradním vlastnictví, nebo např. v podílovém spoluvlastnictví (v současné době je možné zrušit společné jmění manželů, přičemž takové zrušení se nijak nedotkne obvyklého vybavení rodinné domácnosti, neboť to netvoří společné jmění manželů).²³⁶

²³⁵ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. s. 243. ISBN 978-80-7478-325-8.

²³⁶ BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013. Právo (Anag). s. 111. ISBN 978-80-7263-819-2.

7.4 správa v zákonném režimu (§ 713 – 715)

Správou jmění se rozumí veškerá činnost, která souvisí s jeho řádnou péčí, přičemž rozsah této činnosti je pak dán povahou a kvalitou spravované věci.²³⁷ Správa jmění v sobě zahrnuje také úhradu nákladů spojených s užíváním a udržováním jmění – např. správa rodinného domu zahrnuje nejen jeho pravidelnou údržbu, ale i placení daně z nemovité věci, pojištění atd. Do správy jmění lze zařadit i ochranu proti neoprávněným zásahům třetích osob.²³⁸ Ve správě konkrétní věci se projevuje výkon dispozičních oprávnění vlastníka k oné věci.²³⁹ Právní úprava správy společného jmění manželů v zákonném režimu se až na určité odchylky velmi podobá předchozí právní úpravě.

Občanský zákoník ve svém § 713 odst. 1 stanovuje, že oba manželé smějí věc, která spadá do jejich společného jmění, užívat, brát z ní plody a užitky, udržovat ji, nakládat s ní, hospodařit s ní či ji spravovat. Zároveň předmětné ustanovení stanovuje, že správa takové věci však může být na základě dohody manželů svěřena i jen jednomu z nich. Z uvedeného tedy vyplývá, že lze smluvně modifikovat i způsob správy věci nacházející se ve společném jmění manželů. Majetkové hodnoty nacházející se ve společném jmění manželů tak spravují oba dva manželé společně, přičemž pokud se manželé nedohodnou, že správu bude vykonávat jen jeden z nich, pak platí, že manžel nemůže věc ve společném jmění manželů užívat takovým způsobem, aby druhého manžela z jejího užívání vyloučil.²⁴⁰

V této oblasti soudní praxe např. konstatovala,²⁴¹ že v případě užívání věci patřící do společného jmění manželů třetí osobou je nutné, aby se manželé o poskytnutí společné věci do užívání jinému předem dohodli, a tím pádem a contrario platí, že takováto dohoda manželů musí předcházet i rozhodnutí o ukončení užívání věci třetí osobou. V

²³⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

²³⁸ SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 219.

²³⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 129. ISBN 978-80-7400-565-7.

²⁴⁰ FIALA, Josef. *Občanské právo hmotné: multimediální učební text*. 3., aktualiz. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 513. ISBN 978-80-210-5361-8.

²⁴¹ rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2014 sp. zn. 71Co 321/2014

opačném případě by to znamenalo postavení práva jednoho manžela jakožto vlastníka věci nad právo druhého manžela jakožto druhého vlastníka věci, což je nepřípustné (v daném případě šlo o spor, kdy se manžel domáhal vyklizení nemovité věci svojí dcerou a jejím partnerem, ačkoliv manželka jakožto druhá vlastnice nemovité věci s tímto nesouhlasila; soud dovodil, že tím, že si manželka nadále přeje realizovat své vlastnické právo formou spoluužívání věci s dcerou a jejím partnerem, je žaloba manžela na vyklizení nemovité věci předčasná; soud poznamenal, že dcera a její partner své oprávnění užívat nemovitou věc odvozují od souhlasu manželky jakožto druhé vlastnice, a tím pádem nelze říci, že by nemovitou věc užívali neoprávněně bez právního důvodu; manželka se dovolala neplatnosti výzvy k vyklizení nemovité věci – o relativní neplatnosti právního jednání je pojednáno více níže).

Občanský zákoník pak dále v § 713 odst. 2 a 3 výslovně zakotvuje, že práva a povinnosti spojené s věcí, která je součástí společného jmění manželů, náleží oběma manželům společně a nerozdílně a že z právního jednání, které souvisí s věcí spadající do společného jmění manželů, jsou oba manželé zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně (tedy solidárně). Je tedy možné rozlišovat solidaritu dlužnickou (to jest, že věřitel se může uspokojení své pohledávky domáhat buď po jednom z manželů, či po obou společně) a solidaritu věřitelskou (to jest, že dlužník smí splnit svůj celý dluh kterémukoli z manželů).²⁴²

Správu společného jmění manželů lze rozdělit na *běžnou (obvyklou) správu*, kdy zákon u tohoto typu správy presumuje souhlas druhého manžela, neboť se předpokládá, že manželé jednají v souladu se svými potřebami a význam takového jednání není nijak zásadní v poměru k celkové hodnotě společného jmění, a *správu ostatní*, kdy je již zapotřebí, aby právně jednali oba manželé společně nebo aby nejednající manžel udělil souhlas jednajícím manželům (viz § 714 odst. 1 občanského zákoníku). Zákon pro udělení souhlasu nestanovuje žádnou zvláštní formu, a tak lze dojít k závěru, že je možné jej učinit i konkudentně.²⁴³

²⁴² HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 101. ISBN 80-7239-192-5.

²⁴³ BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. s. 100. ISBN 978-80-7201-747-8.

Definici běžné správy, resp. definici běžné záležitosti, právní úprava obecně neposkytuje, neboť v každém manželství je za běžnou záležitost považováno něco jiného. Při posuzování, co je běžnou správou, je tak nutné vždy vycházet z okolností jednotlivého případu, kdy základním kritériem bude především rozsah společného jmění manželů, celkové majetkové poměry manželů, druh a hodnota věci, které se právní jednání týká, obvyklé zvyklosti ve společnosti apod.²⁴⁴ Za běžnou záležitost lze považovat záležitost, která se běžně pravidelně opakuje a je očekávatelná (jako je např. obstarání běžného chodu domácnosti, zajištění opravy věci, plnění pravidelných platebních povinností, příjem poštovních zásilek aj.), zatímco záležitosti nikoli běžné jsou záležitosti výjimečné (jako je např. nákup dovolené, vozidla, nemovité věci).²⁴⁵

Pokud by byl manžel opomenut (tj. nedošlo by z jeho strany k udělení souhlasu ohledně právního jednání, které by se netýkalo běžné záležitosti), pak mu svědčí právo se dovolat neplatnosti takového jednání, jde tedy o tzv. relativní neplatnost právního jednání (viz § 714 odst. 2 občanského zákoníku), kdy promlčecí lhůta je tříletá (viz § 629 odst. 1 občanského zákoníku).²⁴⁶ Zákon rovněž umožňuje předmětnou právní vadu spočívající v absenci souhlasu druhého manžela zhojit, a to dodatečným udělením souhlasu opominutým manželem.²⁴⁷

Soudní praxe zavedla, že v případě, kdy manžel neuplatní námitku relativní neplatnosti právního jednání, přičemž nehraje roli zda k právnímu jednání došlo ještě za trvání manželství nebo až po jeho zániku před vypořádáním společného jmění manželů, pak je předmětem vypořádání společného jmění manželů jen to, co bylo tímto relativně neplatným právním jednáním získáno. A contrario z uvedeného vyplývá, že pokud se manžel relativní neplatnosti právního jednání dovolá, pak je předmětem vypořádání věc, jež byla před převodem práva k ní součástí společného jmění manželů. Tato

²⁴⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 137. ISBN 978-80-7400-565-7.

²⁴⁵ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Správa majetku v SJM. In: *pravniradce.cz* [online]. [cit. 14.2.2014]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-61700680-sprava-majetku-v-sjm>

²⁴⁶ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého. s. 60. ISBN 978-80-271-0431-4.

²⁴⁷ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 53. ISBN 978-80-7478-325-8.

zásada se použije jak pro věci movité, tak i nemovité; např. u podílu v korporaci to znamená, že předmětem vypořádání je případně jen částka získaná za převod podílu, nikoliv skutečná tržní hodnota tohoto podílu, která může být mnohonásobně vyšší.²⁴⁸

Na tomto místě je žádoucí poukázat na velmi zajímavý názor Lisseho,²⁴⁹ který vyslovil, že by bylo vhodné vytvořit jakousi veřejně přístupnou databázi manželství, kde by se evidovala veškerá uzavřená manželství (resp. údaje o osobách žijících v manželském svazku). Lisse poukazuje na to, že při smluvní kontraktaci není de facto možné rozpoznat, zda podepisující fyzická osoba je či není ve svazku manželském (údaj o osobním stavu v občanském průkaze nemusí korespondovat s faktickým stavem), přičemž že tato skutečnost je z hlediska právních následků každé kontraktace zcela zásadní, neboť je určujícím měřítkem platnosti právního jednání. Lisse je toho názoru, že by se veřejným seznamem manželství zamezilo pozdějším sporům ohledně platnosti právního jednání, což by velmi prospělo společenskému smluvnímu styku.

Zákon rovněž pamatuje i na situaci, kdy jeden z manželů odmítá poskytnout souhlas k právnímu jednání mimo běžnou záležitost, aniž by měl vážný důvod, přičemž tento jeho postoj je v rozporu se zájmy manželů, rodiny či rodinné domácnosti. V takovém případě přísluší manželé, který uzavírá právní jednání, právo se obrátit na soud a navrhnout mu, aby svým rozhodnutím nahradil požadovaný souhlas druhého manžela (viz § 714 odst. 1 občanského zákoníku). Pokud by soud souhlas manžela nenahradil a manžel by i tak učinil právní jednání, k němuž je zapotřebí souhlasu druhého manžela, pak manželé, jenž souhlas neudělil, svědčí (jak je výše uvedeno) právo namítnout neplatnost právního jednání.²⁵⁰ Uvedený postup se rovněž uplatní i v situaci, kdy manžel není schopen projevit svoji vůli (např. v důsledku hospitalizace, trvalého či dočasného onemocnění, atd.).²⁵¹ Obdobné pravidlo sice předcházející právní úprava

²⁴⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2453/2012

²⁴⁹ LISSE, Luděk. Proč si myslím, že by manželství mělo být právnickou osobou. In: *elaw.cz*. [online]. [cit 18.3.2011]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/cs/obcanske-pravo/423-proc-si-myslim-e-by-manzelstvi-melo-byt-pravnickou-osobou.html>

²⁵⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 160. ISBN 978-80-7502-046-8.

²⁵¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, č. 7-8, str. 2-4.

neobsahovala, nicméně z judikatury²⁵² je zřejmé, že toto bylo v praxi i tak dovozováno.

Občanský zákoník dále stanovuje, že pokud jeden z manželů hodlá část společného jmění použít pro potřeby svého podnikání, přičemž majetková hodnota toho, co má být použito ze společného jmění, přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, pak si musí opatřit souhlas druhého manžela (viz § 715 odst. 1 občanského zákoníku). Kritériem pro opatření si souhlasu druhého manžela je tak hodnota majetku, jenž má být použit pro podnikatelskou činnost, přičemž míra se posuzuje podle celkové ekonomické situace manželů.²⁵³ Důvodová zpráva výslovně uvádí, že není zapotřebí souhlasu druhého manžela, pokud jeden z manželů koupí balíček jehel a nití a začne provozovat krejčovský salon.

Souhlas druhého manžela je nutný jak pro jednorázové užití větší částky k podnikání, tak i pro menší částky, které jsou postupně vynakládány, přičemž ve svém souhrnu přesáhnou míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Otázkou je, zda takový souhlas lze udělit i dodatečně. Psutka se kloní k závěru, že souhlas lze udělit i zpětně s účinky zhojení takové vady, když za takové zpětné zhojení považuje i udělení souhlasu k druhému či ještě pozdějšímu užití.²⁵⁴

Občanský zákoník říká, že je nutné souhlas s užitím společného majetku manželů k podnikání jen jednoho z manželů získat při prvním takovém použití, a tak lze na základě jazykového výkladu dojít k závěru, že zřejmě může být souhlas udělen i v podobě generálního souhlasu, tj. k obecnému použití veškerého majetku nacházejícím se ve společném jmění manželů. K uvedenému se kloní i odborná literatura, když uvádí, že nelze a priori dovozovat nemožnost udělení takového generálního souhlasu, neboť v opačném případě, kdy by se striktně lpělo na udělení souhlasu k použití každé jednotlivé věci ze společného jmění manželů, by to bylo v rozporu se zásadou

²⁵² usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2263/2004 ze dne 28.7.2005 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1374/2005

²⁵³ DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 54. ISBN 978-80-7478-325-8.

²⁵⁴ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 146. ISBN 978-80-7400-565-7.

autonomie vůle, kterou občanský zákoník preferuje.²⁵⁵ Rovněž odborná periodika poukazuje na to, že prvotním udělením souhlasu nepodnikající manžel bere na vědomí, že jeho druh bude využívat společných prostředků ke svým podnikatelským aktivitám, a že je si tak vědom rizik s podnikáním spojených, a proto není žádný závažný důvod, proč by se mělo v tomto ohledu trvat na restriktivním přístupu.²⁵⁶

Souhlas druhého manžela je zapotřebí i v případě, kdy manžel chce část společného jmění použít jako vklad za účelem nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, jakož i v případě, kdy s nabytím podílu je spojeno ručení za dluhy společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (viz § 715 odst. 2 občanského zákoníku).²⁵⁷ Souhlas druhého manžela však není třeba v případě výkonu funkce statutárního orgánu, neboť to se za podnikání nepovažuje.²⁵⁸

Co se týče ochrany, která je poskytována nepodnikajícímu manželé, lze konstatovat, že nová právní úprava ochranu prohloubila a zvýšila. Nově je totiž výslovně uzákoněno, že se nepodnikající manžel smí dovolat neplatnosti právního jednání, jestliže byl opomenut, jde tedy o relativní neplatnost (viz § 715 odst. 1 občanského zákoníku). Nepodnikající manžel se v rámci své ochrany může dále u soudu domáhat zúžení nebo zrušení společného jmění manželů (viz § 724 odst. 2 občanského zákoníku), což platilo i dříve, kdy však bylo možné rozsah společného jmění manželů jen zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, přičemž se vycházelo z toho, že na zúžení je právní nárok.²⁵⁹

Současná právní úprava až na několik výjimek v podstatě navazuje na předchozí; rozdílem je např. to, že dříve bylo třeba souhlasu druhého manžela i v případě použití

²⁵⁵ BURŠÍKOVÁ, Jana. Společné jmění manželů a podnikání po 1. 1. 2014. *Rekodifikační novinky*. 2013, č. 8, str. 6.

²⁵⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 214-215. ISBN 978-80-7400-503-9.

²⁵⁷ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Podnikání a společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, č. 7, str. 276.

²⁵⁸ POHL, Tomáš. Manželé a podnikání. *Rodinné listy*. 2011, č. 0, str. 19.

²⁵⁹ ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi. s. 159. ISBN 80-251-1161-X.

bagatelní části společného majetku nebo nově se pamatuje i na situace, kdy k získání podílu ve společnosti nebo družstvu sice není třeba žádného majetkového vkladu, příp. jde o vklad bagatelní, ale důsledkem je rozsáhlé ručení za dluhy korporace atd.

Za poznámku stojí to, že za staré právní úpravy platilo, že souhlas manžela s použitím části společného jmění manželů k podnikání jednoho z nich (resp. doklad o udělení souhlasu) musel být založen v obchodním rejstříku ve sbírce listin (viz § 38i odst. 1 písm. l obchodního zákoníku).

8 SMLUVENÝ REŽIM (§ 716 – 721)

Smluvený majetkový režim představuje druhý samostatný režim úpravy majetkového společenství manželů. Zákon poskytuje jak snoubencům, tak i manželům možnost se dobrovolně rozhodnout, zda majetkové poměry vzniklé za trvání manželství podřídí zákonnému režimu nebo zda si zvolí určitou modifikaci tohoto režimu (viz § 716 odst. 1 občanského zákoníku), kdy mohou rozsah společného jmění manželů změnit (zbylý rozsah společného jmění manželů se pak nadále řídí zákonným režimem) či jej případně úplně vyloučit. Smluvený režim spočívá v uzavření modifikační smlouvy, kdy soudní praxe dovodila, že ji lze uzavřít i za nápadně nevýhodných podmínek.²⁶⁰

Modifikační smlouvu mohou uzavřít jak snoubenci s odkládací podmínkou vázanou na vznik manželství (viz § 720 odst. 1 občanského zákoníku), takováto smlouva se označuje jako tzv. předmanželská, tak i manželé kdykoli za trvání jejich manželství.

Manželé si zpravidla pomocí smlouvy upravují svá práva a povinnosti ohledně již existujícího zákonného majetkového režimu (viz § 716 odst. 1 občanského zákoníku), není však vyloučeno, že smlouvou budou měnit již dříve smlouvou založený majetkový režim či obnovovat zákonný majetkový režim poté, co došlo k jeho zrušení na základě rozhodnutí soudu. V případě uzavření modifikační smlouvy za trvání manželství, která zúží rozsah společného jmění manželů v zákonném režimu či zavede režim oddělených jmění, dochází k zániku společného jmění manželů u majetkových hodnot, kterých se smlouva dotýká, a ty je pak nutné následně vypořádat (o vypořádání bývalého společného jmění manželů blíže pojednává kapitola 6.5).

Co se týče způsobilosti snoubenců uzavřít modifikační smlouvu před vznikem jejich manželství, mělo by se vycházet ze zásady *habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala* – tedy z toho, že každý, kdo je způsobilý uzavřít manželství, je i způsobilý uzavřít předmanželskou modifikační smlouvu.²⁶¹ Občanský zákoník nediktuje žádnou lhůtu,

²⁶⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011 sp. zn. 22 Cdo 579/2010

²⁶¹ ELIÁŠ, Karel a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. s. 161. ISBN 80-7201-313-0.

dokdy musí snoubenci po sepsání předmanželské modifikační smlouvy uzavřít manželství; předmanželská smlouva tak může být platná i řadu let. V tomto směru se lze v publikaci Psutky setkat s velmi zajímavou myšlenkou. Autor poukazuje na to, že jedna osoba teoreticky může uzavřít několikero předmanželských smluv s tím, že účinnou se stane pak ta smlouva, jejíž strany spolu uzavřou manželství.²⁶² Rovněž vzhledem k tomu, že zákon nikterak nehovoří o tom, že modifikační smlouva snoubenců musí nabýt účinnosti dnem uzavření manželství, lze dojít k závěru, že si snoubenci mohou odložit účinnost takovéto smlouvy i k pozdějšímu datu (např. mohou si ujednat, že smlouva nabyde právních účinků tři měsíce po uzavření manželství).

Zde stojí za upozornění poznamenat, že v případě, kdy se modifikační smlouva týká již existující věci zapsané ve veřejném seznamu (tj. např. nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí), pak lze provést zápis změny vlastnictví do onoho seznamu až po uzavření manželství, přičemž smlouva se stává účinnou vůči třetím osobám až zápisem do tohoto seznamu, ledaže občanský zákoník stanoví jinak (viz § 720 odst. 1 a 2 občanského zákoníku); toto platí i v případě zápisu modifikační smlouvy do veřejného restříku, tj. do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu). Nejvyšší soud k tomuto judikoval²⁶³ (resp. k § 143a in fine starého občanského zákoníku, nicméně judikát lze uplatnit i na novou právní úpravu), že uvedené pravidlo se z logiky věci uplatní jen pro případ, kdy manželé (snoubenci) nebo jeden z nich v době uzavírání modifikační smlouvy nemovitou věc vlastní, neboť argument a contrario vede k závěru že, změní-li manželé (snoubenci) smlouvou rozsah jejich společného jmění ve vztahu k nemovité věci evidované v katastru nemovitostí, která bude jimi (jedním z nich) nabyta teprve v budoucnu, pak z logiky věci nemůže být právo z takovéto smlouvy předmětem zápisu do katastru nemovitostí bez dalšího, neboť se jedná o změnu budoucího právního vztahu manželů k nemovité věci, ke které žádný z manželů (snoubenců) zatím nemá v katastru nemovitostí zapsáno jakékoliv právo.

Smlouva modifikující zákonný majetkový režim manželů nemůže působit zpětně, tj. retroaktivně. To je dáno z důvodu ochrany práv třetích osob. Není tak například možné,

²⁶² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. Praha: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. s. 68-69. ISBN 978-80-7400-565-7.

²⁶³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4333/2014

aby si manželé po několika letech manželství smlouvou změnili zákonný režim tak, že by si ujednali, že společné jmění manželů nikdy mezi nimi nevzniklo. Jestliže je v modifikační smlouvě ujednán zpětný účinek, tak se k němu nepřihlíží (viz § 716 odst. 1 in fine občanského zákoníku).

Smlouva o manželském majetkovém režimu musí být uzavřena ve formě veřejné listiny (viz § 716 odst. 2 občanského zákoníku), a tou je notářský zápis (viz § 3026 odst. 2 občanského zákoníku); pokud není tato podmínka splněna, je smlouva dle § 582 odst. 1 občanského zákoníku neplatná.²⁶⁴ Odměna notáře za sepsání notářského zápisu o modifikační smlouvě činí v případě, kdy předmětem smlouvy jsou konkrétní věci, jednu polovinu z částky vypočtené z tarifní hodnoty, a v případě, kdy předmětem nejsou konkrétní věci (tzn. že nelze určit tarifní hodnotu), je odměna notáře 3 000,-Kč bez DPH (viz položka A sazebníku, jenž je přílohou notářského tarifu).

Občanský zákoník ve svém § 717 odst. 1 poskytuje taxativní výčet variant smluveného režimu – ten může spočívat v režimu oddělených jmění manželů, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství nebo v režimu rozšíření či zúžení rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu (více je o těchto typech pojednáno níže v kapitole 8.1, 8.2 a 8.3).

K těmto základním typům smluvených režimů se obecně přiřazuje i smlouva, která umožňuje manželům uspořádat jejich majetkové poměry pro případ zániku manželství (viz § 718 odst. 2 občanského zákoníku). Smlouvu lze použít jak obecně pro všechny případy zániku manželství, tak i jen pro určité. Smlouva uzavřená pro případ rozvodu zpravidla upravuje, jaké majetkové hodnoty připadnou každému z manželů poté, co se rozvedou; taková smlouva de facto nahrazuje dohodu o vypořádání společného jmění manželů.²⁶⁵ Jestliže smlouva uspořádává majetkové poměry manželů pro případ zániku

²⁶⁴ SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*. 2013, č. 4, str. 3.

²⁶⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 225. ISBN 978-80-7400-503-9 nebo TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – V. díl, dědické právo. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 11.3.2016]. Dostupné z: <http://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-v-dil-dedicke-pravo>

manželství smrtí a jestliže má náležitosti smlouvy dědické, tak se za ni považuje (viz § 718 odst. 2 druhá věta občanského zákoníku); úprava dědické smlouvy je zakotvena v občanském zákoníku v § 1582 – 1593. Prostřednictvím dědické smlouvy, která musí mít také formu veřejné listiny, jeden manžel povolává druhého manžela za dědice nebo za odkazovníka a tento druhý manžel toto povolání přijímá, anebo se manželé za dědice či odkazovníky povolají navzájem (viz § 1592 odst. 1 občanského zákoníku), a to v rozsahu, v jakém mají připadnout manželovi věci dosud tvořící součást společného jmění manželů, ačkoliv manžel jakožto dědic je již z titulu jejich společného jmění „polovičním“ vlastníkem²⁶⁶ těchto věcí. Dle § 1590 občanského zákoníku per analogiam lze takovouto smlouvu zrušit či změnit i pořízením závěti, kdy je nutný souhlas druhého manžela, který musí být učiněn ve formě veřejné listiny, neboť jde o smlouvu. Platí, že se práva a povinnosti z dědické smlouvy rozvodem manželství neruší, není-li ujednáno něco jiného, přičemž po rozvodu manželství se každý z bývalých manželů může soudně domáhat zrušení takovéto smlouvy. Soud je v tomto ohledu ovšem vázán zákonem, neboť ten mu nařizuje nevyhovět návrhu na zrušení dědické smlouvy, jestliže bude směřovat proti bývalému manželi, který se o rozvrat manželství nezapříčinil a s rozvodem nesouhlasil (viz § 1593 odst. 1 občanského zákoníku). Naproti tomu pokud bude manželství prohlášeno za neplatné, tak se práva a povinnosti z dědické smlouvy zruší, ledaže by před prohlášením takovéto manželství zaniklo smrtí (viz § 1593 odst. 2 občanského zákoníku), neboť dle § 1479 občanského zákoníku platí, že okamžikem smrti zůstavitele vzniká dědické právo (v opačném případě by zrušení dědické smlouvy znamenalo pravou retroaktivitu, která je v soukromém právu, až na výjimky, nepřípustná).

Právní úprava umožňuje prostřednictvím dohody manželů (snoubenců) nebo rozhodnutí soudu smluvený režim změnit (viz § 717 odst. 2 občanského zákoníku). Pokud je režim měněn na základě dohody manželů (snoubenců), tak vzhledem k tomu, že je modifikační smlouva projevem vůle dvou osob, tak jakákoliv její změna podléhá souhlasu obou kontrahentů.²⁶⁷ Ačkoliv občanský zákoník výslovně neříká, že dohoda

²⁶⁶ HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dědění ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad notam*. 2008, č. 5, str. 173.

²⁶⁷ JANKŮ, Martin. *Nové občanské právo v kostce: (stručný úvod)*. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-516-9.

manželů o změně smlouveného režimu musí mít opět formu veřejné listiny, lze nicméně předpokladat již v zájmu zachování právní jistoty,²⁶⁸ že bude nutné ji opětovně učinit u notáře. Opět platí i v případě změny smlouveného režimu, že je nutné, aby došlo zároveň k úpravě stávajících součástí společného jmění manželů v dosavadním režimu (tj. k vypořádání – o vypořádání pojednává více kapitola 6.5).

Zákon ponechává manželům (snoubencům) pro úpravu jejich majetkových poměrů velmi široký prostor; de facto si mohou upravit vše vyjma toho, co zákon zakazuje. Modifikační smlouva se může týkat rozsahu, obsahu, doby vzniku režimu, přičemž může vymezovat rozsah společného jmění manželů jak individuálně, tak i druhově, může se týkat jak již existujících věcí, tak i věcí, které teprve v budoucnu vzniknou, může jím být dotčen jak společný majetek manželů, tak i výhradní majetek každého manžela aj. (viz § 718 odst. 1 občanského zákoníku). Jak bylo naznačeno výše – smluvní volnost manželů (snoubenců) však není absolutní, občanský zákoník totiž obsahuje několik ustanovení, jimiž v důsledku ochrany třetích osob zasahuje do soukromoprávních poměrů manželů.

Modifikační smlouva zaprvé nesmí být v rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem; nemůže založit nerovnost postavení manželů v osobních vztazích, a to ani přes souhlas podřizujícího se manžela.²⁶⁹ Díky bezpodílovosti společného jmění manželů nesmí smlouva obsahovat ujednání, která by měnila podíly manželů k věci (např. že by manželka měla podíl ve výši 2/3 a manžel ve výši 1/3).²⁷⁰

Smlouva se dále nesmí dotknout ustanovení upravující obvyklé vybavení rodinné domácnosti, neboť (jak již bylo výše řečeno) tento institut podléhá zvláštnímu majetkovému režimu a ustanovení jej upravující jsou kogentní; toto však neplatí v případě, kdy jeden z manželů trvale opustí domácnost a odmítá se vrátit (viz § 718 odst. 3 občanského zákoníku; o obvyklém vybavení rodinné domácnosti více v kapitole 7.3).

²⁶⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3541/2009

²⁶⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 163. ISBN 978-80-7502-046-8.

²⁷⁰ DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 176. ISBN 978-80-7357-597-7.

Rovněž je zakázáno, aby modifikační smlouva svými důsledky vyloučila schopnost manžela hmotně zabezpečit rodinu, přičemž musí jít vyloženě o vyloučení schopnosti, nikoli pouze o její omezení, byť by bylo sebevětší (viz § 719 odst. 1 občanského zákoníku). Jako příklad vyloučení schopnosti manžela hmotně zabezpečit rodinu lze uvést např. situaci, kdy by dle modifikační smlouvy jen jeden z manželů nabýval veškerý majetek, který by měl jinak spadat do společného jmění manželů, přičemž druhý manžel by neměl žádný svůj výlučný majetek, z něhož by byl schopen rodinu hmotně zabezpečovat. Dále by k vyloučení předmětné schopnosti mohlo dojít i na základě omezení užívání určité věci, kdy by v důsledku takového omezení nemohl manžel pokračovat ve výdělečné činnosti (např. by byla omezena dispozice s nemovitou věcí, která by přinášela zisk z pronájmu, nebo by bylo omezeno užívání automobilu, jenž by byl užíván k cestování do práce aj.).²⁷¹

Dále právní úprava stanovuje, že se modifikační smlouva nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práva třetí osoby, ledaže by tato osoba se smlouvou souhlasila (souhlas musí být udělen dopředu; v případě dodatečného udělení jde o zhojení vady právního jednání). Jestliže je smlouva uzavřena bez souhlasu třetí osoby, nemá vůči ní právní účinky (viz § 719 odst. 2 občanského zákoníku). To, že je smlouva vůči třetí osobě neúčinná, jestliže s ní nevyslovila výslovný souhlas, však nekoresponduje s § 734 občanského zákoníku, z něhož vyplývá, že takováto smlouva bude vůči třetí osobě účinná a že tato osoba má možnost své právo uplatnit u příležitosti vypořádání toho, co bylo dříve součástí společného jmění manželů, stejně, jako by ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu o změně majetkového režimu nedošlo. Věřitelé jsou rovněž chráněni § 733 občanského zákoníku, dle kterého přísluší věřiteli právo uspokojit svoji pohledávku ze všeho, co by bylo jinak součástí společného jmění manželů, pokud by k modifikaci nedošlo a jestliže se jeden z manželů zavázal v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu uplynulo méně než šest měsíců.

Zde je vhodné poznamenat, že současná právní úprava je oproti té minulé přísnější, neboť za současného stavu je nutno od třetí osoby získat její výslovný souhlas s

²⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 238-240. ISBN 978-80-7400-503-9.

obsahem modifikační smlouvy. Za předchozí právní úpravy stačilo to, že třetí osobě byl znám obsah modifikační smlouvy; manželé si tak nemuseli opatřovat souhlas třetí osoby pro to, aby se pak mohli oné modifikační smlouvy dovolávat (viz § 143a odst. 3 starého občanského zákoníku). K tomuto Nejvyšší soud judikoval, že modifikační smlouva manželů má právní účinky vůči věřiteli jen tehdy, uzavřeli-li ji manželé (resp. stala-li se účinnou) dříve, než vznikla věřiteli pohledávka vůči jednomu z manželů (oběma manželům), a jestliže již v té době věřitel znal její obsah.²⁷²

Toto Nejvyšší soud rovněž zopakoval ve svém dalším rozhodnutí,²⁷³ které se vztahuje ke sporu, kdy se manželka domáhala vyloučení pozemků včetně staveb na nich stojících z probíhající exekuce vedené proti jejímu manželovi, neboť tvrdila, že jak pozemky, tak i stavby na pozemcích patří do jejího výlučného vlastnictví. Žaloba byla zprvu *okresním soudem* zamítnuta, neboť ten sice potvrdil, že pozemky jsou ve výlučném vlastnictví manželky, jelikož vznikly rozdělením původního velkého pozemku, který manželka získala darem, a že je i výlučnou vlastnící staveb díky smlouvě, která zúžila rozsah společného jmění manželů, ale dodal, že manželka neprokázala své tvrzení ohledně vědomosti věřitele o této modifikační smlouvě. *Krajský soud* však manželce po jejím odvolání vyhověl, neboť uzavřel, že dokazování vědomosti věřitele ohledně existence uzavřené modifikační smlouvy je zcela irelevantní vzhledem k tomu, že v důsledku zásady *superficies solo cedit* (povrch ustupuje pozemku) ve spojení s ustanovením § 3054 občanského zákoníku se stavby postavené na pozemcích staly k 1. 1. 2014 jejich součástí, v důsledku čehož nemohou být nikdy předmětem exekuce, neboť již nejsou samostatnými věcmi (sdílí totiž osud pozemků). *Nejvyšší soud* jakožto soud dovolací však dospěl k závěru, že je nutné se zabývat otázkou, zda byl věřiteli znám obsah modifikační smlouvy, neboť toto zjištění bude mít vliv na další postup v rámci exekuce majetku – v případě kladného zjištění se předmětné stavby z exekuce vyloučí, v případě, že se neprokáže, že byl obsah modifikační smlouvy věřiteli znám, bude možné v exekuci prodejem těchto staveb, které budou i nadále součástí pozemků, pokračovat s tím, že dojde-li v důsledku jejich exekučního zpeněžení ke změně jejich vlastníka, stanou se opět samostatnými věcmi.

²⁷² rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2013 sp. zn. 21 Cdo 1154/2012

²⁷³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 531/2016

Nejvyšší soud totiž dovedl, že pro účely exekuce je zapotřebí stavby na pozemcích posuzovat jako věci samostatné, protože opačný závěr by byl jak v rozporu se zásadou zákazu pravé retroaktivity právních norem, tak i se zásadou legitimního očekávání, a tím i s obecným principem právní jistoty. Konstatoval, že v době nařízení exekuce byly stavby samostatnými věcmi a že právo věřitele na uspokojení z této exekuce nemůže zaniknout (resp. mu nemůže být upřeno) jen z důvodu nabytí účinnosti nového právního předpisu (tj. občanského zákoníku), díky kterému se stavby staly v exekučním řízení nepostižitelnými tím, že se sloučily s pozemky, na nichž stály. Soud poznamenal, že opačný závěr, ke kterému došel odvolací soud, by byl nespravedlivý, protože věřitel mohl být skutečně právem v očekávání, že svoji pohledávku uspokojí prodejem staveb, neboť se domníval, že patří jednou polovinou i manželci (jeho dlužníku), protože o existenci modifikační smlouvy, díky které stavby patřily výlučně jen manželce, nemusel vědět (právní účinky smlouvy by tak vůči němu byly nulové).

Modifikační smlouvu lze zapsat do veřejného seznamu v případě, že obsahuje ujednání o zápisu, anebo na žádost obou manželů, přičemž se zapíše vše, co mění zákonný majetkový režim manželů (viz § 721 odst. 1 občanského zákoníku). Jestliže se modifikační smlouva zapíše do veřejného seznamu, pak je účinná erga omnes a manželé se jí mohou dovolávat i vůči třetím osobám, aniž by museli výslovně upozorňovat třetí osoby na onu smlouvu (viz rovněž § 351 odst. 1 notářského řádu), neboť dle § 980 občanského zákoníku platí, že nikoho neomlouvá neznalost údaje zapsaného ve veřejném seznamu. V případě, že modifikační smlouva není zapsána ve veřejném seznamu, mohou se jí manželé dovolávat jedině, pokud seznámí třetí osobu s obsahem oné smlouvy.²⁷⁴ K modifikační smlouvě se rovněž přihlíží od 1. 7. 2015, kdy došlo k novelizaci § 262a občanského soudního řádu a § 42 exekučního řádu, i při exekuvání majetku (viz kapitola 7.2.3.3). Zákon totiž v těchto ustanoveních stanovuje povinnost zohledňovat při výkonu rozhodnutí nebo exekuci evidované modifikační smlouvy, dohody či soudní rozhodnutí o manželském majetkovém režimu.²⁷⁵

²⁷⁴ JANEČKOVÁ, Eva a Vladimír HORÁLEK. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2012. s. 136. ISBN 978-80-7201-870-3 nebo VLASTNÍK, Jiří. Odpovědnost manžela za závazky. *Rodinné listy*. 2012, č. 11, str. 8.

²⁷⁵ ŘEZNÍČEK, David, PROKOPCOVÁ, Radka. Institut předmanželské smlouvy. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 22.11.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-predmanzelske-smlouvy-103646.html> nebo WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena a kol. *Cvilní právo procesní*.

V současnosti existují paralelně vedle sebe dva rejstříky modifikačních smluv, které jsou oba vedeny Notářskou komorou České republiky.²⁷⁶ Prvním z nich je neveřejný rejstřík (tzn. že zápis nenesé výše popsané účinky vůči třetím osobám), tzv. Evidence listin o manželském majetkovém režimu (dřívější Centrální evidence manželských smluv), a druhým je veřejně přístupný seznam, tzv. Seznam listin o manželském majetkovém režimu (viz § 35a notářského řádu).

Do *Evidence listin o manželském majetkovém režimu* se zapisují veškeré modifikační smlouvy či dohody o jejich změnách, jakož i rozhodnutí soudu, která mění zákonný majetkový režim, přičemž zápis provádí z úřední povinnosti (tj. souhlas manželů nehraje roli) notář, který takovýto typ smlouvy sepsal, anebo notářská komora v případě soudních rozhodnutí. Tato evidence slouží především pro účely dědického řízení, kdy notář po smrti osoby zjišťuje, zda osoba měla či neměla uzavřenou modifikační smlouvu (viz vše § 35d notářského řádu).²⁷⁷

Do *Seznamu listin o manželském majetkovém režimu* se zapisují modifikační smlouvy a dohody o jejich změnách, jakož i rozhodnutí soudu, přičemž v případě smlouvy je zápis fakultativní (provede se jen tehdy obsahuje-li smlouva informaci o zápisu nebo pokud si to manželé přejí). Za zaevidování modifikační smlouvy do této evidence náleží notářské komoře odměna ve výši 1 000,-Kč (viz § 24a odst. 3 notářského tarifu) a notáři náleží odměna ve výši 200,-Kč bez DPH, je-li ve smlouvě zápis ujednán, anebo ve výši 1000,-Kč bez DPH, je-li zápis prováděn na žádost manželů (viz položka N sazebníku, který je přílohou notářského tarifu). Tato evidence obsahuje rejstřík, kde jsou uvedeny identifikační údaje manželů a stručné informace o modifikační smlouvě či rozhodnutí soudu, a sbírku listin, která obsahuje stejnopis notářského zápisu o modifikační smlouvě či stejnopis rozhodnutí soudu. Účelem tohoto seznamu je jak ochrana třetích osob, tak i ochrana samotných manželů, neboť jak bylo výše řečeno – v případě zápisu se uplatní zásada publicity (viz vše § 35j, 35k a 35l notářského řádu;

Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, str. 45-47.

²⁷⁶ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 23-24, str. 801

²⁷⁷ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2014. Právní praxe. s. 254. ISBN 978-80-7400-266-3.

na webových stránkách notářské komory lze do tohoto seznamu nahlédnout za poplatek ve výši 30,-Kč včetně DPH, přičemž stačí údaj o datu narození; odměna notáře za opis smlouvy či rozhodnutí anebo za potvrzení, že nic takového v seznamu není, činí 300,-Kč bez DPH – viz položka N sazebníku, který je přílohou notářského tarifu).

8.1 režim oddělených jmění (§ 729 – 730)

Podstatou tohoto režimu je, že neexistuje žádné společné jmění manželů, neboť veškeré majetkové hodnoty (tj. jak aktiva, tak i pasiva), které nabyde každý z manželů sám za trvání manželství, spadnou do jeho výlučného vlastnictví. Namísto společného majetku se vytváří oddělený majetek. V případě, že manželé nabydou majetek společně, získají ho do podílového spoluvlastnictví.

Režim oddělených jmění si mohou sjednat jak snoubenci, tak i manželé. U snoubenců to znamená, že společné jmění manželů vůbec nevznikne. U manželů to znamená, že jejich dosavadní společné jmění zanikne, a to je pak nutné vypořádat.

Neexistenci společného majetku lze hodnotit jako výhodu zejména při zániku manželství, neboť se nic nemusí vypořádávat, čímž se eliminují případné spory o majetek. Výhodou tohoto režimu je rovněž to, že každý z manželů nakládá se svým výhradním majetkem dle své libosti, přičemž si nemusí opatřovat souhlas druhého manžela. Každý z manželů činí právní jednání ohledně svého majetku jen svým jménem a na svůj účet.

Občanský zákoník se ohledně režimu oddělených jmění výslovně zabývá úpravou rozdělení zisku v případě, kdy manželé společně podnikají nebo kdy podniká jen jeden z nich za pomoci druhého (druhý manžel se např. stará o účetnictví), přičemž si neujednají, jak se mezi ně rozdělí příjmy z podnikatelské činnosti. Ustanovení § 730 občanského zákoníku říká, že si manželé příjmy z podnikání rozdělí na základě jejich písemné dohody, a pokud taková dohoda není, pak ex lege platí, že si je rozdělí rovným dílem. Ačkoliv to zákon výslovně neuvádí, lze se domnívat, že se stejné aplikační

pravidlo analogicky užije i pro případ podílů na ztrátě.²⁷⁸

Starý občanský zákoník tento režim neznal, umožňoval pouze zúžit rozsah společného jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, a tak lze zavedení tohoto speciálního smluvního režimu manželského majetkového práva hodnotit jako určité zmírnění dřívější právní regulace.²⁷⁹

8.2 režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství

Tento režim funguje tak, že po dobu trvání manželství neexistuje mezi manželi společné jmění manželů, neboť to vznikne až později v den, kdy zanikne samotné manželství, přičemž součástí společného jmění manželů se stanou všechny majetkové hodnoty, které budou splňovat požadavky stanovené pro zahrnutí do společného jmění manželů v zákonném režimu.²⁸⁰ Ve své podstatě dojde k tomu, že v okamžik, kdy společné jmění manželů vznikne zároveň zanikne.²⁸¹

V tomto režimu tak každý z manželů během manželství nabývá majetek do svého výlučného vlastnictví a disponuje s ním dle své libosti bez souhlasu druhého manžela. V případě, kdy manželé budou nabývat majetkovou hodnotu společně, tak ji získají do podílového spoluvlastnictví.²⁸² Tento režim lze považovat za jakýsi kompromis mezi klasickým zákonným manželským majetkovým režimem a smluvním režimem oddělených jmění.

²⁷⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. s. 164. ISBN 978-80-7502-046-8.

²⁷⁹ DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. 2013, č. 7-8, str. 258.

²⁸⁰ PLECITÝ, Vladimír, Petr HLAVSA a Jiří KOCOUREK. *Civilní kodexy. Občanský zákoník, Občanský soudní řád: Výklad, judikatura, související předpisy*. Praha: Eurounion, 2001. ISBN 80-85858-98-3.

²⁸¹ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 509. ISBN 978-80-7380-228-8.

²⁸² DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. s. 182. ISBN 978-80-7357-597-7.

Občanský zákoník neobsahuje speciální ustanovení ohledně tohoto režimu, zmiňuje se o něm pouze ve výčtu typů smluvených režimů (viz jeho § 717 odst. 1), kde zároveň v onom paragrafu sděluje, že ustanovení upravující režim oddělených jmění (tj. § 729 a 730) se obdobně užijí i na tento režim. Dle § 729 může manžel se svým jměním nakládat dle své libosti bez toho, aniž by potřeboval souhlas druhého manžela, a § 730 určuje pravidla rozdělení příjmu z podnikání, jestliže manželé podnikají společně nebo podniká jen jeden z nich s pomocí druhého.

Tento typ smlouvy mohou uzavřít jak snoubenci, tak i manželé. Vznik smlouvy během existence manželství má za následek to, že do té doby vzniklé společné jmění manželů (příp. jeho část) je třeba následně vypořádat.

Ke dni zániku manželství se sčítají jen ty majetkové hodnoty (jak aktiva, tak i pasiva), se kterými manželé k tomuto dni disponují; roli tedy nehrají ty majetkové hodnoty, které z majetkové sféry manžela před zánikem manželství vyšly ven, ani se ohledně nich neprovádějí žádné zápočty.²⁸³ Jmění se následně vypořádá zcela stejným způsobem, jako se vypořádává klasické společné jmění manželů v zákonném režimu.

Odložení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství se může týkat jak celého jmění, tak i jen jeho části. To znamená, že manželé (snoubenci) mohou mezi sebou uzavřít takovou smlouvu, dle které společné jmění manželů bude za trvání jejich manželství vznikat jen např. ohledně movitých věcí, zatímco nemovité věci zůstanou stranou (tedy zůstanou ve výhradním vlastnictví každého z nich) a součástí jejich společného jmění se stanou až v okamžiku zániku manželství; půjde tak o jakousi kombinaci odděleného majetku a majetkového společenství.

Za poznámku stojí uvést, že tento typ modifikačního režimu společného jmění manželů není v praxi téměř využíván, o čemž svědčí statistiky Notářské komory České republiky. Tento režim tak slouží spíše jako teoreticky další možná alternativa pro úpravu majetkových poměrů manželů.

²⁸³ ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. s. 973. ISBN 978-80-7357-466-6.

8.3 režim spočívající v rozšíření či zúžení rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu

8.3.1 režim rozšíření rozsahu společného jmění manželů

Režim rozšíření rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu spočívá v tom, že majetkové hodnoty (jak aktiva, tak i pasiva), které by jinak do společného jmění manželů nespádaly z důvodu jejich vyloučení (tj. např. zděděný majetek, darovaný majetek, dluh, ke kterému se zaváže jen jeden z manželů, přičemž nepůjde o obstarání každodenní nebo běžné potřeby rodiny atd.), se součástí společného jmění manželů stanou. Takovýto typ smlouvy mohou uzavřít jak snoubenci, tak i manželé.

Rozšíření rozsahu společného jmění manželů v zákonném režimu však neznamená převod vlastnického práva k věci, neboť k vlastnickému právu jednoho manžela k celé věci se připojuje vlastnické právo druhého manžela k celé věci (jde o projev principu bezpodílovosti).²⁸⁴ Rozšířením rozsahu ve své podstatě dochází k omezení vlastnictví jednoho manžela ve prospěch manželského majetkového společenství.²⁸⁵

Společné jmění manželů může být rozšířeno jak o jednotlivé individuálně určené věci, tak i o soubor majetkových hodnot, přičemž zákon neklade žádné limity. Lze tak uzavřít i smlouvu, dle které budou veškeré majetkové hodnoty spadat do společného jmění manželů, a manželé tak nebudou výlučně vlastnit žádný majetek; vzniklo by tedy jakési univerzální majetkové společenství manželů. Nevylučuje se ani smlouva, dle které by se věci jen jednoho z manželů stávaly součástí společného jmění a věci druhého by nadále byly nabývány do jeho výlučného vlastnictví. Platí, že pokud se modifikační smlouva týká nemovité věci, tak je brána za právní titul, na základě kterého je možné zapsat do katastru nemovitostí změnu vlastnictví; není potřeba uzavírat ještě další smlouvu – např. darovací.²⁸⁶

²⁸⁴ rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 7. 1970, sp. zn. 6 Cz 41/1970, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 34, ročník 1971 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005 sp. zn. 28 Cdo 986/2004

²⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. s. 972. ISBN 978-80-7400-108-6.

²⁸⁶ RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 216.

8.3.2 režim zúžení rozsahu společného jmění manželů

Podstata režimu zúžení společného jmění manželů naproti tomu spočívá v tom, že majetkové hodnoty, které by se jinak klasicky staly součástí společného jmění manželů, se jeho součástí nestanou.²⁸⁷ Modifikační smlouva věci ze společného jmění manželů vyjme, přičemž může stanovit jak určitý okruh majetkových hodnot (např. všechny nemovité věci aj.), tak i konkrétní věci (např. auto, pračku, aj.). Manželé si tak v podstatě smluvně rozšiřují okruh zákonných výjimek ze společného jmění manželů.²⁸⁸

Pokud by modifikační smlouva zúžila rozsah společného jmění manželů jak o věci již existující ve společném jmění, tak i o všechny věci, které by se teprve v budoucnu staly společnými, tak by v podstatě šlo o založení režimu oddělených jmění.²⁸⁹ Zúžení rozsahu společného jmění manželů však nelze chápat jako převod vlastnického práva k věci, jelikož každý z manželů již měl vlastnické právo k celé věci, zúžením rozsahu pouze toto právo jeden z manželů pozbývá a druhý ničeho nenabývá.²⁹⁰

Takovouto modifikační smlouvu opět mohou uzavřít jak snoubenci, tak i manželé. V případě, kdy modifikační smlouvu uzavírají manželé, dochází k zániku společného jmění manželů k těm věcem, které modifikační smlouva ze společného jmění manželů vyjímá.²⁹¹ Následně je nutné u těchto věcí provést vypořádání, přičemž to může být i přímo součástí modifikační smlouvy.²⁹²

Za poznámku stojí uvést, že starý občanský zákoník nestanovoval u zúžení rozsahu společného jmění manželů smlouvou žádnou minimální mez (viz jeho § 143a odst. 1), na rozdíl od zúžení rozsahu společného jmění manželů rozhodnutím soudu, kdy soud

²⁸⁷ RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 216.

²⁸⁸ ŠTANCOVÁ, Vlasta. Ještě k diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2010, č. 1, str. 9.

²⁸⁹ BUREŠ, Jan. Notář a společné jmění manželů. *Ad Notam*. 2013, č. 3, str. 12-16.

²⁹⁰ FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. Právníké učebnice. s. 227. ISBN 978-80-7380-058-1.

²⁹¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007 sp. zn. 20 Cdo 3297/2006

²⁹² MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, č. 1, str. 12.

směl rozsah zúžit až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti (viz jeho § 148 odst. 1). Díky této rozdílnosti nepanovala mezi odbornou veřejností shoda, co se týče řešení. Jedna část odborné veřejnosti byla názoru, že se modifikační smlouva může týkat i obvyklého vybavení společné domácnosti, nicméně že ve společném jmění manželů musí alespoň něco zůstat vzhledem k tomu, že právní úprava neumožňuje smlouvou zrušit společné jmění manželů.²⁹³ Druhá část odborné veřejnosti se přikláněla k tomu, že věci patřící do obvyklého vybavení společné domácnosti nemohou být smlouvou dotčeny, přičemž bylo argumentováno tím, že ani soud se svým rozhodnutím těchto věcí nemůže dotknout.²⁹⁴

8.4 správa ve smluveném režimu (§ 722 – 723)

Zákon rovněž umožňuje vedle modifikace rozsahu společného jmění manželů i modifikaci správy společného majetku. Jde o to, že mezi manželi sice bude existovat zákonný režim společného jmění manželů, ale budou stanovena odlišná pravidla ohledně správy tohoto společného majetku, která by se jinak řídila pravidly správy zákonného režimu uvedenými v § 713 a 714 občanského zákoníku (viz § 722 odst. 1 téhož zákona). Například manželé (snoubenci) si ujednají, že každý z nich bude pro futuro jednat zcela samostatně bez souhlasu druhého i ohledně záležitostí, které nelze kvalifikovat jako obstarání každodenní či běžné potřeby rodiny.

Zde je nutné si uvědomit, že tím, že občanský zákoník výslovně říká, že je možné se smluvně odchýlit od ustanovení § 713 a 714 občanského zákoníku, není možné nerespektovat § 715 téhož zákona (tj. nelze si smluvně ujednat odlišná pravidla než ta, která jsou v onom ustanovení uvedena). Znamená to tedy, že vždy bude povinností manžela si vyžádat souhlas svého druhu, jestliže bude chtít část společného jmění použít pro potřeby svého podnikání, přičemž majetková hodnota toho, co bude chtít použít, bude přesahovat míru přiměřenou jejich majetkovým poměrům (viz § 715 odst. 1 občanského zákoníku), anebo pokud bude chtít část společného jmění použít jako

²⁹³ RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*. 2009, č. 1, str. 27.

²⁹⁴ BALÁK, František. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2009, č. 6, str. 204 nebo KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vypořádání společného jmění manželů a obecná výkladová pravidla a zásady právní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10, str. 42.

vklad za účelem nabytí podílu v obchodní společnosti či družstvu nebo kdy s nabytím podílu bude spojeno ručení za dluhy společnosti či družstva, které budou přesahovat míru přiměřenou jejich majetkovým poměrům (viz § 715 odst. 2 občanského zákoníku).

Rozdílnou správu společného jmění manželů si mohou smluvně ujednat jak snoubenci, tak i manželé, přičemž modifikační smlouvu o správě společného jmění nemohou uzavřít, pokud je mezi nimi ujednán režim oddělených jmění nebo režim vyhražující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, neboť v rámci těchto režimů společné jmění manželů za trvání manželství nevzniká, tudíž tu není správa společného majetku, a nemělo by tak být co modifikovat.

Obsahem modifikační smlouvy je určení, který z manželů bude spravovat společné jmění manželů či jen jeho určitou část, a jak jej (ji) bude spravovat (viz § 722 odst. 2 občanského zákoníku), přičemž výkon správy lze celkově přenést na jediného manžela nebo je možné oprávnění manžela při dispozicích se společným majetkem rozšířit či zúžit. Na základě gramatického výkladu (§ 722 odst. 2 občanského zákoníku mluví o tom, který manžel bude spravovat) lze dospět k závěru, že správu společného jmění manželů nemohou manželé (snoubenci) přenést na třetí osobu. Manžel, na kterého se v určitém rozsahu přenesla správa společného jmění, jedná pak v záležitostech ohledně společného majetku zcela samostatně, a to i v soudním či jiném řízení (viz § 723 odst. 1 občanského zákoníku), což znamená, že není možné pak namítnout relativně neplatné právní jednání dle § 714 odst. 2 občanského zákoníku.

Nicméně občanský zákoník v určitých specifických záležitostech (viz § 723 odst. 2 občanského zákoníku) poskytuje zvýšenou ochranu tomu manželi, který přenesl správu společného jmění na druhého manžela, v tom smyslu, že samostatně právně jednající manžel si musí opatřit jeho souhlas. Jde o záležitosti, kdy je dispozice s majetkem tak zásadní, že je nutné, aby se na rozhodování o nich podílel i manžel, jemuž správa nenáleží. Manžel nemůže bez souhlasu svého druhého manžela samostatně právně jednat za prvé při nakládání se společným jměním jako celkem a za druhé při nakládání s obydlím, v němž je rodinná domácnost manželů, je-li toto obydlí součástí jejich společného jmění, nebo je obydlím jednoho z nich, anebo obydlím nezletilého dítěte,

kteře nenabylo plně svépřávnosti a o kteře manželé pečují. Vzájemná shoda manželů je nutná i pro trvalé zatížení nemovité věci, jestliže je součástí jejich společného jmění.

Stejně tak jako u správy společného jmění manželů v zákonném režimu lze i zde soudně nahradit souhlas manžela s právním jednáním, který jej bez vážného důvodu odmítne udělit nebo který není schopen projevit svoji vůli (např. z důvodu onemocnění).²⁹⁵ Pokud manžel, který je na základě smlouvy oprávněn disponovat se společným majetkem samostatně, překročí svá omezení (jak ze zákona, tak i ze smlouvy vyplývající), pak je právní jednání stížené vadou a druhý manžel se může dovolat neplatnosti takového právního jednání (viz § 723 odst. 3 občanského zákoníku).

Občanský zákoník také výslovně říká, že jeho § 719 a 720, jenž platí pro smlouvy, jimiž se modifikuje rozsah společného jmění manželů, se rovněž uplatní i pro smlouvu o správě (viz § 722 odst. 1 in fine téhož zákona). Modifikační smlouva o správě společného jmění manželů tak nesmí obsahovat pravidla, v jejichž důsledku by došlo k vyloučení schopnosti manžela zabezpečit rodinu, a rovněž se nesmí svým obsahem a účelem dotknout práva třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila (viz § 719). A dle § 720 platí, že smlouva o odlišné správě jmění nabývá účinnosti uzavřením manželství a že pokud se týká již existující věci zapsané ve veřejném seznamu, tak zápis změny je možno provést do tohoto seznamu až po uzavření manželství, přičemž smlouva je v této části účinná vůči třetím osobám až zápisem do onoho seznamu, ledaže občanský zákoník stanoví jinak.

²⁹⁵ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 318. ISBN 978-80-7208-922-2.

9 REŽIM ZALOŽENÝ ROZHODNUTÍM SOUDU (§ 724 – 727)

Občanský zákoník dále umožňuje, aby společné jmění manželů bylo modifikováno i ze strany soudu tím, že jej zruší nebo jeho rozsah zúží, přičemž tato varianta přichází v úvahu jedině v případě existence závažného důvodu (viz § 724 odst. 1 občanského zákoníku). Závažným důvodem je vždy situace, kdy manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu, který přesahuje hodnotu výlučného vlastnictví tohoto manžela, dále jím je skutečnost, že manžel je marnotratný, jakož i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika. Za závažný důvod může být dále považováno i to, že manžel začal podnikat nebo že se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby (viz § 724 odst. 2 občanského zákoníku). Část odborné veřejnosti předpokládá, že v budoucnu dojde za pomoci judikatury ještě k rozšíření spektra závažných důvodů.²⁹⁶ Z uvedeného tedy vyplývá, že tento režim slouží k ochraně manžela před tím druhým.

Řízení o zrušení společného jmění manželů nebo zúžení jeho rozsahu je návrhovým řízením, a tak není možné, aby soud ex offio zahájil tento typ řízení. Návrh na zahájení tohoto druhu řízení přitom může podat kterýkoli z manželů – tedy např. i ten, na jehož straně existuje některý z výše uvedených závažných důvodů.²⁹⁷ Společné jmění manželů pak zaniká dnem, kdy rozhodnutí soudu nabyde právní moci, a stejně tak jako ve smluveném režimu i zde platí, že je třeba provést vypořádání takto zaniklého společného jmění manželů, přičemž nebude-li vypořádáno do tří let od svého zániku, pak platí právní domněnka vypořádání uvedená v § 741 občanského zákoníku.²⁹⁸

Ačkoliv občanský zákoník neobsahuje ustanovení říkající, že rozhodnutí soudu modifikující majetkový režim manželů bude mít pro futuro účinky vůči třetím osobám, tak dle § 35j odst. 1 písm. b) notářského řádu platí, že se takovéto soudní rozhodnutí zapíše do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (tj. do veřejného

²⁹⁶ NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého. s. 65. ISBN 978-80-271-0431-4.

²⁹⁷ RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, č. 5, str. 217.

²⁹⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007 sp. zn. 20 Cdo 3297/2006

seznamu), a proto i v tomto případě se bude moci poté, co dojde k zápisu soudního rozhodnutí do předmětné evidence, uplatňovat vůči třetím osobám zásada publicity.

Majetkový režim manželů založený rozhodnutím soudu lze dále změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu (viz § 725 občanského zákoníku). Občanský zákoník dále ve svém § 726 odst. 1 uvádí, že společné jmění manželů může být poté, co jej soud zruší, opět soudem obnoveno, anebo že rozsah společného jmění manželů může být poté, co jej soud zúžil, opět soudem rozšířen do zákonného rozsahu, přičemž toto počínání přichází v úvahu zejména, pominou-li důvody, které vedly soud ke zrušení společného jmění manželů či k zúžení jeho rozsahu.

Zde stojí poznamenat, že za staré právní úpravy platilo, že pokud došlo na základě dohody manželů k zúžení rozsahu jejich společného jmění, pak nebylo možné jej rozšířit do předchozího rozsahu rozhodnutím soudu,²⁹⁹ a naopak, pokud byl rozsah společného jmění manželů zúžen rozhodnutím soudu, nemohl být pak rozšířen dohodou manželů, ale jen opět rozhodnutím soudu.³⁰⁰

Společné jmění manželů, které zaniklo ze zákona (tj. díky prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů či v důsledku udělení trestu propadnutí majetku), je možné rovněž na návrh jednoho z manželů obnovit za pomoci soudu, je-li obnovení společného majetkového společenství v zájmu manželů (viz § 726 odst. 2 občanského zákoníku). Ve své podstatě se nejedná o obnovení v pravém slova smyslu, neboť se neobnovuje předchozí společné jmění manželů (to zaniklo a bylo vypořádáno), ale dochází ke vzniku nového společného jmění manželů.³⁰¹ Rozhodnutí soudu, jímž se obnovuje společné jmění manželů, je právotvorné a má tak účinky ex nunc. Společné jmění manželů se obnoví nejdříve však ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o obnovení. Soud zde nepostupuje z úřední povinnosti, je třeba návrhu jednoho z manželů.

²⁹⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010 sp. zn. 22 Cdo 3942/2008, uveřejněný pod číslem 18/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

³⁰⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2011 sp. zn. 22 Cdo 153/2009

³⁰¹ HOLUB Milan a kol. *Občanský zákoník Komentář 2. svazek § 488 – 880*. 2.vyd. Praha: Linde, 2003. s. 381. ISBN 80-7201-406-4.

Tak jako pro smluvený režim, tak i pro režim založený rozhodnutím soudu platí, že se nikterak nemůže dotknout ustanovení, která upravují obvyklé vybavení rodinné domácnosti (viz § 727 odst. 1 občanského zákoníku). Dále soud rovněž i zde nesmí rozhodnout tak, aby došlo k vyloučení schopnosti manžela zabezpečovat rodinu nebo aby jeho rozhodnutí zasáhlo svým obsahem či účelem do práva třetí osoby, ledaže by s rozhodnutím tato osoba souhlasila (viz § 727 odst. 2 občanského zákoníku). Stejně jako u smluveného režimu, tak i zde se uplatní ustanovení upravující ochranu práv třetích osob (tj. § 733 a 734 občanského zákoníku).

9.1 správa v režimu založeném rozhodnutím soudu (§ 728)

Současná právní úprava nově poskytuje soudu, vedle oprávnění změnit rozsah společného jmění manželů, i oprávnění modifikovat pravidla správy takového jmění. Neshody manželů ohledně správy společného jmění se mohou týkat např. způsobu a rozsahu užívání společné věci nebo nákladů, které mají být na věc vynaloženy či celkového hospodaření s věcí atd. Za neshodu, o které může rovněž soud rozhodnout, lze považovat i případ, kdy jeden z manželů vylučuje druhého z užívání společné věci.³⁰² Rozhodnutí modifikující správu společného jmění manželů může být součástí rozhodnutí, které společné jmění manželů ruší nebo které zužuje jeho rozsah.

K modifikaci správy soudním rozhodnutím je však nutno splnit kumulativně dvě podmínky. Za prvé musí jít o případ, kdy jeden z manželů jedná při správě společného majetku tak, že jde o zřejmý rozpor se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, a za druhé nesmí existovat mezi manželi smlouva o správě společného jmění manželů (viz § 728 občanského zákoníku).

Druhou podmínku lze hodnotit jako velmi přísnou, neboť se může stát, že bude existovat modifikační smlouva o správě společného jmění manželů, dle které bude jeden z manželů moci nějak vykonávat správu společného majetku, přičemž takto

³⁰² JOUZA, Ladislav. Ochrana rodiny v pracovním právu. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-rodiny-v-pracovnim-pravu-103838.html>

smluvně ujednaný možný výkon správy bude právě v rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny či rodinné domácnosti (resp. v budoucnu se ukáže jako rozporující). V takovém případě, s ohledem na výše uvedené, se manžel, který neohrožuje zájem, nemůže u soudu domáhat změny výkonu správy.

Jestliže jsou kumulativně splněny výše uvedené podmínky, pak soud může na návrh jednoho z manželů rozhodnout, jakým způsobem bude společné jmění manželů nadále spravováno. Na rozdíl od všech ostatních režimů, které jsou uvedeny výše, občanský zákoník v tomto případě neobsahuje žádné ustanovení, které by sdělovalo, jak lze výkon správy soudním rozhodnutím změnit.

10 STRUČNÝ EXKURZ O NĚMECKÉ ÚPRAVĚ

Manželské majtkové právo je ve Spolkové republice Německo³⁰³ upraveno v občanském zákoníku z roku 1896, v tzv. Bürgerliches Gesetzbuch (dále v textu níže jen „BGB”), který je účinný od 1. 1. 1900).

V německém právu je základní zákonnou úpravou manželsko-majtkových vztahů tzv. režim odděleného jmění se společnými zisky (tzv. Zugewinnengemeinschaft, doslovně přeloženo jako společenství manželů k přírůstku). Tomuto režimu jsou v BGB věnovány § 1363 – 1390. Režim spočívá v tom, že manželé vstupují do manželství každý se svým vlastním majtkem a během existence manželství žádný společný majetek nevytvářejí, pouze se bere ohled na zhodnocení (navýšení) jejich výhradního majtku, ke kterému dojde v průběhu manželství, přičemž toto zhodnocení (navýšení), které je bráno jako jakýsi zisk, se po zániku manželství přerozdělí mezi manžele rovným dílem (viz § 1363 odst. 2 BGB). Resp. ten z manželů, jehož majtkový přírůstek převyší majtkový přírůstek druhého z manželů, je povinen manželi s menším majtkovým přírůstkem uhradit polovinu částky, o kterou je jeho majtkový přírůstek vyšší (viz § 1378 BGB). Zjištění majtkového přírůstku (zisku) se děje tak, že se počáteční hodnota majtku odečte od jeho konečné hodnoty, od které se dále odečtou dluhy existující v době zúčtování. Odečtení dluhů pak může způsobit záporný finální stav hodnoty majtku (viz § 1375 odst. 1 BGB), což v důsledku může znamenat, že jeden z manželů bude nakonec povinen zaplatit dluhy svého druha, ačkoliv u tohoto režimu obecně platí, že za trvání manželství je každý z manželů odpovědný sám za své dluhy, nikoli za dluhy svého manžela. Požadavek na vyrovnání je však vždy omezen hodnotou stávajícího majtku toho z manželů, který je povinen vyrovnat svůj přebytek společných zisků. BGB neukládá manželům povinnost si pořídít seznam majtku, se kterým vstupují do manželství, nicméně takovýto soupis pak později při zúčtování majtkových přírůstků usnadní prokázání navýšení majtku dosaženého v průběhu existence manželství. V případě, že si manželé nesepečí seznam majtku, pak platí

³⁰³ viz vše níže popsané je převzato z www.coupleseurope.eu [online]. Dostupné z: <http://www.coupleseurope.eu/cs/germany/topics/2-Existuje-zákonný-systém-vlastnictv%C3%AD-manželů-a-pokud-ano-jaká-jsou-jeho-ustanoven%C3%AD>

vyvratitelná domněnka, že konečný majetek každého z manželů představuje jím nahromaděné zisky (viz § 1377 odst. 3 BGB).

Co se týče dispozice s majetkem, tak platí, že každý z manželů může se svým majetkem nakládat dle své libosti. Nicméně v případě, kdy bude chtít manžel se svým majetkem nakládat tzv. „v plném rozsahu“, což dle německé judikatury znamená nakládání s min. 80% veškerého majetku (zpravidla je tato podmínka splněna u dispozice s nemovitou věcí), pak si musí opatřit souhlas svého protějšku (viz § 1365 BGB). Souhlas druhého manžela je potřebný rovněž i u dispozice s věcmi sloužícími pro domácnost (viz § 1369 BGB). Pokud si manžel souhlas svého druha neopatří, pak platí, že je právní jednání neplatné, přičemž to může být zhojeno udělením dodatečného souhlasu druhým z manželů (viz § 1366 odst. 1 BGB). Stejně tak jako česká právní úprava, tak i německá pamatuje na situaci, kdy bude souhlas druhého manžela nutný, nicméně ten jej nebude chtít dát, příp. nebude schopen jej udělit, pak za této situace může zasáhnout soud a nahradit manželův souhlas s právním jednáním. Německé právo v této oblasti rovněž stanovuje, že třetí osoba, která jedná jen s jedním manželem, může po tomto manželi požadovat z důvodu ujištění se předložením souhlasu druhého manžela, přičemž souhlas musí být třetí osobě předložen do dvou týdnů, v opačném případě se souhlas považuje za odepřený.

V německém právu platí, že manželé obecně nejsou odpovědní za dluh toho druhého (každý si odpovídá za svůj vlastní dluh sám), nicméně z dluhu, který vznikne v důsledku obstarání každodenní potřeby rodiny, jsou zavázáni oba manželé společně (viz § 1357 odst. 1 BGB). Díky tomuto konceptu, se tak věřitel smí uspokojit jen z toho majetku, který patří tomu manželi, za kterým má pohledávku.

Německé právo, stejně jako česká právní úprava, umožňuje manželům se smluvně odchýlit od režimu odděleného jmění se společnými zisky tím, že jim dovoluje uzavřít manželskou smlouvu, prostřednictvím které si zvolí odlišnou úpravu majetkového režimu (viz § 1408 odst. 1 BGB), přičemž smlouva musí být sepsána u notáře za přítomnosti obou manželů (viz § 1410 BGB); smlouvu mohou manželé kdykoliv změnit. Zákon manželům jako odlišný majetkový režim nabízí režim odděleného jmění (tzv. Gütertrennung, viz § 1414 BGB), režim úplného společného jmění (tzv.

Gütergemeinschaft § 141 – 1418 BGB) nebo francouzsko-německou úpravu oddělených jmění se společnými zisky. V případě režimu oddělených jmění se zisky nabyté za trvání manželství po jeho zániku nikterak mezi manželi nevyrovnávají. V případě režimu úplného společného jmění, který je však v praxi vzácný, se naopak veškerý majetek manželů stává jejich společným majetkem a ten pak následně společně spravují oba manželé. A v případě režimu francouzsko-německé úpravy oddělených jmění se společnými zisky jde ve své podstatě o režim odděleného jmění, kdy jsou zákonem stanovena některá povinná kompenzační opatření, jakož i omezení ve vztahu k pravidlům o volném nakládání s majetkem, zejména se společným obydlím manželů. Poslední uvedený režim si mohou manželé sjednat, aniž by některý z nich byl francouzský státní příslušník nebo měl své obvyklé místo pobytu ve Francii (jde o jakési vyjádření politické blízkosti obou zemí).

V Německu existuje veřejně přístupný seznam evidující tyto manželské smlouvy – je jím tzv. „Rejstřík manželských majetkových režimů“. Tato evidence je vedena zemskými soudy (tj. soudy států) a stejně jako v českém právu tak i pro ni platí zásada publicity.

Na závěr je vhodné poznamenat, že německé právo zná institut tzv. „životního partnerství“, který se vztahuje na spolužijící osoby stejného pohlaví. Tento institut je zakotven v zákoně o životním partnerství (v Lebenspartnerschaftsgesetz) a platí pro něj, že je v podstatě (vyjma adopce) rovnocenným partnerem k institutu manželství. Na majetkové důsledky životního partnerství se pak vztahuje hmotně-právní úprava státu pověřeného vedením rejstříku, přičemž platí, že právní účinky spojené s partnerstvím registrovaným v zahraničí nemohou převážit nad účinky partnerství registrovaného v Německu.

11 ZÁVĚR

Jak je z této práce vidno – institut manželského majetkového práva je poměrně složitý systém, který obsahuje řadu pravidel. Práce ukázala, jak je tato oblast současnou právní úpravou vnímána a regulována, přičemž zároveň poskytla v určitých pasážích srovnání s úpravou předchozí, která byla cca po 50-ti letech obměněna. Z textu práce je evidentní, že současná právní úprava je oproti té předchozí, co se týče manželského majetkového práva více konkrétnější, neboť to, co bylo dříve dovozováno judikaturou, se v důsledku rekonstrukce soukromého práva začlenilo do zákona. Práce rovněž ukázala, jak je manželské majetkové právo vnímáno jurisdikcí, neboť v každé její kapitole je zakomponována judikatura související s probíranou tematikou, přičemž snahou bylo začlenit i aktuální rozhodnutí soudů, jenž byla vydána v nedávné době.

Práce představila jednotlivé manželské majetkové režimy, kdy převážná část práce se zabírala zákonným majetkovým režimem, neboť jde o základní (obecný) majetkový režim manželů, který nastává ex lege uzavřením manželství, pokud si snoubenci nezvolí jeho modifikovanou podobu. Práce pojednala o tom, co všechno patří a nepatří do zákonného majetkového režimu manželů a jakým způsobem manželé v onom režimu spravují své majetkové záležitosti s tím, že poukázala na určité specifické věci, které s tímto režimem souvisejí. Práce poskytla podrobné informace o tom, jak zákon upravuje otázku nabytí určitých majetkových hodnot za trvání manželství, které jsou svým způsobem něčím zvláštní, jako je např. podíl v obchodní společnosti či družstvu, peněžní příjem, zisk plynoucí z výhradního majetku jednoho z manželů, věc získaná darem či na základě dědění, věc nabytá za výlučný majetek jednoho z manželů atd. Práce nezapomněla osvětlit ani problematiku pasivní složky společného jmění manželů, kdy poučila o tom, za jaký typ dluhu odpovídají manželé společně a nerozdílně a za jaký naopak odpovídá každý z nich sám a z jakého majetku se může věřitel manžela (manželů) uspokojit – zda z výlučného či společného. Práce zabrousila i do procesního práva, kdy upozornila na ustanovení § 262a a 262b občanského soudního řádu, neboť jde o ustanovení mající zásadní význam pro vymáhání případných dluhů manželů.

Jak je uvedeno shora – vedle zákonného majetkového režimu se práce věnovala i režimům modifikovaným, tj. smluvenému majetkovému režimu a režimu, který je zakládán soudem. U smluveného režimu práce pak poskytla kompletní informace o jednotlivých poddruzích tohoto majetkového režimu manželů, kterými jsou režim oddělených jmění, režim vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, režim rozšiřující rozsah společného jmění manželů v zákonném režimu a režim naopak zužující rozsah společného jmění manželů v zákonném režimu. Práce poskytla informace nejen o modifikaci rozsahu společného jmění manželů, ale i o možné modifikaci správy majetkových hodnot patřící manželům. V práci nechybí ani informace o historii tohoto institutu a právní úpravě sousedního státu (tj. Německa).

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že právní úprava nabízí snoubencům (manželům) pro úpravu jejich majetkoprávních vztahů na výběr několik variant, přičemž při absenci volby automaticky nastupuje zákonný majetkový režim, který z mého pohledu přináší spíše více zla, než dobra, a proto je na tomto místě vhodné připomenout názor soudce Nejvyššího soudu Romana Fialy (viz blíže kapitola 6.3.1), který předeslal, že v dnešní době nemá smysl trvat na dosavadním konceptu společného jmění manželů, ale že by se naopak měl přijmout koncept opačný – tedy takový, který by nespočíval v automatickém vzniku společného jmění manželů v důsledku uzavření manželství (mělo by jít o svobodnou volbu každého tak, jako u jiných smluvních vztahů).

Smyslem této práce bylo přiblížit čtenáři institut manželského majetkového práva, co se týče možných majetkových režimů mezi manželi tak, aby se po jejím přečtení čtenář lépe orientoval v dané problematice, aby měl povědomí o tom, co daný institut obnáší a jak funguje, a aby si mohl vytvořit vlastní názor ohledně toho, jaké výhody a nevýhody přináší ten či onen manželsko-majetkový režim a případně tyto své poznatky aplikovat ve svém osobním životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ:

PRÁVNÍ PŘEDPISY:

ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

usnesení č. 2/1993 Sb., usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

obecný zákoník občanský z roku 1811

zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 131/1982 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje občanský zákoník a upravují některé další majetkové vztahy

zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 509/1991 Sb., zákon, kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník

zákon č. 358/1992 Sb., zákon České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 171/1993 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

zákon č. 91/1998 Sb., zákon, kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, v platném znění

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 139/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon).

zákon č. 164/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 460/2016 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a další související zákony

vyhláška č. 196/2001 Sb., vyhláška Ministerstva spravedlnosti o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), ve znění pozdějších předpisů

první verze návrhu občanského zákoníku z ledna 2005

druhá verze návrhu občanského zákoníku z května 2007

třetí verze návrhu občanského zákoníku z ledna 2009

důvodová zpráva k občanskému zákoníku

KNIŽNÍ LITERATURA:

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-413-8.

BEZOUŠKA, Petr a Lucie PIECHOWICZOVÁ. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: Anag, 2013. Právo (Anag). ISBN 978-80-7263-819-2.

BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Bezpodílové spoluvlastnictví manželů BSM*. Praha: Linde, 1993. ISBN 80-85647-07-9.

BIČOVSKÝ, Jaroslav, Milan HOLUB a Milan POKORNÝ. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-747-8.

ČECH, Petr a Petr ŠUK. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2016. ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ a Irena PELIKÁNOVÁ. *Právo obchodních korporací*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-735-5.

ČEŠKA, Zdeněk. *Občanský zákoník: Komentář. Díl 1*. Praha: Panorama (nakladatelství a vydavatelství), 1987.

DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.

DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť. ISBN 80-86395-70-7.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-325-8.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7478-325-8.

DVOŘÁK, Jan a Milan KINDL. *Pocita Martě Knappové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-133-1.

DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 2., rozš. vyd. Praha: ASPI, 2007. Právní rukověť. ISBN 978-80-7357-262-4.

DVOŘÁK, Jan a Jiří SPÁČIL. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-597-7.

DVOŘÁK, Jan, Karel MALÝ a Karolina ADAMOVÁ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-753-7.

DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-633-4.

ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-493-4.

ELIÁŠ, Karel. *Občanský zákoník: velký akademický komentář: úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. *Zákony - komentáře*. ISBN 978-80-7201-687-7.

ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-800-2.

ELIÁŠ, Karel a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-313-0.

FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-058-1.

FIALA, Josef a Milan KINDL. *Občanské právo hmotné*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-228-8.

FIALA, Josef. *Občanské právo hmotné: multimediální učební text*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN 978-80-210-5361-8.

FIALA, Josef. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. *Komentáře*. ISBN 978-80-7357-395-9.

FRANCOVÁ, Marie a Jana DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Právní rukověť. ISBN 978-80-7478-500-9.

GROSSOVÁ, Marie Emilie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi: podle stavu k 1.1.2007*. 5. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-621-1.

HÁSOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-320-2.

HOLUB Milan a kol. *Občanský zákoník Komentář 2. svazek § 488 – 880*. 2. vyd. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-7201-406-4.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *České rodinné právo*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-7239-192-5.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9.

HULVA, Tomáš. *Vady právních úkonů v soukromoprávních vztazích a jejich důsledky*. Praha: Wolters Kluwer ČR 2011, ISBN 978-80-7357-633-2.

CHODĚRA, Oldřich. *Partnerství, manželství a paragrafy*. Praha: Grada, 2002. Právo pro každého. ISBN 80-247-0217-7.

JANEČKOVÁ, Eva a Vladimír HORÁLEK. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-870-3.

JANKŮ, Martin. *Nové občanské právo v kostce: (stručný úvod)*. Praha: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-516-9.

JOSKOVÁ, Lucie, Jan ŠAFRÁNEK, Pěva POKORNÁ, Pavel PRAVDA a Markéta PRAVDOVÁ. *Nová společnost s ručením omezeným: právo, účetnictví, daně*. Praha: Grada Publishing, 2015. Právo pro praxi. ISBN 978-80-247-5837-4.

JEHLIČKA, Oldřich, Marta ŠKÁROVÁ a Jiří ŠVESTKA. *Občanský zákoník: Komentář*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004. Komentované zákony. ISBN 80-7179-881-9.

JIRSA, Jaromír. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-080-7.

KINCL, Jaromír, Michal SKŘEJPEK a Valentin URFUS. *Římské právo*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1.

KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné 3: díl čtvrtý: rodinné právo, díl pátý: autorské a patentové právo, díl šestý: dědické právo*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-230-3.

KOZÁK, Jan. *Insolvenční zákon a předpisy související: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. Komentáře. ISBN 978-80-7552-135-4.

KRATOCHVÍL, Zdeněk, ed. *Nové občanské právo*. Praha: Orbis, 1965. Praktické příručky (Orbis).

KRČMÁŘ, Jan, SPÁČIL, Jiří, ed. *Právo občanské*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7478-411-8.

LASÁK, Jan, POKORNÁ, Jarmila, ČÁP, Zdeněk, DOLEŽIL, Tomáš. *Zákon o obchodních korporacích – Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-537-5.

MALACKA, Michal, ed. *Sborník příspěvků z konference k připravované rekonstrukci občanského zákoníku z 30.11.-1.12.2005*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1387-6.

MELZER, Filip; TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář - Svazek I.* Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1.

NOVOTNÝ, Oto, Tomáš GŘIVNA, Pavel ŠÁMAL a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-807-3575-090.

NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník.* 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. *Právo pro každého.* ISBN 978-80-271-0431-4.

PAVELKOVÁ, Bronislava. *Manželské právo.* Bratislava: Univerzita Komenského Právnická fakulta, 2004. Učebné texty právnické fakulty. ISBN 80-7160-184-5.

POKORNÁ, Jarmila. *Obchodní společnosti a družstva.* Praha: C. H. Beck, 2014. *Academia iuris.* ISBN 978-80-7400-475-9.

PLECITÝ, Vladimír, Petr HLAVSA a Jiří KOCOUREK. *Civilní kodexy. Občanský zákoník, Občanský soudní řád: Výklad, judikatura, související předpisy.* Praha: Eurounion, 2001. ISBN 80-85858-98-3.

PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů.* Praha: C. H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva.* Praha: C. H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-182-2.

RADVANOVÁ, Senta, Jiří ŠVESTKA a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné.* 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-466-6.

ROUČEK, František a Jaromír SEDLÁČEK. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* Praha: Linhart, 1937. Komentáře velkých zákonů československých. ISBN: 978-80-7418-146-7.

SCHELLE, Karel, TAUCHEN, Jaromír. *Občanské zákoníky: kompletní sbírka občanských zákoníků, důvodových zpráv a dobových komentářů.* Ostrava: Key Publishing, 2012. ISBN: 978-80-7418-146-7.

SOMMER, Otakar, SPÁČIL, Jiří, ed. *Učebnice soukromého práva římského.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. Klasická právnická díla. ISBN 978-80-7357-616-5.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014. *Právní praxe.* ISBN 978-80-7400-266-3.

SVOBODA Karel, SMOLÍK, Pavel, a kol. *Občanský soudní řád - komentář.* 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-506-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-046-8.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠTĚPÁNOVÁ, Silvie. *Společné jmění manželů a podnikání*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi. ISBN 80-251-1161-X.

ŠVESTKA, Jiří a Jan DVOŘÁK. *Občanské právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-466-6.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 10. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-486-4.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2008. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-108-6.

ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek II, (§ 655 až 975)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. ISBN 978-80-7478-457-6.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a Luboš TICHÝ. *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva: konaných 20. října 2006, 24. listopadu 2006, 9. února 2007 a 30. března 2007 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*. Praha: ASPI, 2007. Sborník. ISBN 978-80-7357-294-5.

WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-077-2.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. vyd. Praha: Linde Praha, 2011. ISBN 978-80-7201-842-0.

WINTEROVÁ, Alena a Jan DVOŘÁK, ed. *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-432-1.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-58-0.

ČASOPISECKÁ LITERATURA:

BALÁK, František. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2009, č. 6

BEZOUŠKA, Petr, HAVEL, Bohumil. Podíl v obchodní korporaci ve společném jmění manželů, prý vše jasné... *Obchodněprávní revue*. 2015, č. 4

BUREŠ, Jan. Notář a společné jmění manželů. *Ad Notam*. 2013, č. 3

BURŠÍKOVÁ, Jana. Společné jmění manželů a podnikání po 1. 1. 2014. *Rekodifikační novinky*. 2013, č. 8

CECHLOVÁ, Eva, TRUTNOVÁ, Jana. Historie, současnost a budoucnost institutu společné jmění manželů. *Ad notam*. 2006, č. 2

ČECH, Jaroslav. Několik poznámek k majetkovému společenství registrovaných partnerů. *Právní fórum*. 2009, č. 7

ČECH, Petr. Činí rekodifikace z obou manželů společníky? *Právní rádce*. 2013, č. 10

ČERVOVÁ, Alexandra, VESELÁ, Jitka. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným a vypořádání SJM v rámci řízení o dědictví. *Ad notam*. 2006, č. 1

DÁVID, Radovan. Ochrana manžela povinného v exekučním řízení. *Právní fórum*. 2011, č. 11-12

DĚDIČ, Jan, ŠUK, Petr. K některým výkladovým otázkám právní úpravy podílu v obchodní korporaci. *Obchodněprávní revue*. 2014, č. 6

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. Předmět společného jmění manželů a způsob jeho nabývání. *Právní fórum*. 2006, č. 12

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. Vypořádání společného jmění v soudním řízení. *Právní fórum*. 2007, č. 7

DVOŘÁK, Tomáš. Několik úvah k otázce, jak je tomu s členstvím bezpodílových spoluvlastníků podílu v obchodní korporaci po 1. 1. 2014. *Obchodní právo*. 2014, č. 3

DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a insolvenční zákon. *Právní fórum*. 2010, č. 2

DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a podíl v obchodní společnosti nebo v družstvu – některé otázky vzájemných vztahů. *Obchodněprávní revue*. 2010, č. 9

DVOŘÁK, Tomáš. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. 2013, č. 7-8

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Konec manželství v Čechách? *Právní fórum*. 2012, č. 3

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Manželské majetkové právo podle NOZ. *Rekodifikace & praxe*. 2012, ukázkové číslo

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Podnikání a společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, č. 7, str. 276.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Společné jmění manželů. *Právní fórum*. 2009, č. 7

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Změny ve vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2015, č. 12

EFFENBERGER, Karel. Z historie rodinného práva. *Právní rádce*. 1997, č. 7, str. 38.

HAŠEK, Josef, KAZDA, Petr. Nevyvratitelná právní domněnka vypořádání BSM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 5

HOJDNOVÁ, Irena. Výpočty dědických podílů při dědění ze zákona. Vypořádání SJM v dědickém řízení. *Ad notam*. 2008, č. 5

KAVALÍR, Jakub. Vypořádání úročeného dluhu v rámci vypořádání společného jmění manželů. *Právní rádce*. 2014, č. 4

KOPÁČ, Ludvík, ŠVESTKA, Jiří. Obchodní podíl - bezpodílové spoluvlastnictví manželů a zástavní právo. *Právní rozhledy*. 1996, č. 9

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Majetek aneb vždy jde o peníze. *Rodinné listy*. 2015, č. 7-8

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Předmanželská smlouva de lege lata a rekodifikace českého rodinného práva. *Právní rozhledy*. 2003

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 23-24

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Vypořádání společného jmění manželů a obecná výkladová pravidla a zásady právní. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10

KRÁLÍK, Michal. Judikatura NS: Parita a disparita podílů při vypořádání SJM (BSM). *Soudní rozhledy*. 2012, č. 11-12

KRÁLÍK, Michal. Mění se nějakým způsobem v poměrech nového občanského zákoníku vypořádání společného jmění manželů dohodou? *Rekodifikace&Praxe*. 2013, č. 1

KRÁLÍK, Michal. Vypořádání SJM – možná nerovnost podílů. *Bulletin advokacie*. 2012, č. 6

KRATOCHVÍL, Zdeněk. Nevyvratitelná právní domněnka při zániku SJM. *Bulletin advokacie*. 2006, č. 10

LUŽNÁ, Romana. Společné jmění manželů a exekuce. *Právo a rodina*. 2009, č. 6

LUŽNÁ, Romana. Účinky prohlášení konkursu na společné jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, č. 1

MALENOVSKÝ, Radek. K žalobě na splnění závazku náležejícího do SJM, sjednaného jen s jedním z manželů. *Právní rozhledy*. 2008, č. 20

MAKARIUS, Milan. K aktuálním otázkám společného jmění manželů. *Aplikované právo*. 2005, č. 2

MAREŠOVÁ, Michaela. Společné jmění manželů ve vztahu k závazkům jednoho z manželů. *Ad notam*. 2007, č. 1

MELZER, Filip, TÉGL, Petr. K možnosti existence obligačních vztahů mezi oběma manžely jako subjekty majetkového společenství a jedním z nich. *Právní rozhledy*. 2015, č. 12

MELZER, Filip, TÉGL, Petr, ŠÍNOVÁ, Renáta. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19

MELZER, Filip, TÉGL, Petr. Zisk z výhradního majetku manžela jako součást společného jmění manželů. *Právní rozhledy*. 2015, č. 18

OLEJAROVÁ, Žaneta. Majetkové poměry manželů od 1. 1. 2014 podle nového občanského zákoníku. *Právo a rodina*. 2013, č. 7

PEŠTUKA, Petr. Hodnota majetku při rozdělení SJM. *Rodinné listy*. 2012, č. 2

PJAJČÍKOVÁ, Pavla. K rozhodnutí velkého senátu Nejvyššího soudu ČR aneb důsledné dodržování dělby moci – brána demokracie. *Právní rozhledy*. 2008, č. 6

POHL, Tomáš. Manželé a podnikání. *Rodinné listy*. 2011, č. 0

POHL, Tomáš. Manželé a výkon rozhodnutí (exekuce). *Rodinné listy*. 2012, č. 2

RUŽIČ, Dušan. Společné jmění manželů v českém právu. *Právní fórum*. 2010, č. 5

RYŠÁNEK, Zdeněk. Zúžení společného jmění manželů smlouvou. *Ad notam*. 2009, č. 1

ŘEHÁČEK, Oldřich. Osobní bankrot manželů a jeho řešení v soudní judikatuře. *Bulletin advokacie*. 2011, č. 7

SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*. 2013, č. 4

SOUČKOVÁ, Kateřina, PETROVÁ, Romana. Otázka aplikace nevratitelné právní domněnky vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, resp. společného jmění manželů. *Bulletin advokacie*. 2008, č. 12

SPÁČIL, Jiří. Společné jmění manželů v nejnovější judikatuře. *Právní fórum*. 2010, č. 5

SPÁČIL, Jiří. Tři aktuální sporné otázky společného jmění manželů. *Soudní rozhledy*. 2008, č. 3

SPÁČIL, Jiří. Zánik a vypořádání společného jmění manželů. *Právo a rodina*. 2009, č. 1

SVOBODA, Karel. Procesní nedůslednosti soudů ve sporech o vypořádání společného jmění manželů. *Právní fórum*. 2007, č. 7

ŠTANCLOVÁ, Vlasta. Ještě k diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad notam*. 2010, č. 1

TELEC, Ivo. Společné jmění manželů a věci k výkonu povolání. *Právní rozhledy*. 1998, č. 11

UHLÍŘ, David. Právní úprava společného jmění manželů. *Rodinné listy*. 2011, č. 0

UHLÍŘ, David. Společné jmění manželů a insolvence. *Rodinné listy*. 2012, č. 2

VESELÝ, Jan. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů. *Právní rozhledy*. 1998, č. 6

VLASTNÍK, Jiří. Odpovědnost manžela za závazky. *Rodinné listy*. 2012, č. 11, str. 8.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens. *Právní rozhledy*. 2014, č. 1

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rodinné právo se zřetelem k majetkovému právu manželskému. *Obchodní právo*. 2013, č. 2

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2013, č. 23-24

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BICEK, Rudolf. Problematika podílů ve společném jmění manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 11.9.2015]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-64579630-problematika-podilu-ve-spolecnem-jmeni-manzelu>

BOLOM, David. Vybrané otázky k problematice exekuce společného jmění manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 29.9.2013]. Dostupné z: <http://www.prvni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/vybrane-otazky-k-problematice-exekuce-spolecneho-jmeni-manzelu>

CIBIENOVÁ Markéta. Prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů a jeho následky. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 13.12.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/prohlaseni-konkursu-na-majetek-jednoho-z-manzelu-a-jeho-nasledky-104208.html>

ČECH, Per. Návrh malé novely NOZ - první krok k završení rekodifikace. In: *pravniradce.cz* [online]. [cit. 13.3.2015]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-63652830-navrh-male-novely-noz-prvni-krok-k-zavrzeni-rekodifikace>

CELERYN, Jakub. Možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů soudem. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 6.8.2013]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/mozne-zpusoby-vyporadani-zanikleho-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-92096.html>

ELIÁŠ, Karel. První novela NOZ očima Karla Eliáše a dalších civilistů. In: *pravniradce.cz* [online]. [cit. 13.3.2015]. Dostupné z: <https://pravniradce.ihned.cz/c1-63652820-prvni-novela-noz-ocima-karla-eliase-a-dalsich-civilistu>

FIALA, Roman. In: GINTER, Jindřich. Zrušme povinné společné jmění manželů, navrhuje soudce. In: *právo* [online]. [cit. 5.9.2014]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/346936-zrusme-povinne-spolecne-jmeni-manzelu-navrhuje-soudce.html>

FIALA, Roman. In: GINTER, Jindřich. Snoubenci kvůli majetku povinně k notáři? Právníci nápad vítají. In: *právo* [online]. [cit. 8.9.2014]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=13389>

JOUZA, Ladislav. Ochrana rodiny v pracovním právu. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 16.12.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ochrana-rodiny-v-pracovnim-pravu-103838.html>

Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti. Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů. In: *obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Vyjadreni_1.pdf

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Správa majetku v SJM. In: *pravniciradce.cz* [online]. [cit. 14.2.2014]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-61700680-sprava-majetku-v-sjm>

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Rozvod manželství. In: *pravniciradce.cz* [online]. [cit. 12.12.2014]. Dostupné z: <https://pravniciradce.ihned.cz/c1-63247570-rozvod-manzelstvi>

KRYSLOVÁ, Markéta. Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1.1.2014. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 6.1.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu-po-112014-100085.html>

LISSE, Luděk. Proč si myslím, že by manželství mělo být právnickou osobou. In: *eLAW.cz* [online]. [cit. 18.3.2011]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/clanek/proc-si-myslim-ze-by-manzelstvi-melo-byt-pravnickou-osobou>

MALIŠ, Daniel. Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání? In: *epravo.cz* [online]. [cit. 29.10.2014]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>

MATZNER, Jiří. Co přinese historicky první novela nového občanského zákoníku. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 14.3.2017]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/co-prinese-historicky-prvni-novela-noveho-obcanskeho-zakoniku>

MELZER, Filip. Obligační vztahy mezi manželským majetkovým společenstvím a jedním z manželů. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 6.8.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/obligacni-vztahy-mezi-manzelskym-majetkovym-spolecenstvim-a-jednim-z-manzelu>

NEPRAŠOVÁ, Lucie. Společné jmění manželů a jeho postih v rámci exekuce. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 24.2.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/spolecne-jmeni-manzelu-a-jeho-postih-v-ramci-exekuce>

PORKERT, Jiří. Zánik SJM dohodou a s ní spojené povinnosti katastrální a daňové. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 20.11.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zanik-spolecneho-jmeni-manzelu-sjm-dohodou>

ŘEZNÍČEK, David, PROKOPCOVÁ, Radka. K disparitě podílů při vypořádání společného jmění manželů soudem. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 12.2.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/k-disparite-podilu-pri-vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-soudem-100294.html>

ŘEZNÍČEK, David, PROKOPCOVÁ, Radka. Institut předmanželské smlouvy. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 22.11.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-predmanzelske-smlouvy-103646.html>

ŠVADLENA, Petr a EPPICH, Lukáš. Zápis manželských smluv do veřejného seznamu a jeho důsledky ve vztahu k třetím osobám. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 27.10.2014]. Dostupné z: [https://www.epravo.cz/top/clanky/zapis-manzelskych-smluv-do-verejneho-%2011%20\[online\].seznamu-a-jeho-dusledky-ve-vztahu-k-tretim-osobam-95855.html](https://www.epravo.cz/top/clanky/zapis-manzelskych-smluv-do-verejneho-%2011%20[online].seznamu-a-jeho-dusledky-ve-vztahu-k-tretim-osobam-95855.html)

ŠTROF, Michal a KRÁLOVÁ, Michala. Společné jmění manželů, jeho rozsah a exekuce od 1.1.2014. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 16.7.2014]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/spolecne-jmeni-manzelu-jeho-rozsah-a-exekuce-od-1-1-2014-94803.html>

TÉGL, Petr. Nové přístupy možnosti v regulaci společného jmění manželů v OZ. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 13.7.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/nove-pristupy-a-moznosti-v-regulaci-spolecneho-jmeni-manzelu-v-oz>

TOMANOVÁ, Veronika. Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí. In: *epravo.cz* [online]. [cit. 4.7.2016]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html>

TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – I. díl, rodičovství. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 31.7.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-i-dil-rodicovstvi>

TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – II. díl, majetkové vztahy za trvání svazku. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 16.9.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-ii-dil-majetkove-vztahy-za-trvani-svazku>

TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – III. díl, bydlení. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 18.11.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-iii-dil-bydleni>

TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – IV. díl, majetkové vypořádání. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 14.1.2016]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-iv-dil-majetkove-vyporadani>

TOMEŠOVÁ, Jana. Srovnání právní úpravy manželství a nesezdaného soužití – V. díl, dědické právo. In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 11.3.2016]. Dostupné z: <http://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/srovnani-pravni-upravy-manzelstvi-a-nesezdaneho-souziti-v-dil-dedicke-pravo>

VÁLOVÁ, Iva. Je manžel společníka také společníkem s.r.o.? In: *epravo.cz* [online]. [cit. 4.5.2015]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-manzel-spolecnika-take-spolecnikem-sro-97394.html>

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Rozvod a majetková práva manželů (vše, co má majetkový aspekt a souvisí s rozvodem). In: *pravni prostor.cz* [online]. [cit. 3.8.2015]. Dostupné z: <http://www.pravni-prostor.cz/clanky/rekodifikace/rozvod-a-majetkova-prava-manzelu-vse-co-ma-majetkovy-aspekt-a-souvisi-s-rozvodem>

www.coupleseurope.eu [online]. Dostupné z: <http://www.coupleseurope.eu/cs/germany/topics/2-Existuje-zakonný-systém-vlastnictv%C3%AD-manželů-a-pokud-ano-jaká-jsou-jeho-ustanoven%C3%AD>

JUDIKATURA:

rozhodnutí Ústavního soudu

nález Ústavního soudu ze dne 18. 1. 1996 sp. zn. I. ÚS 86/95

nález Ústavního soudu ze dne 12. 6. 1996 sp. zn. II. ÚS 219/95

nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 987/07

nález Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2011 sp. zn. I. ÚS 1441/11

nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2015 sp. zn. Pl. ÚS 1/14

rozhodnutí Nejvyššího soudu

rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 10. 7. 1970 sp. zn. 6 Cz 41/1970, uveřejněný pod č. 34/1971 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2000 sp. zn. 22 Cdo 1658/98, uveřejněný pod č. 49/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2000 sp. zn. 22 Cdo 726/99

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2000 sp. zn. 30 Cdo 1803/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2000 sp. zn. 22 Cdo 2470/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2001 sp. zn. 22 Cdo 366/99

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2001 sp. zn. 22 Cdo 629/2000

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2001 sp. zn. 7 Tz 120/2001

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2001 sp. zn. 22 Cdo 1659/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2001 sp. zn. 30 cdo 1881/200, uveřejněný pod č. 890/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2002 sp. zn. 22 Cdo 1717/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2002 sp. zn. 22 Cdo 2986/2000

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 2002 sp. zn. 22 cdo 264/2001

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2003 sp. zn. 20 Cdo 1054/2002

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2003 sp. zn. 22 Cdo 1424/2003

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003 sp. zn. 20 Cdo 238/2003, uveřejněné pod č. 74/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2003 sp. zn. 22 Cdo 980/2003

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2004 sp. zn. 30 Cdo 1510/2002

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1037/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004 sp. zn. 22 Cdo 700/2004, uveřejněný pod č. 68/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004 sp. zn. 32 Odo 529/2003

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 10. 2004 sp. zn. 22 Cdo 1399/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 20 Cdo 1578/2003, uveřejněný pod č. 39/2005 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 22 Cdo 900/2004

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2005 sp. zn. 20 Cdo 2320/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005 sp. zn. 22 Cdo 2545/2003

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2005 sp. zn. 28 Cdo 986/2004

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2005 sp. zn. 22 Cdo 1119/2005

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005 sp. zn. 22 Cdo 2263/2004
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006 sp. zn. 22 Cdo 103/2005
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1342/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2006 sp. zn. 22 Cdo 2335/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1247/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006 sp. zn. 22 Cdo 1374/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2006 sp. zn. 22 Cdo 14/2006
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2006 sp. zn. 20 Cdo 329/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2007 sp. zn. 20 Cdo 3297/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2007 sp. zn. 29 Odo 460/2005, uveřejněný
pod č. 11/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a
obchodní
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2007 sp. zn. 22 Cdo 1112/2006
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2007 sp. zn. 22 Cdo 342/2007
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2007 sp. zn. 31 Odo 677/2005, uveřejněný
pod č. 24/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a
obchodní
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2008 sp. zn. 22 cdo 1151/2007
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008 sp. zn. 22 Cdo 1076/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2199/2008
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 7. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2779/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2008 sp. zn. 22 Cdo 924/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 10. 2008 sp. zn. 22 Cdo 952/2007
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2008 sp. zn. 22 Cdo 2437/2008
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 22 Cdo 2875/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 22 Cdo 3336/2006
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009 sp. zn. 33 Cdo 373/2007

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2009 sp. zn. 22 Cdo 5170/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2009 sp. zn. 33 Cdo 909/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009 sp. zn. 22 Cdo 1192/2007

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010 sp. zn. 22 Cdo 5386/2008

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010 sp. zn. 22 Cdo 3942/2008, uveřejněný pod č. 18/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2011 sp. zn. 33 Cdo 2930/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 2011 sp. zn. 22 Cdo 153/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011 sp. zn. 22 Cdo 1754/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2011 sp. zn. 22 Cdo 629/2000

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011 sp. zn. 28 Cdo 4036/2010

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011 sp. zn. 8 Tdo 172/2011, uveřejněné pod čí. 38/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2011 sp. zn. 20 Cdo 9/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. 22 Cdo 3450/2009, uveřejněný pod č. 131/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2011 sp. zn. 22 Cdo 940/2011

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2011 sp. zn. 22 Cdo 3110/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2011 sp. zn. 22 Cdo 4709/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011 sp. zn. 22 Cdo 579/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011 sp. zn. 22 Cdo 883/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2012 sp. zn. 22 Cdo 3541/2009

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2012 sp. zn. 22 Cdo 3637/2010,

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2012 sp. zn. 22 Cdo 4072/2010

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012 sp. zn. 20 Cdo 1561/2012

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 5. 2013 sp. zn. 21 Cdo 1154/2012
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013 sp. zn. 31 Cdo 1726/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2013 sp. zn. 30 Cdo 1719/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2013 sp. zn. 22 Cdo 2939/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2013 sp. zn. 23 Cdo 2743/2011
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2013 sp. zn. 21 Cdo 967/2013
rozsudek Nejvyššího soudu 28. 11. 2013 sp. zn. 22 Cdo 2537/2013
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2851/2013
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2674/2012
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2014 sp. zn. 22 Cdo 1220/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014 sp. zn. 22 Cdo 2453/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3382/2012
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2015 sp. zn. 22 Cdo 1433/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4525/2014
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015 sp. zn. 22 Cdo 3779/2014
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2015 sp. zn. 21 Cdo 4333/2014
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2016 sp. zn. 26 Cdo 3140/2015
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016 sp. zn. 29 ICdo 11/2014
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2016 sp. zn. 22 Cdo 4341/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016 sp. zn. 29 ICdo 11/2016
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016 sp. zn. 22 Cdo 702/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 3416/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2016 sp. zn. 20 Cdo 5402/2015
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016 sp. zn. 22 Cdo 3303/2016
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016 sp. zn. 22 Cdo 2883/2016

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.11.2016 sp. zn. 20 Cdo 531/2016

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 11. 2016 sp. zn. 20 Cdo 1722/2016

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016 sp. zn. 29 ICdo 37/2016

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2017 sp. zn. 22 Cdo 3650/2016

rozhodnutí nižších soudů

rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. 8. 1969 sp. zn. 4 Co 313/69, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 76/1970

rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 5. 1999 sp. zn. 33 Ca 166/98

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem-pobočka Liberec ze dne 5. 1. 2011 sp. zn. 57 ICm 419/2010

rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 6. 2014 sp. zn. 71Co 321/2014

RESUMÉ

The aim of this work is to provide the reader comprehensive information about the marital property law or about the property regimes of spouses, because this institute is one of the most important institutions of family and social life due to the fact that during the life of a greater or lesser extent, meet most of us, and not only due to the conclusion of the marriage, as well as in legal proceedings with the person who is married, since spouses are a kind of an economic unit which enters into legal relationships with third persons (the vote is favourable „yes,“ two persons of different sexes has resulted in the emergence of specific majetko-legal relations not only between spouses, but also between the spouses and third parties). After reading the work should the reader had a better grasp on the issue, he should have a deeper awareness of what the institute entails and how it works, you should be able to create your own opinion about what advantages and disadvantages brings this or that whole husband-property regime.

Institute of marital property law is a rather complex system, which contains a number of rules. The work shows how this area of the current legislation is perceived and regulated, while at the same time provides in certain passages of the comparison with the adjustment of the previous one, which was after about 50 years awarded. The work also shows how marital property law perceived jurisdiction, because in each chapter is included the case law related to the discussed theme, with the aim of the work is the inclusion of even the current decisions of the courts, which was released recently.

The work represents the various marital property regimes, where the bulk of the work deals with legal property regime, as it is a basic (general) property regime of spouses, which arises ex lege to the marriage, if your fiancé chooses its modified form. The work discusses about what belongs and does not belong to the legal regime of property of spouses and how spouses in that mode manage your property matters with it, that points to some specific things with this scheme are related. The work provides detailed information about how the law regulates the question of the acquisition of certain assets for the duration of the marriage that are in his way something special, like e.g. a share in a company or cooperative, cash income, profit arising from the exclusive property

of one of the spouses, the thing obtained by gift or inheritance, the thing acquired for the exclusive property of one of the spouses, etc. The work does not forget to shed light on the problem of the passive components of the joint property of spouses, when lecturing on what type of debt correspond to the spouses jointly and severally liable and which on the contrary corresponds to each of them alone and what kind of property can a creditor of the spouse (spouse) to satisfy – whether exclusive or in common. The work contains the knowledge about the procedural law, when it draws attention to the provisions of § 262a and 262b of the code of civil procedure, as regards the provisions having crucial importance for the recovery of any debts of the spouses.

Next to the legal regime of property work includes regimes with a modified, i.e., the agreed property regime and the regime that is being set by the court. In the agreed scheme of work then provides the complete information about each of the subspecies of this regime of property of spouses, which are the regime of separate property, the mode of reserving the creation of the joint property of the spouses at the date of dissolution of marriage, the regime expanding the scope of joint property of spouses in the legal system and the regime on the contrary, narrowing the scope of the joint property of spouses in the legal system. The work provides information not only about the modification of the scope of the joint property of the spouses, but also on the possible modification of the administration of assets belonging to spouses. At work there is also information about the history of this institute and the legal regulations of the neighboring state (i.e. Germany).